

KOROŠKI

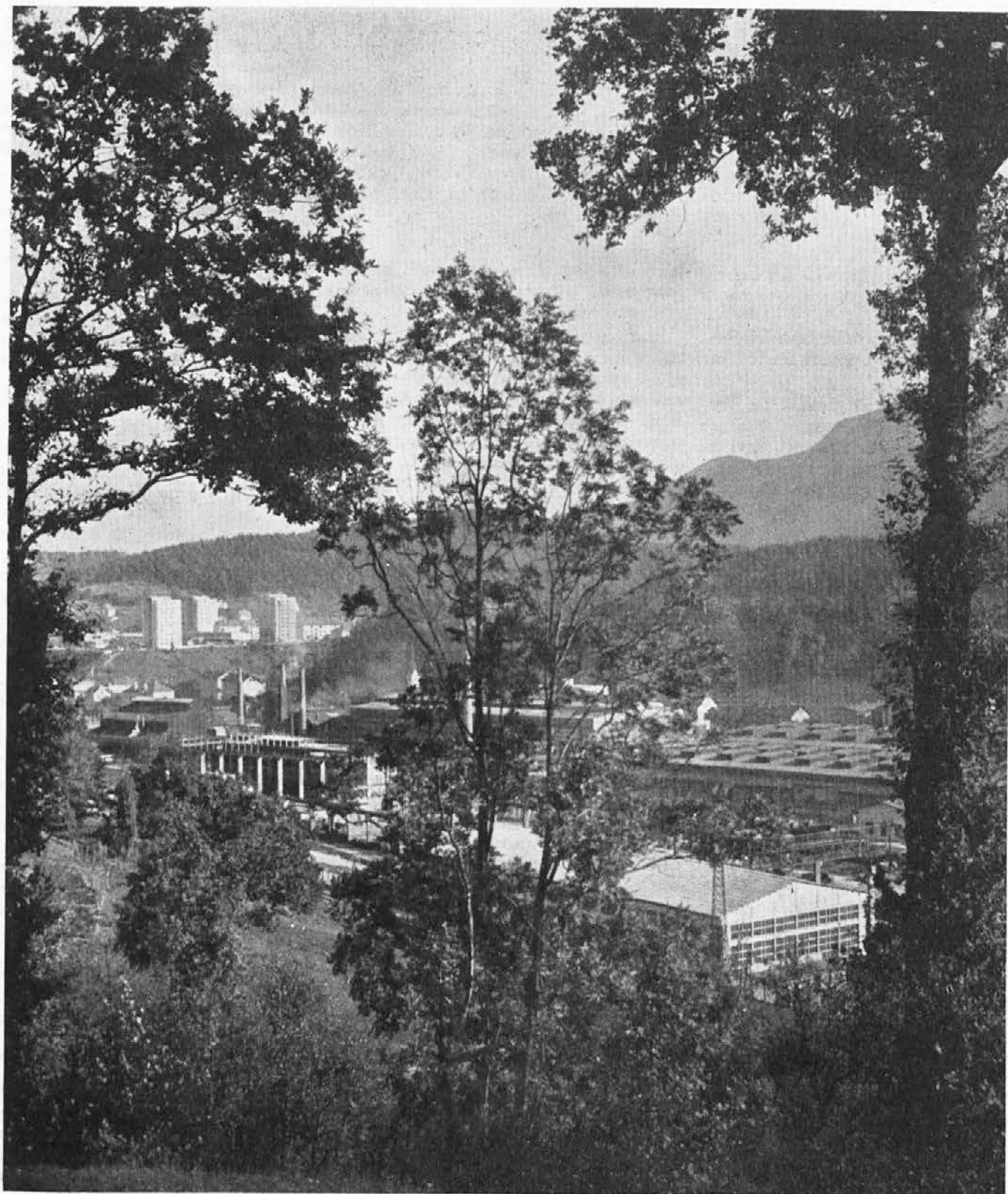
fužinar

GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto X

Ravne na Koroškem, 1. maj 1960

Štev. 4-6



KOROŠKI KRAJ ZA MAJ

Foto: J. Kališnik

Nove fužine in nove Ravne z Obretanovega čela. Izbrali smo tedaj za prvi maj pogled na rast skozi rast. Skozi zelenje je vse skupaj sicer bolj oddaljeno, a topleje, bolj domače — povezano z deželo pa zato še bliže

Občinski zbor SZDL na Ravnah

PARLAMENT KOROŠKEGA KRAJA

Obravnave za dobro Mežiške doline in vse domovine

Nagovor predsednika SZDL Slovenije Mihe Marinka

V februarju je bila na Ravnah na Koroškem občinska konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva, na katero so prišli kot gostje tudi predsednik Glavnega odbora SZDL Slovenije Miha Marinko, član predsedstva SZDL Slovenije Jože Rus, sekretar OO ZK Maribor Miloš Ledinek, član CK ZKS Stane Markič in drugi. Prihod deželnega predsednika M. Marinka in gostov na konferenco je zbor toplo pozdravil.

Konferenco je začel predsednik občinskega odbora SZDL Franc Fale, ki je podrobno analiziral delo vseh občinskih činiteljev, ljudskega odbora, krajevnih odborov, političnih in množičnih organizacij, organov delavskega upravljanja in drugih spodbud. Načel je tudi vse probleme, ki jih je Socialistična zveza urejala z drugimi organizacijami v zadnjem obdobju, tako preskrbo, družbeno prehrano, stanovanjsko skupnost itd.

V razgibani razpravi so sodelovali delegati iz vseh krajev domovine Pece in Uršlje gore, ki so zlasti poudarili nujno ureditev preskrbe v tem industrijskem predelu, kjer so se dohodki prebivalstva povečali, tržišče pa ni bilo vselej najbolj založeno. Posebno vprašanje razprave je bilo delo članov ljudskega odbora in zbora proizvajalcev.

DELO SOCIALISTIČNE ZVEZE
PO ZADNJI KONFERENCI

Najprej je poročal predsednik občinskega odbora SZDL, tov. Franc Fale, in sicer:

Živimo v času velikih dogodkov. To, kar je bilo včeraj še plod bujne domišljije, je danes postalo stvarnost. Znanost drvi z ogromnimi koraki naprej; zemlja je premajhna, človek prodira v vesolje. Meja ni.

Ves ta velikanski razvoj znanosti in tehnike zahteva sebi primerne nove družbene odnose med ljudmi, državami in bloki. Napočil je čas, ko mora mednarodne probleme reševati zdrav razum in medsebojna dobra volja, ne pa vojna, ki bi lahko postala usodna za vse človeštvo.

Kljub ugotavljanju dejstva, da družbeni odnosi zaostajajo za silnim razvojem znanosti in tehnike, pa vendarle lahko trdimo, da se je zlasti v letu 1959 tudi tu nekaj spremenilo. Obisk Hruščova v ZDA je začel odjuge v hladni vojni med dvema velikima blokoma med ZDA in SZ. Čeprav je hladna vojna pustila za sabo globoko nezaupanje, toda čas in deloma tudi prizadevnost vodilnih državnikov obeh velikih blokov bosta nedvomno napravila svoje. Želja po miru je spričo novega strašnega orožja in velikega trpljenja, ki so ga doživeli nekateri narodi v II. svetovni vojni, tako velika, da skoro ni moč računati na večji oboroženi spopad. Nasprotniki se dobro zavedajo, da je izid bodoče vojne zelo kočljiva zadeva, da verjetno ne bi bilo ne zmagovalcev ne premagancev, temveč da bi šlo za vprašanje nadaljnega obstoja človeštva sploh.

Prav ti razlogi govore, da je reševanje perečih problemov z vojno postalo nemogoče in nevzdržno, da so potrebni novi medsebojni odnosi tudi med včerajšnjimi največjimi nasprotniki.

Prepričani smo, da bo pomladanska konferenca predstavnikov veselil in vrnitev obiska Eisenhowerja v SZ nadaljnje popuščanje mednarodne napetosti in da

bo res gospodarsko tekmovanje zamenjalo dosedanje tekmovanje v oboroževanju med obema blokoma.

Medtem ko se opaža med Vzhodom in Zahodom politika medsebojnega zblževanja v reševanju nekaterih najbolj perečih mednarodnih problemov, se v Afriki in Aziji prebujajo narodi, ki stavišjo metropolam zahteve po pravici nacionalne samostojnosti in neodvisnosti. V današnjem času kolonializem nima več pravega mesta, temveč sodi le še v zgodovino kot preživela oblika izkoriščanja nerazvitih področij po gospodarsko razvitih deželah. To je pred nedavnim ugotovila tudi konferenca predstavnikov afriških narodov.

Boji v Alžiriji se nadaljujejo. Skrajni desničarji in alžirski kolonialisti pa so pred kratkim postali nevarni sami Franciji, ki je bila že skoro na robu državljanske vojne. Veličina in moč Francije nista odvisni od nadaljevanja alžirske vojne in preizkušnja atomske bombe na področju Sahare, temveč od priznanja pravice alžirskemu ljudstvu. Iskreno želimo, da bi se lanskoletna de Gaullova napoved o pravici alžirskega ljudstva do samoodločbe čimprej uresničila. Alžirija mora postati svobodna in bo postala.

Zelo važno vlogo v mednarodni politični dejavnosti igrajo vse tiste dežele, ki ne pripadajo nobenemu bloku. Le-te so največkrat pobudnice takih dejavnosti in akcij, ki jim je glavni cilj doseči trajen mir in zblžanje med narodi. Kjerkoli in kadarkoli je mogoče, nakazujejo potrebo po mirnem sožitju, strpnosti in pravičnem reševanju mednarodnih problemov. Te države iskreno pozdravljajo vsako nacionalno osvoboditev, njihov krog se iz leta v leto širi, vedno jih je več. In med njimi je tudi Jugoslavija.

* * *

Program ZK Jugoslavije, ki je hkrati tudi program SZDL, določa naši zunanji politiki aktivno miroljubno koeksistenco, ki temelji na spoštovanju neodvisnosti,

suverenosti, teritorialne nedotakljivosti in na nevmešavanju v notranje zadeve drugih dežel.

Take zunanje politike nam ne narekuje neka trenutna taktika, temveč ker smo življenjsko zainteresirani za ohranitev miru, ker verujemo v premoč socialističnih sil in v neobhodnost njihove zmage po vsem svetu.

Jugoslavija je v OZN nešteto krat dokazala pravilnost svoje politike, temelječe na aktivni koeksistenci. Podprla je vsak predlog in ukrep, ki mu je bil cilj utrjevanje miru v svetu, pa naj je prišel s strani predstavnikov Vzhoda, Zahoda ali pa predstavnikov izvenblokovskih držav.

Jugoslavlani iskreno pozdravljamo vsako nacionalno osvoboditev azijskih in afriških narodov. Naša država je s svojo neodvisnostjo in socialističnim družbenim redom močan činitelj in vzor na novo porajajočim se svobodnim državam. Pa ne samo vzor, temveč tudi močna moralna opora pri reševanju številnih problemov in težav, ki spremljajo porod vsake nove neodvisne dežele.

Tudi naše vedno večje gospodarsko sodelovanje z azijsko-afriškimi državami potrjuje pravilnost naše zunanje politike, hkrati pa drugim narodom dokazuje, kako močno in hitro se razvija Jugoslavija v industrijsko-kmetijsko državo, čeprav je bila do nedavnega polkolonialna dežela in je v drugi svetovni vojni utrpela velika opustošenja.

Naša družbena ureditev je nedvomno doma in v svetu dokazala svojo veliko življenjsko moč in sposobnost. Samo primer. Po podatkih statistične službe OZN je v Jugoslaviji industrijska proizvodnja od leta 1954 do danes narasla za 88 %, v Sovjetski zvezi za 70 %, na Japonskem za 69 %. Vse ostale dežele so daleč za nami, Anglija in ZDA pa v tem času pri tem praktično ne kažejo nobenega napredka.

Smelo lahko trdimo, da smo prav zadnja leta priče izredno hitremu gospodarskemu razvoju. Velike investicije, vložene v kmetijstvo v lanskem letu, so bile po-

FRANC LESKOŠEK-LUKA

na delovnem obisku

8. aprila nas je po daljšem bolezenskem presledku zopet obiskal podpredsednik Zvezne ljudske skupščine Franc Leskošek — zdrav in delaven, kakor smo ga bili vajeni videti vsa leta borbe in napredka našega kraja. Učil je zopet, načrtoval in svetoval kot prej — bolezen je torej polno premagana.

Veslimo se z njim zdravja in dela.

gojene s prejšnjimi velikimi investicijami v našo industrijo, kajti le močna industrija lahko tudi sodobno pomaga v razvoju kmetijstva. Uspehi kmetijske proizvodnje v lanskem letu so nam omogočili, da smo se odpovedali uvozu žita in se glede preskrbe postavili na stališče, da bo naša kmetijska proizvodnja v bodoče krila vse potrebe in imela še viške za izvoz.

* * *

Ko na eni strani ugotovljamo tako močan gospodarski vzpon, se moramo istočasno ozreti na pogoje razvijajočih se družbenih odnosov. V zadnjih letih se je pri nas nadalje razvila in poglobila demokratična družbena dejavnost. Nadalje se razvijajo in utrjujejo komune kot gospodarsko-politično-teritorialni organi svobodnih proizvajalcev. Delavsko in družbeno upravljanje vedno bolj pomaga ljudskim odborom pri reševanju vsakdanjih težav in problemov. Vedno več naših državljanov neposredno sodeluje pri obravnavanju in reševanju številnih zadev z raznih področij našega življenja.

In pri vsem tem tako razgibanem družbenem dogajanju igra SZDL kot najmasovnejša organizacija delovnih ljudi dokaj važno politično vlogo.

Če pogledamo delo občinskega odbora SZDL naše občine v minulih dveh letih, potem lahko ugotovimo, da se je bavil z najvažnejšimi političnimi nalogami, da je Socialistična zveza imela med državljani svoj politični vpliv, ki je bil včasih boljši, včasih slabši.

Socialistična zveza je poleg ZK dajala politični ton vsemu življenju naše občine z zavzemanjem konkretnih stališč preko organov oblasti, delavskega in družbenega upravljanja ter masovnih organizacij in društev. SZDL je sprovajala v življenje vse, kar je bilo po našem mnenju najbolj aktualno in na kar so nas naši višji organi in politični predstavniki sproti opozarjali.

Razne akcije, politična tolmačenja in pojasnjevanja so bila enkrat bolj, drugič manj uspešna. Imeli smo uspehe in neuspehe. Pri neuspešnih ali premalo uspešnih političnih akcijah smo kasneje navadno ugotovili, da smo premalo znali oceniti pravilno politično stanje na terenu ali pa posamezne sicer važne politične akcije nismo vzeli dovolj resno. Več primerov nam dovolj jasno potrjuje to ugotovitev, konkretno pa bo o tem govora še kasneje.

Od zadnje konference do danes je imel občinski odbor SZDL 15 sej, na katerih je v glavnem obravnaval tele politično gospodarske naloge:

- priprave za volitve v občinski ljudski odbor, Zvezno in Republiško ljudsko skupščino;
- obravnavanje osnutkov družbenih planov in izpolnjevanje družbenih planov;
- obravnavanje kmetijske problematike;
- združevanje občin Črna in Ravne v eno občino.

Razprave so bile dalje:

- o ustanavljanju in delu stanovanjskih skupnosti,
- o delu osnovnih organizacij SZDL,
- o nacionalizaciji,
- o preskrbi v občini,
- o reformi šolstva,
- o kmečkem zavarovanju,

Visoki gostje
na konferenci



- o potrošniških in poravnalnih svetih,
- o ekonomskih najemninah itd.

Poleg tega smo imeli še osem sestankov in posvetov s predsedniki, sekretarji in blagajniki osnovnih organizacij. Na teh posvetovanjih so se v glavnem obravnavale organizacijske zadeve. Dvoje posvetovanj pa smo imeli s predstavniki družbenih organizacij.

Komisija za družbeno upravljanje in kmečka komisija pa sta obravnavali tematiko vsaka s svojega področja. Mimogrede naj omenim, da sta se sestajali preporedko, zlasti velja to še za komisijo za družbeno upravljanje. Če pri sami izvolitvi se ni gledalo, da bi v komisijo prišli taki državljani, ki niso preveč obremenjeni z raznimi funkcijami, zato komisija tudi v celoti ni izvršila svoje naloge.

Ker je bilo naše politično delo v glavnem usmerjeno predvsem na področje gospodarstva, ki je konec koncev izhodiščna točka tudi za vse ostale dejavnosti, zato nekoliko več o razvoju našega gospodarstva v zadnjih letih.

* * *

V letošnjem letu končujemo izvajanje petletnega plana eno leto pred rokom. Postavljeni plan razvoja našega gospodarstva bi se moral izvršiti konec leta 1961. Ker so naši kolektivi in politične organizacije vložile v izpolnjevanje te družbene obveznosti vse sile, zato homo ta postavljeni plan dosegli že do konca leta 1960. Družbeni plan bomo izpolnili zato, ker so se naši delavci in tehniški kader maksimalno zalagali z delom, zboljšala se je organizacija dela in v podjetjih uvedla primerna delovna disciplina. Podjetja so tudi bolje gospodarila. Upravičeno lahko trdimo, da danes že vodijo podjetja organi delavskega upravljanja in da se delavsko upravljanje v večjih podjetjih bolje, v manjših slabše razvija. O tem bo govora še kasneje. Uprave podjetij in višji poli-

tični forumi se bodo morali tesneje povezovati z neposrednimi proizvajalci. Ko smo na eni strani zabeležili v našem gospodarskem razvoju v lanskem letu največje uspehe, nam je ravno zaradi pomanjkanja političnega dela v mežiškem rudniku na drugi strani nastala taka situacija, ki je vrgla madež na vse naše politično delo. (Mežiški primer leta 1959.) Podvzeli smo vse ukrepe za izboljšanje takega stanja. Sadovi tega so že vidni. Sedaj imamo v kolektivih boljšo politično situacijo, naši delavci pa delajo s še večjim elanom za boljšo izpolnitev postavljenih nalog. Kljub tem pomanjkljivostim, ki sem jih na kratko omenil, pa smo dosegli na vseh področjih našega gospodarskega življenja nepričakovane uspehe.

V industriji smo presegle plan proizvodnje letno skoraj za 4% in bomo s koncem letošnjega leta že presegle petletni plan za okoli 7%. To je nedvomno velik gospodarski uspeh, ki so ga lahko dosegli le zavedni delovni kolektivi. Tudi delovna storilnost bo ob koncu letošnjega leta že

POZDRAV S POTI

Preden bo list izšel, bo naš direktor Klančnik verjetno že spet nazaj. Vseeno pa hočemo tu zapisati, da se je s pettedenskega potovanja po ZDA in Kanadi redno oglašal s poročili in s pozdravi kolektivu. Na strokovnem ogledu in študiju »Kontrola proizvodnje plemenitih jekel«, ki sta bila organizirana po taki mednarodni pomoči in preko Združenja železarn, je videl vso to tehniko in organizacijo v tamkajšnjih jekelnah. Vse bo služilo napredku fužin in jačanju jugoslovanske proizvodne moči.

V naslednji številki pa bi seveda radi brali kaj več o tem izpod njegovega peresa.



PO KONFERENCI

Predsednik Miha Marinko, okrajni sekretar ZKS Miloš Ledinek in naš podžupan Adolf Černec

skoraj 7 % nad predvidevanji po perspektivnem družbenem planu.

Če pogledamo, koliko blaga se je izdelalo v naših podjetjih, potem ugotovimo, da je proizvodnja povsod nad planirano dinamiko razen v Tovarni lepenke na Prevaljah. Tu je zaostajala zaradi zakasnelih investicij. Odobritev kreditov za investicije, ki se je v nedogled zavlačevala, je slabo vplivala tudi na proizvodnjo, čeprav so se v kolektivu kljub temu trudili, da dosežejo družbeni plan.

V izvrševanju investicij v gospodarstvu smo precej zaostali in smo dosegli plan le s 34 %. Vzrok je v tem, da so bile večje investicije — rekonstrukcija valjarne in in kovačnice v ravenski železarni planirane za leto 1960 in 1961; kljub temu pa se bo plan v teh letih izvršil. Minula tri leta se je v industrijo investiralo 1 milijardo 600.000.000 din. Opaža se, da so delovni kolektivi premalo seznanjeni s pravicami in s trenutnim stanjem akcij za rekonstrukcije, kajti večje rekonstrukcije bodo na drugi strani povzročile počasnejše investiranje v standardne objekte. Prav zaradi tega se je treba po kolektivih o teh problemih bolj nadrobno razgovarjati.

Mnogo se je vložilo v stanovanjsko izgradnjo, saj je bil tu plan presežen v zadnjih treh letih za 7 %. Na tem področju se je vložilo 1300 milijonov dinarjev. Ta že tako visoki plan smo torej v treh letih presegli. Kot je bilo že rečeno, bodo težave pri gradnji standardnih objektov nastopile v nadaljnjih treh letih, ko bomo skoraj v vseh podjetjih rekonstruirali zastarele obrate. Tu bo treba voditi pametno politiko in treba bo mnogo političnega dela in naporov, da bomo dosegli pravičen odnos pri investicijah v industriji in za družbeni standard.

Zelo velik napredek je tudi v osebnih dohodkih delavcev in uslužbencev, saj so se zvišali samo v letu 1959 za 29 % nasproti prejšnjemu letu. Skupaj v zadnjih

treh letih pa skoraj za polovico. Tudi v letošnjem letu je predviden porast za čez 17 %, seveda le pod pogojem, da se bo dvigala temu primerno storilnost dela. To ne bodo lahke naloge. Zato bo treba še bolj izpopolniti sistem nagrajevanja in preiti na plačevanje po ekonomskih enotah.

Velike naloge se postavljajo pred naš tehnični kader. Za boljšo organizacijo proizvodnje so v naših podjetjih še velike možnosti. Tu bo treba več poglobljanja in strokovnega razmišljanja. Organi delavskega samoupravljanja in sindikati bodo z upravami podjetij lahko še veliko napravili na tem področju s tem, da bodo strokovnjake bolj konkretno zadolževali za posamezne probleme iz organizacije proizvodnje. V programih in elaboratih za predvidene rekonstrukcije v bodoče na vsak način mora biti poudarka na mehanizaciji in avtomatizaciji. Subjektivne sile so zato, da še bolj povečajo našo gospodarsko moč na eni in delavcem čimbolj olajšajo delo na drugi strani, najbolj odgovorne. Ker pri nas primanjkuje moške delovne sile in smo jo doslej v glavnem dobivali z drugih področij, zato je tembolj važno razmišljanje na čimvečjo mehanizacijo in na uvajanje avtomatizacije. Predvsem v Železarni Ravne in v rudniku obstoje vse možnosti, da se resno razmišlja o tem aktualnem vprašanju. Čim bolj bodo dela mehanizirana in čim več se bo uporabljala polavtomatika, avtomatika in sploh zadnja beseda tehnike, tem manj bo treba v našo občino tuje delovne sile. Nikar pa se ne bojmo odvisne delovne sile, kajti za to bo treba ustanoviti nove obrate, ki bodo zopet povečali gospodarsko moč naše občine.

V zadnjih letih smo zaposlili več delovne sile, kot smo planirali. Nad planom smo za okoli 350 delavcev. Dobro se moramo zavedati, da nam vsak na novo zaposlen delavec istočasno povzroča skrbi in dela

probleme na vseh ostalih področjih vse naše komunalne dejavnosti. Kljub temu pa bodo predvidene rekonstrukcije le zahtevale določeno dodatno zaposlitev zlasti moške delovne sile.

Zaposlitev ženske delovne sile, ki postaja zadnje čase dejansko že določena težava, naj bi se čimbolj orientirala na razne uslužnostne obrate v okviru stanovanjske skupnosti.

Enkrat za vselej se moramo spoprijazniti z dejstvom, da podjetja niso socialne ustanove. Reševanje vprašanj s področja socialne problematike sodi v pristojnost organov občinskega ljudskega odbora oziroma ljudskega odbora samega.

Velik poudarek je v našem planu na kmetijstvu. V zadnjih letih smo sicer dosegli letne planske naloge, pri tem pa smo zaostajali za drugim razvojem. Ker smo dvignili standard naših ljudi skoro za okrog 50 %, kmetijsko proizvodnjo pa le za okoli 20 %, smo imeli in imamo še glede preskrbe našega prebivalstva dokajšnje težave. Vsi veste, da je primanjkovalo enkrat mesa, drugič mleka, pa zopet zelenjave, mlečnih izdelkov itd. Že v lanskem letu so bile začete akcije, ki naj bi to stanje popravile. Letos in verjetno še drugo leto bomo morali vložiti vse sile, ne samo politične, temveč tudi materialne, da bomo dosegli tako stanje, ki bo vsaj zadovoljivo odgovarjalo našim razmeram. Gre za dvig živinoreje, proizvodnje krompirja, zelenjave ter delno sadjarstva. Na teh področjih namreč imamo dobre pogoje, da vsaj v glavnem oskrbujemo svojo občino.

Pogodbeno pitanje živine pri privatnem proizvajalcu moramo s pravilnim prikazovanjem obojestranskih koristi še povečati. Tu je zelo važno področje političnega dela osnovnih organizacij SZDL na kmečkem področju.

Socialistična zveza je z občinskim komitejem ZK že večkrat na široko razpravljala o vprašanju zaostajanja preskrbe za ostalim razvojem in začela široko politično akcijo, ki bo imela močan odraz v letošnjem družbenem planu. Predlagali smo, da se za ureditev preskrbe z najbolj deficitarnimi artikli: mesom, mlekom in zelenjavo — združuje 6 do 7 % nerazporejenih sredstev gospodarskih organizacij v poseben sklad, iz katerega bi se dala ta sredstva za ureditev teh perečih vprašanj. Poudarjamo, da za izvedbo te akcije nista odgovorni le SZ in ZK, temveč tudi sindikati in organi delavskega upravljanja po podjetjih, predvsem pa občinski ljudski odbor.

Kmetijske zadrugе so si postavile plan za pitanje le 140 glav goveje živine od enega do treh let, kar je za naše razmere očitno premalo. Predvideva se, da bodo poleg tega kmetje pitali še okrog 300 telet. S temi količinami seveda ne bomo krili naših potreb, zato bo treba vložiti vse sile, da bomo ta plan presegli. V kmetijstvu se narjv investicij, od tega 100 milijonov za letos predvideva okrog 150 milijonov dikmetijsko posestvo Javornik. S temi investicijami se že gradi hlev za 200 glav goveje živine. Uredili bomo farmo za piščance z letno zmogljivostjo ca. 50.000 komadov ter še več drugih kmetijskih objektov. Mnenja smo, da bo Kmetijsko posestvo Javornik v bodoče sposobno dobaviti osnovne količine mleka in precej



Podpredsednik ZIS Edvard Kardelj na našem razstavišču v Beogradu

prispevalo tudi k rešitvi vprašanja pomanjkanja mesa.

Na Prevaljah se bo v vrtnariji uredilo tople grede in na ta način zajamčilo dovoljno količino razne zelenjave že od meseca marca naprej. Prepričani smo, da bodo vse te akcije znatno izboljšale preskrbo naših občanov.

V zadnjih letih se je dokaj popravila v naši občini tudi trgovska mreža. K temu je v glavnem prispeval nov Trgovski dom na Ravnah. Promet v trgovini nenehno raste, saj smo že v lanskem letu dosegli predvideni promet za leto 1961. Dokaz rastočega prometa je na drugi strani dokaz večje kupne moči našega prebivalstva.

Vzporedno z naraščanjem blagovnega prometa pa ne moremo govoriti o povečanju trgovskih zmogljivosti.

Število zaposlenih v trgovini na drobno se je sicer povečalo v zadnjih letih, zlasti na Ravnah, ko je bil decembra 1959 odprt nov Trgovski dom.

Investicije v trgovini so znašale v zadnjih treh letih okrog 128 milijonov dinarjev oziroma 65 % predvidenih investicij za dobo 5 let. Največ je bilo vloženih investicij za razširitev trgovske mreže na Ravnah, nekaj pa na Prevaljah, v Mežici, najmanj pa v Črni. Podatki obstoječe trgovske mreže koncem leta 1959 nam

kažejo, da so najugodnejši pogoji glede zmogljivosti trgovin na Ravnah, kjer pride na eno poslovalnico 352 prebivalcev, medtem ko je leta 1955 to razmerje znašalo 1:898. V ostalih krajih naše občine pa se stanje ni bistveno spremenilo, kar dokazujejo naslednje številke:

Prevalje	1:420	Žerjav	1:500
Mežica	1:666	Črna	1:808.

Če to razmerje primerjamo z nekaterimi zahodnoevropskimi državami, ki izgleda takole:

Nemčija	1:106	Anglija	1:86
Italija	1:104	Francija	1:55,

potem nam je razumljivo, da bo treba v bodoče misliti na razširitev trgovske mreže predvsem v Črni, Mežici in na Prevaljah.

Ob koncu leta 1959 so se v trgovski mreži naše občine izvršile razne organizacijske spremembe, tako da so se trgovske organizacije združile v večje enote, iz desetih manjših podjetij v pet močnejših trgovskih enot. Še vedno nimamo urejenega prometa s sadjem, zelenjavo ter mlekom in mlečnimi izdelki. Oskrba iz Maribora se ni pokazala zadovoljiva, kar je deloma razumljivo spričo oddaljenosti. Pri nas prodajajo zadruga mleko, kmetje svoje pridelke, vrtnarija svojo zelenjavo,

torej vsak po svoje, pri tem pa trpi proizvodnja. Nemogoče je, da je vsak proizvajalec tudi trgovec, saj nima ne znanja ne kvalifikacij, zato je vsaka taka trgovina zelo primitivna.

Promet v gostinstvu se je povečal v zadnjih treh letih za 40 %. Močno se spreminja tudi struktura gostinskega prometa v korist družbene prehrane, kar dokazuje, da je bila v letu 1956 hrana udeležena v skupnem prometu z 42 %, v letu 1959 pa z 52 %. Ni pa dosežen plan povečanja delovne sile v gostinstvu. Prav tako zastaja po planu predvidena izobrazba gostinskega osebja oziroma bi se struktura kvalifikacijskega sestava morala bolj premakniti v korist kvalificiranih in visoko kvalificiranih gostinskih kadrov. Ker imamo dokajšnje težave s kadri v gostinstvu, zato je tudi postrežba temu primerna. V okviru izobraževalnih centrov in delavske univerze bi bilo razmišljati tudi o gostinskih tečajih. Za perspektivnim družbenim planom zastaja tudi razširitev gostinske mreže, kar je predvsem posledica nepripravljenih ali prepozno pripravljenih dokumentacij.

Ker sta čistoča in red dva zelo važna in močna činitelja za pospeševanje tujkega prometa, zato moramo obstoječe stanje po gostinskih lokalih naše občine bistveno

NOV TOVARNIŠKI KOMITE ZKS

Železarne na Ravnah

Na redni letni konferenci 15. marca 1960 so bili v Tovarniški komite ZKS izvoljeni naslednji tovariši:

sekretar: Jože Kolmančič, livarna;

organizacijski sekretar: Koloman Vrečič, kovačnica;

člani: Čerče Ivo, mehanična

Flis Franc, metal. ind. šola

Florjančič Boris, jeklarna

Kočnik Janko, kladivarna

Močnik Ivan, promet

Praznik Franc, mehanična

Tušek Milan, livarna

zboljšati. Tu nas čaka še mnogo dela, ki pa se bo na srečo dalo opraviti z razmeroma majhnimi finančnimi sredstvi, največkrat pa tudi kar brez denarja z malo več smisla za red in čistočo ter določenim čutom odgovornosti.

Tudi rezultati družbene prehrane kažejo zadnja leta znaten napredek, o čemer bo govora še kasneje.

Obseg proizvodnje in storitev v obrti se je v zadnjih treh letih povečal za 43 % ali je bil dosežen po perspektivnem planu za 77 %.

Trdimo lahko, da se je tudi na obrt doslej polagalo premalo pažnje, saj so investicije v obrti leta 1957 znašale le 5 milijonov, leta 1959 pa 13 milijonov dinarjev. Družbeni plan za leto 1960 pa predvideva že kar 45 milijonov dinarjev investicij v obrt. Tudi vprašanje vzgoje obrtniškega kadra se je pričelo bolj resno obravnavati šele v letu 1959. Obrtna zbornica je organizirala tromesečni tečaj, ki ga je obiskovalo 32 slušateljev in so razen dveh vsi položili izpite.

Edini pomemben korak je bil izvršen glede razširitve obrtne dejavnosti s tem, da je bilo ustanovljeno obrtno podjetje »Instalater« na Prevaljah leta 1958, ki je že v letu 1959 povečal svoje storitve za 182 %. V letu 1960 pa predvideva okoli 80 milijonov dinarjev celotnega dohodka oziroma povečanje bruto proizvodnje za nadaljnjih 17 %. To podjetje je edino v naši občini, ki bo šlo kot obrtno podjetje v kooperacijo z večjim industrijskim kovinskim podjetjem.

Narodni dohodek je bil v zadnjih treh letih znatno povečan. Na prebivalca je znašal v letu 1959 339.000 din ali 565 dolarjev (računano 1 dolar = 600 din), medtem ko znaša povprečje narodnega dohodka v okraju Maribor le 369 dolarjev.

Če na splošno pregledamo naše uspehe v gospodarstvu, lahko ugotovimo, da se dokaj uspešno razvija. Na drugi strani pa se nam porajajo sicer določene težave zlasti glede preskrbe, ki pa so se zadnje čase začele res pospešeno reševati. Ena izmed glavnih dolžnosti naših političnih sil v bodoče bo v tem, da bomo znali pravilno oceniti, kako razmerje bo najugodnejše pri bodočem investiranju, da se bo sorazmerno gospodarskemu razvoju dvigal tudi življenjski standard. Tu stojimo pred

političnimi organizacijami dokaj odgovorne naloge.

Politična koncepcija perspektivnega razvoja gospodarstva naše občine s področja industrije mora brezpogojno temeljiti na nadaljnji predelavi jekla, svinca in lesa. V tej smeri naj bi se orientiral tudi naš bodoči perspektivni družbeni plan.

Socialistična zveza se bo morala v bodoče več posluževati raznih podatkov in analiz s področja našega občinskega gospodarstva in tako pogosteje predlagati konkretne ukrepe in akcije političnega značaja. Ena izmed osnovnih naših slabosti v dosedanjem delu je bila v tem, da smo o vsem govorili preveč na splošno, premalo pa se posluževali konkretnih primerov, zbranih na podlagi podatkov in ugotovitev.

Nezadostna zasedba s kadri na občinskem ljudskem odboru se bo morala zboljšati, saj to nujno terjaja gospodarstvo naše občine. Hkrati se bo moralo politično vodstvo v bodoče več posluževati mnenj raznih strokovnih ljudi in z njimi tesneje sodelovati. Ni je akcije v naši občini, ki se ne bi dala izvesti, če je vsestransko dobro pripravljena in organizirana.

DELO OBČINSKEGA LUDSKEGA ODBORA

Ko ugotavljamo delo občinskega ljudskega odbora za preteklo leto, vidimo, da je bilo le-to v glavnem posvečeno izvrševanju družbenega plana. Ljudski odbor se s svojim delom na sejah oziroma preko sej svetov ni podrobneje spuščal v izvrševanje plana dveh najmočnejših gospodarskih organizacij — Železarne Ravne in Rudnika Mežica — temveč je svoje delo usmeril na manjša podjetja in na obrtne obrate. Tudi okrog ureditve preskrbe in trgovske mreže je ljudski odbor iskal vse mogoče rešitve iz pereče situacije, ki je v lanskem letu nastala glede preskrbe. Za lanskoletno delo občinskega ljudskega odbora je značilno, da so se temeljito začele priprave za reorganizacijo našega kmetijstva in da ima občinski ljudski odbor jasen koncept, da razvije močno državno posest, temelječo na dveh centrih, to je Poljana in Javornik, na drugi strani pa pripravlja združevanje kmetijskih zadrug. Kot je bilo že rečeno v gospodarskem delu poročila, se bo na področju naše občine v glavnem gojilo živinorejo in pridelavo semenskega krompirja. Občinski ljudski odbor se je preko svojih svetov bavil tudi z vprašanjem nagrajevanja po podjetjih. V preteklem letu so bile odpravljene še zadnje ovire v pogledu enotnega gledanja na celoten teren občine. Od časa do časa so posamezni odborniki pa tudi funkcionarji zapadli ozkemu lokalističnemu gledanju, vendar le-to ni bilo takega značaja, da bi vidneje motilo delo občinskega ljudskega odbora. Pri pregledu sej ljudskega odbora lahko ugotovimo, da je vsebina sej aktualna in da so le-te dokaj dobro pripravljene ter da so odborniki pravočasno seznanjeni s potrebnim materialom. Ponovno moramo poudariti, da bi bilo treba več izčrpnih analiz glede posameznih problemov, da pa tega ni, je deloma krivda na nezadostni zasedbi občinskega ljudskega odbora. Določena pomanjkljivost

dela se kaže v tem, da ob vsem tako pestrem življenju in gospodarskem razvoju občine zbor proizvajalcev ni v dovoljni meri pretresal dela gospodarskih organizacij, kar bi brez dvoma moral in bi vsekakor ugodno vplivalo na naše gospodarstvo. Nadalje je občutiti dejstvo, da občinski odborniki vse premalo tolmačijo sklepe, ki jih je sprejel občinski ljudski odbor, oziroma da ne zagovarjajo ukrepov in stališč, ki so bili podvzeti na sejah. Po upravni liniji ljudskega odbora so se pogosto sklicevali sestanki predstavnikov gospodarskih organizacij, upravnikov KZ in raznih trgovskih podjetij, kar je brez dvoma imelo določen uspeh, vendar bi lahko delo bilo boljše, če bi odborniki v svojih volilnih enotah pristopili k sklicanju volivcev in problematiko z njimi obravnavali.

V cilju čim širšega demokratičnega upravljanja je ljudski odbor temeljito razvil delo svetov in komisij. Stališča, ki so jih zavzeli do posameznih vprašanj sveti in komisije, je ljudski odbor večinoma upošteval razen nekaj izjem. V primeru trgovskega podjetja Trgovina na Prevaljah se je pokazalo, da je svet za blagovni promet zavzel pravilno stališče že od začetka krize v podjetju, da pa je občinski ljudski odbor napravil napako, ker ni dovolj upošteval mnenj sveta, kar nam danes povzroča pri reševanju tega podjetja dokajšnje težave.

Premala je bila povezava občinskega ljudskega odbora s sindikati, kar ni kriv samo ljudski odbor, temveč tudi sindikat, ker ni odločneje zahteval od ljudskega odbora reševanje posameznih vprašanj seveda z istočasnim nakazovanjem rešitve le-teh.

Ljudski odbor je svoje delo sprovajal tudi preko krajevnih odborov, katerim je v lanskem letu dal tudi znatno materialno osnovo. V minulemu letu so krajevni odbori imeli preko 6 milijonov dinarjev iz občinskega cestnega sklada, okrog 50 milijonov dinarjev pa iz drugih virov. Krajevni odbori so sredstva trošili gospodarsko, ne moremo pa trditi, da so le-ta bila najbolj gospodarsko trošena na področju krajevnega odbora Ravne. Imeli smo tudi primere, da posamezni krajevni odbori niso izkoristili tega, kar so imeli na razpolago. Tako kot se kaže pri občinskem ljudskem odboru premala povezava z občinskim odborom SZDL, še v večji meri pa se izraža nepovezava krajevnih odborov s krajevnimi odbori SZDL. Tudi sklicovanje zborov volivcev po krajevnih ljudskih odborih ni bilo redno vsaka dva meseca, kot to predvideva statut.

Če pogledamo, kje so bili krajevni odbori uspešni v reševanju krajevnih komunalne problematike, tedaj ugotovimo, da najbolj tam, kjer so pač bili čisto konkretno zadolženi, n. pr. pri elektrifikaciji, vodovodih, kanalizacijah, cestah itd.

Tudi osnovne organizacije SZ na zborih volivcev niso v celoti odigrale svoje vloge. Nedovoljna povezava med krajevnimi odbori in osnovnimi organizacijami SZ je največkrat glavni razlog, da razne politične in gospodarske akcije niso bile tako uspešno izvedene, kot bi lahko bile.

Naj navedem samo primer: Krajevni odbor Podpeca ni izkoristil 1 milijona dinarjev finančnih sredstev za gradnjo vo-

dovoda, čeprav je na drugi strani znano, da je osnovna organizacija SZ v Podpeci med najboljšimi. Če bi sklicali po tem vprašanju zbor volivcev, bi verjetno našli skupen imenovalac in morda še s prstovoljnimi delom nekaj več naredili, kot pa so imeli na razpolago finančnih sredstev. Mislim, da to ni edini primer nesodelovanja. Prav zaradi tega so zbori volivcev tembolj potrebni, da se ob boju mnenj in stališč zavzame najprimernejše predloge rešitve in sklepe, ki sta jih potem krajevni odbor in osnovna organizacija SZ dolžna sprovesti v življenje z ostalimi družbenimi organizacijami.

DELO SINDIKATA IN ORGANOV DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA

V zadnjem času je bila ena izmed glavnih akcij sindikata in delavskih svetov poleg izvajanja družbenih planov usmerjena na nagrajevanje po učinku. Uspehi niso izostali. Zlasti v večjih podjetjih, kjer so politične sile močnejše in razpolagajo z večjim številom strokovnega kadra, so se pokazali zelo lepi rezultati. S parolo: plačilo po delu in delovnem učinku ni bilo večjih težav.

Pozdraviti je prizadevnost zlasti v večjih kolektivih, da sami v vedno večjem obsegu iščejo nove oblike in metode izpopolnjevanja pravilnikov za osebne dohodke. Beseda tarifni pravilnik polagoma izginja iz terminologije. Preprosti izrek: »več narediš, več zaslužiš« pa se dokaj dobro uveljavlja skoro po vseh kolektivih naše občine.

Prav bi bilo, da že sedaj, ko gredo prizadevanja za razširitev nagrajevanja po učinku v prvo klasje — upravni organi in zbor proizvajalcev občinskega ljudskega odbora ter vse politične sile v podjetjih in komuni tem uspehom posvetijo vso

pozornost za nadaljnje povečanje proizvodnosti in produktivnosti dela.

Tudi na področju kmetijstva bo treba več nagrajevanja po učinku, kajti le na ta način ne bo delovna sila s kmetijstva bežala v industrijo.

Menim, da bi o nagrajevanju oziroma o politiki nagrajevanja morali razpravljati tudi na sejah občinskega zbora in zbora proizvajalcev. Žal moramo ugotoviti, da zbor proizvajalcev naše občine o problemih nagrajevanja še ni spregovoril. Predvsem bi morali v bodoče bolj podpreti sindikalne organizacije pri njihovih prizadevanjih za razširitev nagrajevanja po učinku. Krajevne in občinska organizacija SZDL bi morale politično delo sindikatov bolj podpirati, predvsem tako, da bi v večji meri seznanjale kolektive o dobrih rešitvah nagrajevanja, obenem pa bi se morale boriti proti nezdravim pojavom, ki se tu in tam v manjšem obsegu še pojavljajo.

Če bi sindikat in ZK v Pilarni na Prevaljah skupaj z delavskim svetom podrobneje obravnavala rentabilnost proizvodnje in vse ostale težave, potem bi to podjetje prosperiralo in ne bi bila potrebna prisilna uprava.

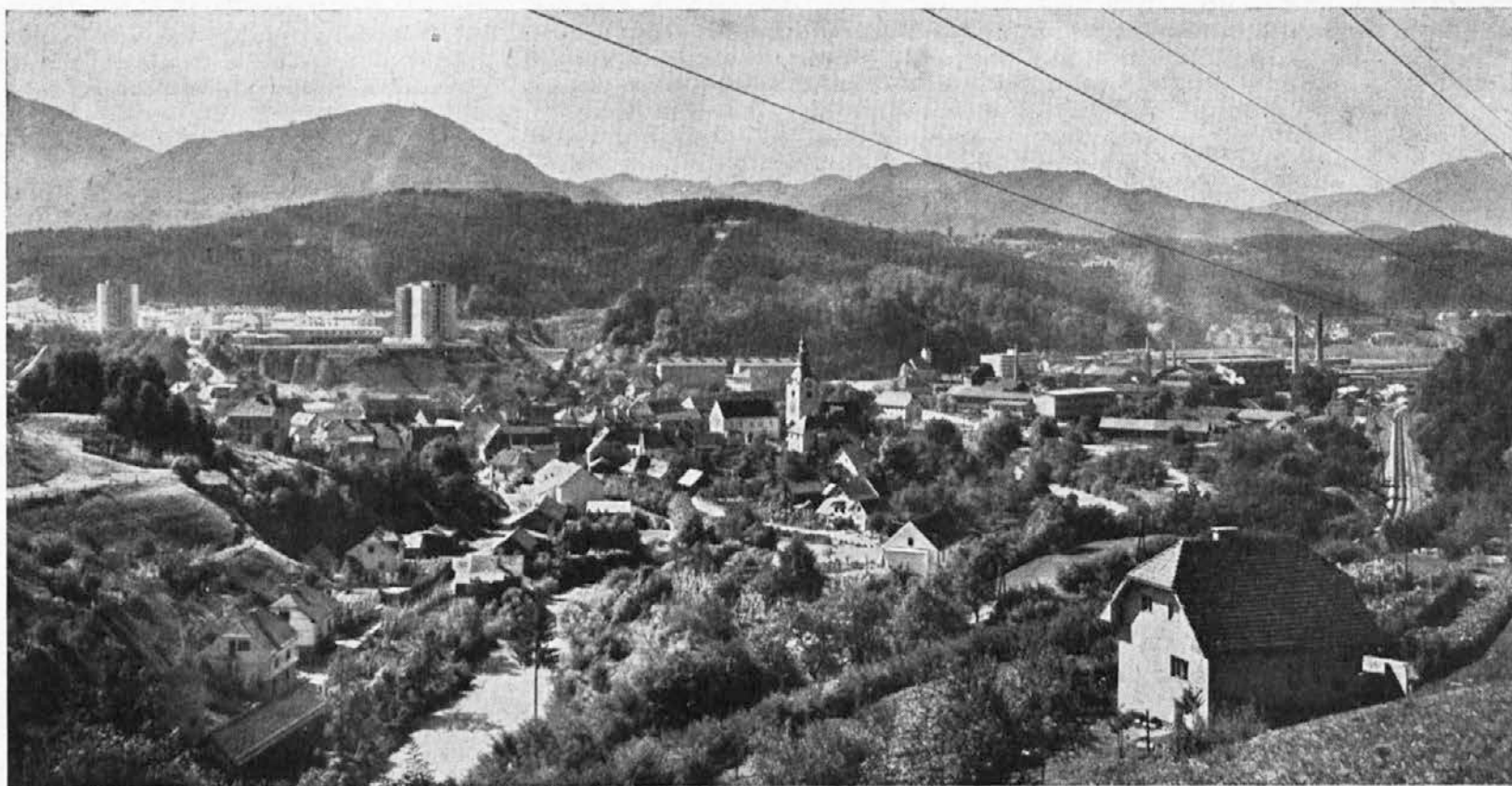
Za probleme delavskega in družbenega upravljanja sta letos važni zlasti dve dejstvi: 10. obletnica obstoja organov delavskega in družbenega upravljanja ter volitve v nove delavske svete.

10-letno delo organov upravljanja pravzaprav ne predstavlja dolgega razdobja za razvoj družbenih in proizvodnih sil, vendar so v teku desetih let ti organi napravili ogromen korak naprej. Iz leta v leto so bolj krepili družbeno upravljanje, zbori proizvajalcev so bili izvoljeni tudi v občini. Skratka rečemo lahko, da je delavsko in družbeno upravljanje od tedaj, ko je bil sprejet temeljni zakon o samoupravljanju, postalo važna gibalna sila našega gospodarskega in družbenega razvoja.

Izšla je vrsta pomembnih zakonov, kot je n. pr. zakon o razpolaganju z denarnimi sredstvi gospodarskih organizacij, zakon o delovnih razmerjih itd. Vsi ti predpisi so dali delovnim kolektivom in komuni izredno velike pristojnosti, delovni kolektivi pa razpolagajo z vedno večjim delom denarnih sredstev za investicijsko izgradnjo, za obnavljanje zastarelih naprav. Odprle so se nove možnosti, da lahko samostojno oblikujejo sredstva za družbeni standard in za osebne dohodke proizvajalcev.

Seveda ne gre prezreti nekaterih slabosti posameznih delavskih svetov. V nekaterih podjetjih bi lahko bilo delo mnogo boljše, če bi izpopolnjevali svojo metodo in način dela. Gre se namreč za to, da marsikje nimajo naprej načrtane poti dela delavskega sveta, čestokrat ni dovolj plodnih razpravljanj, ker se pač obravnava manj važne zadeve in drobnarije. V vseh takih primerih navadno ostalo rešujejo, čeprav je važno, le upravni uslužbenci podjetij za zaprtimi vrati.

Kako daleč privede delavski svet in celoten kolektiv nenačrtnost in samovoljo posameznih ljudi, ki jim delavsko in družbeno upravljanje ne ugaja, nam ponovno priča primer v Tovarni pil Prevalje, kjer je upravljanje potekalo operativno za zaprtimi vrati. Važne probleme, kot je plan proizvodnje, zaključni in periodični obračuni itd., ki bi jih moral obravnavati celoten kolektiv in delavski svet, je obravnaval direktor v krogu par ljudi. Sindikalna podružnica je živela nekje z ZK odmaknjena od dogodkov. Včasih je skušala vplivati, toda predlogi so se zavračali. Tako na primer predlog, ki ga je dala sindikalna podružnica za sklicanje izrednega zasedanja spričo gospodarskega stanja, ki je vladalo v začetku prve polovice preteklega leta, ni bil osvojen, temveč po direktorju odklonjen. Tudi osnovna orga-



Ravne na Koroškem — stare in nove in še železarna. Torej vendar enkrat vse skupaj, kakor je skupaj v resnici!

Novi odbor sindikalne podružnice

Na redni letni skupščini sindikalne podružnice železarne 31. preteklega meseca oziroma na prvi sledeči seji so bili v novi upravni odbor podružnice izvoljeni naslednji sodelavci:

predsednik: Ivo Čerče, mehanična,
tajnik: Ivo Kohlenbrand, analitski,
blagajnik: Viktor Kastelic, prod. služba,
člani: Drago Anderlič, kovačnica,
Oto Hafner, topilnica,
Franc Hrastnik, mehanična,
Ivan Jamnik, mehanična,
Franc Kačnik, valjarna,
Franc Košak, livarna,
Oto Leš, elektro obrat, vodi športno komisijo,
Franc Mlakar, strojni remont
Ivan Močnik, promet, vodi odbor za oddih,
Cilka Novak, livarna,
Miha Ošlak, kovačnica,
Andrej Plohl, livarna,
Edo Pogorevc, mehanična,
Koloman Vrečič, kovačnica.

V nadzornem odboru pa so:

Anica Letonja, kapitalna izgradnja,
Božo Radivojevič, metal. ind. šola,
Avgust Razgoršek, delovna varnost.

Skupščine sindikalne podružnice Železarne Ravne so vsako leto lepo pripravljene, polno obiskane in znane po stvarni in živahni razpravi. Taka je bila tudi letošnja.

nizacija Zveze komunistov se ni znašla in ni storila tega, kar bi storiti morala.

Nič boljši niso bili do nedavnega primeri v trgovskem podjetju »Kovina« Prevalje, kjer o delavskem upravljanju skoraj ne moremo govoriti. Da ali ne ene same osebe je gospodaril, posledice so se že pokazale.

Taki in slični primeri so za nadaljnje utrjevanje organov delavskega in družbenega upravljanja zelo nevarni in škodljivi. Menimo, da bi jih morale subjektivne politične sile na čelu s Socialistično zvezo in ZK v podjetju in v komuni resneje obsojati.

Druga slabost v posameznih delavskih svetih je, da člani delavskih svetov ne poročajo dovolj pogosto in skrbno o svojem delu svojim volivcem. Marsikdaj so mnena v Železarni Ravne, v Rudniku Mežica in Lesno-predelovalnem podjetju Prevalje, da bi bilo dobro, če bi se tu in tam sklicevale skupščine in tam obrazložili problemi in reševanje le-teh, ki so se razpravljali med letom ali se nameravajo razpravljati. Po podatkih, ki jih je ugotovil občinski sindikalni svet v desetih večjih sindikalnih podružnicah občine konec preteklega leta, je bilo ugotovljeno, da člani delavskih svetov in člani občinskega zbora proizvajalcev vse premalo ali pa sploh ne sklicujejo zborov volivcev proizvajalcev. Posamezni člani zbora proizvajalcev občinskega ljudskega odbora premalo prenašajo materijo, ki se obravnava na sejah zbora proizvajalcev in sodi v razpravo med delovne kolektive. V Železarni Ravne so dali pobudo, da bi občinski sindikalni svet občasno skliceval člane zbora proizvajalcev na posvetovanje o problemih in vprašanjih, ki so važna za nadaljnji razvoj komunalnega sistema.

Že nekaj let rešujejo organi delavskega upravljanja ob sodelovanju sindikalnih organizacij in deloma tudi Socialistične zveze vprašanja družbene prehrane. Uspehi teh prizadevanj so bili v preteklem letu precejšnji. Železarna Ravne razdeli dnevno okrog 1650 delavcem tople obroke, Rudnik Mežica pa 490 delavcem tople obroke, okrog 550 delavcem pa mrzli obrok hrane. Tudi kolektiv Tovarne lesovine in lepenke na Prevaljah dobiva med delovnim časom tople obroke hrane.

Na splošno bi lahko rekli, da bodo morale sindikalne organizacije kot najmasovnejše organizacije v proizvodnji (v naši občini je vključenih 97,5% vseh zaposle-

nih) postati tribune vsega političnega dogajanja v podjetjih.

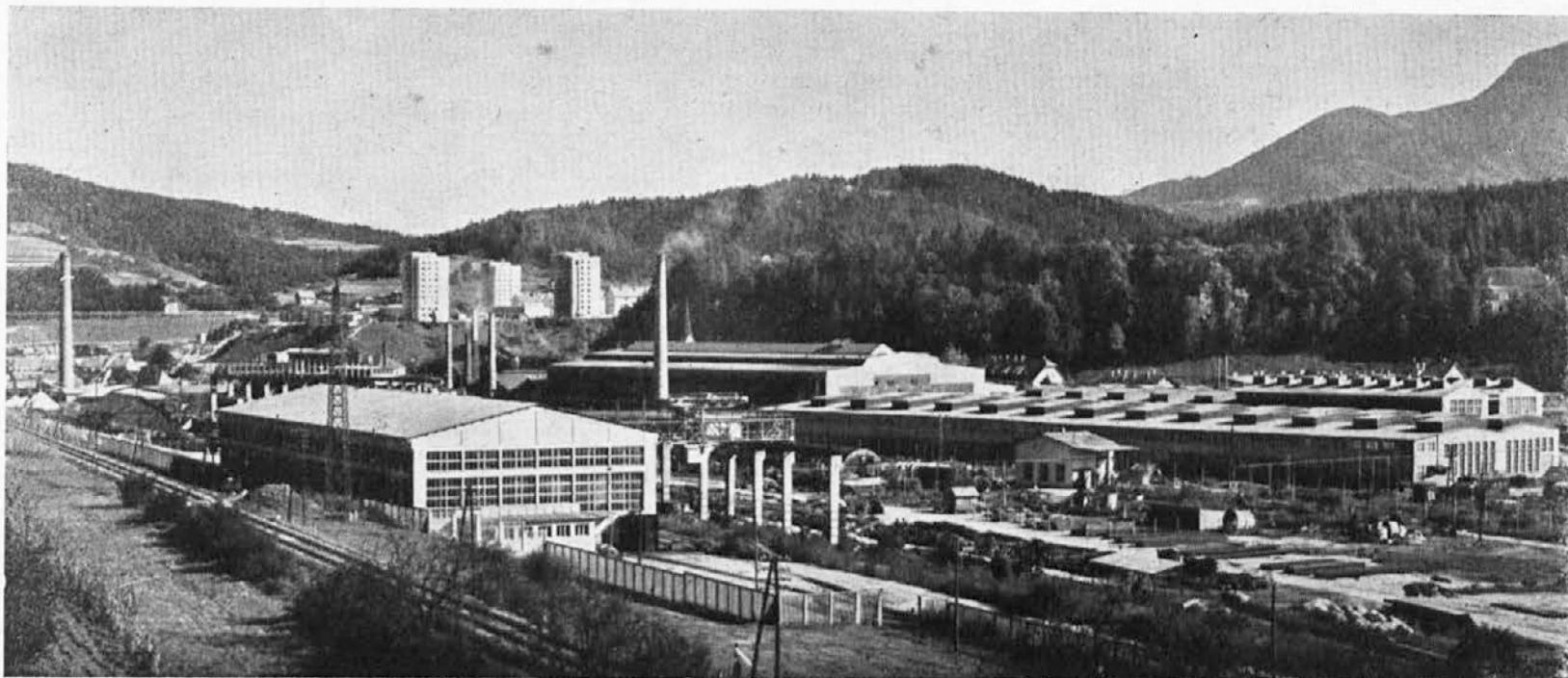
DRUŽBENO UPRAVLJANJE

Družbeno upravljanje se uveljavlja v raznih oblikah na vseh področjih življenja naših ljudi. Ena izmed takih oblik so šolski odbori. Le-ti so z novih zakonom o osnovni šoli, ki uzakonja proces šolske reforme, dobili nove širše naloge. V preteklem času, zlasti pa proti koncu lanskega leta, so šolski odbori v večji meri prešli iz ozkih materialnih skrbi za šole v delo za socialistično vzgojno vsebino pouka. Opazi se vse večja skrb za uspehe otrok. Odbori so sklicevali roditelje in z njimi obravnavali zakon o osnovni šoli. Razen nekaj okoliških šol so povsod sami odborniki tolmačili novo šolsko reformo, kar je dobro uspelo. Trdimo lahko, da so roditeljski sestanki povsod najbolj obiskani, tako da je kontakt šole s starši na primerni višini.

Šolski odbori so deloma samostojno, deloma pa na pobudo uprav šol in osnovnih organizacij Socialistične zveze načeli vprašanje poglobljanja v svobodne aktivnosti učencev (pionirske zadrage, izobraževalni krožki itd.).

Šolski odbori so navezali tudi stike s kmetijskimi zadrugami, ki so skupaj z upravitelji šol podprle ustanavljanje pionirskih zadrug. Tako na primer na Jamnici delajo v okviru zadruge, ki ima namen nuditi mladini osnove za napredno kmetijstvo. V centrih se razvijajo pionirske zadrage za cvetličarstvo, kar je važno zlasti za lepši izgled naših naselij in za tujski promet. Te zadrage bodo žarišče za urejanje vrtov, parkov itd., njihova vzgojna vrednost pa je predvsem v navajanju na kolektivno delo mladine in na pravilno vrednotenje uspehov takega dela.

Glede šolske reforme velja pripomniti, da se je le-ta tolmačila premalo s strani subjektivnih sil, to je raznih političnih aktivov in Socialistične zveze in da je v glavnem ta naloga bila zaupana prosvet-



Tu pa je samo en del te naše »ravnine« — le nova rast, kar lahko preberemo tudi brez podpisa pod sliko

nemu kadru in nekaterim odbornikom šolskih odborov.

Pri samem tolmačenju je bilo premalo poudarka na vseh tistih družbenih činiteljih, ki so nujno terjali reformo in prilagoditev šolstva našemu splošnemu družbenemu razvoju.

STANOVANJSKE SKUPNOSTI IN HIŠNI SVETI

Na področju naše občine so štiri stanovanjske skupnosti: Ravne, Prevalje, Mežica in Črna. Če analiziramo delo stanovanjskih skupnosti kot družbenih organov upravljanja, tedaj lahko ugotovimo, da je njihov razvoj prepočasen. Res je, da so do nedavnega pomanjkljivi predpisi otežkočali hitrejši razvoj, vendar je sedaj tudi ta razlog odpadel, saj je naš najvišji organ oblasti stanovanjskim skupnostim z zakonom dal tako mesto, ki jim pri poglobljanju našega demokratičnega družbenega razvoja pripada.

Kako široke možnosti udejstvovanja državljanov so prav v stanovanjskih skupnostih, mislim, da ni treba posebej poudarjati. Ravenska stanovanjska skupnost ima na primer poleg sveta skupnosti v svojem sestavu še naslednje svete, odbore in komisije:

- odbor za finančno kontrolo,
- poravnavni svet skupnosti,
- potrošniški svet skupnosti,
- komisijo za servisno službo,
- gospodarsko komisijo,
- komisijo za pomoč družinam in gospodinjstvu,
- komisijo za pravno pomoč in nasvete,
- komisijo za pomoč hišnim svetom in
- svet za kulturno razvedrilo družin.

V programu svojega dela ima ustanovitev gospodinjkega centra, kjer se bodo mladina in starejši učili vseh tistih opravil, ki jih terja sodobno gospodinjstvo. Nadalje imajo v načrtu ustanovitev pralnice s krpalnico itd. Pripravili so tudi široko zasnovano akcijo za ureditev in olepšanje kraja na podlagi prostovoljnega dela in medsebojnega tekmovanja. Tudi ostale skupnosti imajo slične programe.

Kot je bilo že govora o potrebi večjega reda in čistoče na področju naše občine sem mnenja, da prav stanovanjske skupnosti tu lahko mnogo napravijo, da bodo naša naselja lepše urejena.

Pri nadaljnjem razvoju in pri vseh večjih akcijah bodo morale osnovne organizacije SZ in občinski ljudski odbor stanovanjskim skupnostim več pomagati. Čim večja bo ta pomoč, tem v večji meri se bo prav Socialistična zveza in vsi drugi organi lahko zanašali na stanovanjske skupnosti pri raznih akcijah.

Hišni sveti so s stanovanjsko reformo dobili večjo materialno bazo, zaradi tega je njihovo poslovanje znatno izboljšano. Materialna sredstva se vedno bolj smotrno trošijo. Odnos do družbenega premoženja se je znatno spremenil, saj je slabo gospodarjenje in malomaren odnos vedno povezan z večjimi finančnimi izdatki, ki se jih hišni sveti boje. Kljub temu pa ne moremo trditi, da sploh ni nikjer več negativnih pojavov pri posameznih državljanih, pa tudi tu in tam pride do njih v samih hišnih svetih. Toda kljub temu se stanje le vedno boljša, k čemer je v zad-



Spomenik talcem pri Sv. Neži. Prevaljski prosvetni delavci polagajo venec

njem času občutno pripomogla tudi stanovanjska reforma z uvedbo ekonomskih cen za stanovanja.

Ker je v naši občini 2310 stanovanj družbena last, zato velja tudi na današnji konferenci nekaj več spregovoriti o stanovanjski reformi.

Z letošnjim letom naše stanovanjsko gospodarstvo vključujemo v normalne ekonomske odnose. Kot povsod drugod, tako je bila tudi za našo občino značilna zelo nizka najemnina, kar nam je pri razdeljevanju stanovanj povzročalo mnogo težav in političnega nerazpoloženja.

Administrativno urejanje stanovanjskih zadev je tudi v naši občini postalo vedno bolj nevzdržno in škodljivo za nadaljnjo stanovanjsko izgradnjo. Spričo nizkih najemnin hišni sveti niso imeli dovolj sredstev za redno vzdrževanje, da o možnostih nadaljnje stanovanjske izgradnje sploh ne govorimo.

Predpisi o ekonomskih najemninah so v bistvu rešili predvsem tale najvažnejša vprašanja:

- stanovanja so dobila ekonomsko ceno,
- hišnim svetom je povečana materialna osnova — na razpolago jim je več denarnih sredstev,
- deloma so zagotovili sredstva za nadaljnjo izgradnjo stanovanj in
- na široko odprli pot novim oblikam in metodam nadaljnje stanovanjske izgradnje ob sodelovanju neposredno zainteresiranih državljanov.

V ilustracijo naj navedem, da je bila v naši občini do konca l. 1959 povprečna cena za 1 m² stanovanja 14 din. Z novimi ekonomskimi najemninami pa se je povprečje dvignilo na 43 din.

Stanovalci so za stare najemnine letno plačali okrog 18 milijonov dinarjev. Nove najemnine v letu 1960 pa bodo znašale okrog 55 milijonov dinarjev. 6,5-odstotni dodatek v občini bo po predlogu družbenega plana za leto 1960 znašal 107 milijonov dinarjev.

Te številke nam dovolj jasno govore, da pri nas uvajanje ekonomskih najemnin ne more predstavljati nobenega posebnega problema. Res je, da so posamezniki, ki ugodno stanujejo, dajali razne tudi neumestne in pikre pripombe na nove ekonomske najemnine, toda kakih večjih izpadov doslej ni bilo.

SZ in ZK sta na široko tolmačili važnost in pomen novih stanovanjskih najemnin. Občinski odbor SZ je nekaj sej posvetil izključno temu vprašanju. Ne moremo pa trditi, da so osnovne organizacije SZ povsod dosledno izpolnile svojo nalogo po tem vprašanju, saj so na primer na občnem zboru na Lešah ljudje debatirali, da jim niso dovolj znane in jasne nove ekonomske najemnine.

Spričo dejstva, da se naša dolina industrijsko še nadalje razvija in da imamo še tako velike potrebe po stanovanjih, moramo maksimalno razviti sodelovanje pri zainteresiranih državljanih. Na razne načine je možno to sodelovanje: s predplačili, z arami itd., da se tako čimbolj zainteresira državljan, ki so potrebni stanovanja.

Doseči moramo to, da se bodo državljan v večji meri sami živo zanimali za reševanje stanovanjskega vprašanja in ga z lastnimi sredstvi v večji meri pomagali reševati. Mislim, da je zadružna gradnja stanovanj najbolj posrečena oblika sodelovanja zainteresiranih državljanov.

Na žalost pri nas še močno prevladuje mnenje, da predvsem gospodarske organizacije in občina nosijo vso polno odgovornost za gradnjo stanovanj. Poznam drastičen primer, ki sicer ni iz naše občine, pa vendar ga je treba omeniti. Lastnik stanovanjske hiše je hišo prodal in kupil avto, od družbe pa zahteva stanovanje. Če je to prav, presodite sami.

Ker je stanovanje bistveni del standarda, zato so nedvomno občinski ljudski odbori, politične organizacije in organi delavskega samoupravljanja odgovorni za

INVESTICIJA, KOT SE SPODOBI

Grelna žica za potrebe celotnega jugoslovanskega trga

Zaradi bremenitve transporta je zmerom boljše, da se na periferiji dežele manj investirajo neki hudo tonažni obrati, pa toliko več kvalitetne, precizne izdelave. Koliko prevoza cikle itd. odpade, delo pa je še gostejše, dragocenejše. Kakor pač pravijo temu: izdelovati in prodajati manj ton, pa več pameti.

Vseeno pa, kar kje je, je in nekaj »težkega« tudi za možnost nadaljnjega drobljenja mora biti. Koliko ekonomske možnosti dajejo prav veliki osnovni obrati za gospodarnostni razcep na vse vrste drobne predelave in izdelave. Menda celó več, kot pokrivajo strošek za še tak transport. Pa smo spet tam!

Reči namreč hočemo, da smo usvojili izdelavo izredno lahke, kvalitetne in dragocene stvari, zaradi katere ne bo nobene transportne bremenitve, slave — in če hočete — zaslužka pa vseeno nekaj. Najbolj važno pa je, da bo naša tovarna plemenitih jekel oskrbovala z zares plemenitim izdelkom grelnice (cekas) žice celotne potrebe po tem artiklu v državi in ne bo več potreben nakup od zunaj.

In za vse to in pri vsem tem je oziroma bo zahtevala ta velika pridobitev samo male naprave, samo nekaj ljudi, samo nekaj stanovanj oziroma sorazmerno malo paralelnih komunalnih bremenitev itd.

Seveda pa je bilo to na Ravnah mogoče le, ker že imamo take instalacije — tovarno plemenitih jekel z vsemi potrebnimi agregati za izdelavo polizdelkov itd. To se pravi, da je »težka« osnova že bila, sedaj smo mogli dodati še tak oddelek male tonaže in velike kvalitete.

Torej odslej tudi grelna (cekas) žica: Made in Yougoslavia.

nadaljnjo izgradnjo in za širitev stanovanjskega fonda, toda prav tako pa morajo zainteresirani za stanovanja pokazati več prizadevanja in bolj pomagati pri tej veliki vsesplošni akciji gradnje stanovanj.

Edina rešitev iz težke stanovanjske krize je v pospešenem tempu gradnje novih cenovno stanovanj s čimvečjo soudeležbo zainteresiranih državljanov. Tu stoje pred političnimi forumi še dokaj odgovorne naloge za uresničenje boljših stanovanjskih razmer naše občine.

V bodočem perspektivnem družbenem planu bo treba močno poudariti nadaljnjo stanovanjsko izgradnjo. Tudi stihije v gradnji pri nas ne manjka. Ker imamo že itak malo prostora, bo v bodoče tudi v gradnjah treba več reda. Ljudski odbor bo moral z odloki na podlagi dobro preštudiranih urbanističnih planov v bodoče bolj nadzirati in kontrolirati našo stanovanjsko izgradnjo in izrabljanje naših stanovanjskih površin.

V družbenem upravljanju v trgovini ni opaziti zboljšanja dela potrošniških svetov, čeprav bi ti sveti lahko šestokrat svetlo za blagovni promet pri občinskem ljudskem odboru in občinskemu ljudskemu odboru samemu pomagali reševati razne težave zlasti s področja preskrbe.

Družbeno upravljanje na področju zdravstva in socialnega varstva gre svojo pot. Že zapisniki sej nam pokažejo izredno živahnost in plodno razpravljanje o vseh važnih problemih.

Ker se s področja zdravstvene zaščite predvideva reforma, bi bilo zelo koristno, če bi pristojni družbeni organi dali svoje eventualne predloge ali pripombe. Nedvomno je za urejanje tega važnega vprašanja vsaka pripomba in predlog s terena zelo dobrodošla višjim organom.

Ker je naša občina izrazito industrijska, smo zaradi tega imeli že prej 91 % prebivalstva socialno zavarovanega. Prav zato je 1950 kmečkih prebivalcev, to je okrog 9 % naših kmečkih ljudi tembolj

pozdravilo uveljavljanje kmečkega zavarovanja.

Prav je, da omenimo tudi novo demokratsko institucijo, to so poravnalni sveti. V naši občini so bili med prvimi v mariborskem okraju ustanovljeni poravnalni sveti. Občinski odbor SZ je v tesnem sodelovanju s predsedstvom Okrajnega sodišča v Slovenjem Gradcu ustanovil v drugi polovici leta 1959 5 poravnalnih svetov. Ti sveti sedaj delujejo v Kotljah, na Ravnah, na Prevaljah, v Mežici in v Črni.

Poravnalni sveti so važna družbena institucija, saj niso le v veliko pomoč in za razbremenitev dela rednih sodišč, temveč so vsestransko zelo praktičen in koristen družbeni organ. Le-ti rešujejo razne manjše spore in določena pravna razmerja, ki se stalno porajajo v vsakdanjem življenju, na primer žalitve, obrekovanja, spori zaradi preživnin, odškodnin, neizpolnjevanje raznih obveznosti, priznavanje očetovstva.

Poravnalni sveti rešujejo nesporazume in posamezne zadeve na terenu, kjer se le-ti porajajo. Prav zaradi obravnavanja na kraju dogodkov in hitrega reševanja posameznih zadev je delo poravnalnih svetov zelo važno. Od 200 primerov, ki so jih dobili poravnalni sveti naše občine v obravnavanje, so jih 133 uspešno rešili. Sodišča so znatno razbremenili. Reševanje spornih zadev je tudi ekonomsko zelo smotno, saj se strankam in pričam ni treba voziti na sodišče, ker poravnalni svet navadno obravnava na ožjem področju kraja, kjer državljani prebivajo.

Priznati moram, da smo naravnost presenečeni nad dobrim delom poravnalnih svetov. V teh delajo z veliko odgovornostjo najbolj ugledni državljani, prav zaradi tega med ljudstvom uživajo vedno večji ugled.

IZOBRAŽEVANJE

Tudi izobraževanje se je v zadnjem letu na široko razmahnilo. Tu gre predvsem za izobraževanje odraslih oseb.

Na sedežu občine deluje delavska univerza, ki jo dokaj uspešno vodi profesor Golčar. Delavska univerza ima redna ciklična zaokrožena predavanja v sedmih centrih: Kotlje, Ravne, Prevalje, Leše, Mežica, Žerjav in Črna. Razen v Kotljah v vseh centrih prevladujejo delavci.

Dobre in skrbno pripravljene programe predavanj so s sodelovanjem tov. upravnika pripravili sveti: politično ekonomski, splošno izobraževalni in strokovni.

Programi predavanj vsebujejo aktualno gospodarsko in politično ter drugo tematiko, ne manjka jim zanimivosti. Da bo delo delavske univerze še bolj jasno, naj omenim, da je imela doslej že 39 predavanj s povprečno udeležbo po 90 ljudi. Predavanja je torej doslej poslušalo okrog 3500 ljudi, med njimi največ žena.

Pod delavsko univerzo spadajo tudi razne večerne šole (osnovna šola, gimnazija in srednja ekonomska šola) ter politični šoli na Ravnah in v Žerjavu, ki jih obiskuje okrog 160 slušateljev.

To je le na kratko prikazana velika in važna dejavnost, ki jo ima delavska univerza med našimi občani. Nekoliko je sicer težav okrog finančnih sredstev, vendar so predvsem politični forumi kakor tudi občinski ljudski odbor dolžni nuditi delavski univerzi vso potrebno pomoč. Verjetno bi bilo najbolje, da bi dva največja kolektiva bila soustanovitelja delavske univerze ali prevzela patronat nad njo, saj v glavnem vzgaja posredno ali neposredno člane njihovih kolektivov.

Ker industrija zahteva vedno več kvalificirane in za konkretno delo posebno priučene delovne sile, zato imata Železarna Ravne in Rudnik Mežica svoja izobraževalna centra. Samo Metalurška industrijska šola na Ravnah dá vsako leto okrog 90 kvalificiranih delavcev. Kot pri Železarni Ravne tako so tudi pri Rudniku Mežica razni tečaji za visoko kvalificirane delavce, za kvalificirane delavce, administrativni tečaji itd., skratka izobraževanje je postalo masovno.

Mnenja sem, da bo v bodoče treba več povezave med delavsko univerzo in ostalima dvema izobraževalnima centroma. Dolžnost vseh družbenih organov pa je, da še bolj obogatimo duhovno življenje naših ljudi.

S kvalificiranimi in visoko kvalificiranimi kadri dobro napredujemo. Stanje se v korist boljše kvalifikacijske strukture zboljšuje iz leta v leto. Kljub temu pa se v vseh podjetjih čuti pomanjkanje visokega in srednjega tehničnega kadra. Na Ravnah obstoje vsi objektivni pogoji, da bi sčasoma odprli srednjo tehnično šolo z metalurškim in strojnim oddelkom. Predlagam, da bi tudi današnja konferenca o ustanovitvi tako važne ustanove nekaj spregovorila. Ne smemo se zanašati na to, da bodo kapacitete obstoječih šol zadovoljile vse velike potrebe, ki iz dneva v dan rastejo. Prav zaradi tega je vprašanje srednje tehnične šole na Ravnah tembolj aktualno.

Važna dolžnost predstavnikov oblasti in vseh političnih forumov je, da se podvzamemo vsi potrebni ukrepi, ki bodo v naši občini čimprej omogočili ustanovitev take šole, ki jo nujno terja industrijski razvoj.

Na visokih, višjih in srednjih šolah se štipendira 165 ljudi. Premalo se štipendira

ekonomistov in pravnikov. Ekonomisti le štirje, pravniki pa samo trije.

Dasiravno igra v gospodarstvu naše občine kmetijstvo podrejeno vlogo, bi se naše zadruge morale bolj zanimati tudi za fakultetno izobražene ljudi, ki bi se zaposlili v zadrugah, zlasti v živinoreji. Po podatkih nimamo na agronomiji niti enega študenta, na srednji kmetijski šoli pa so le trije tovariši.

DELO DRUŽBENIH ORGANIZACIJ IN DRUŠTEV

Če na kratko pregledamo delo družbenih organizacij in društev, jih imamo v naši občini skupaj 223, potem lahko ugotovimo, da je delo ponekod boljše, ponekod slabše. Dobro je delala zlasti Ljudska mladina, pa tudi Zveza borcev. Kulturnometniška društva Svobode prav dobro vršijo svoje poslanstvo, toda mimogrede moram omeniti, da ponekod nekatere sekcije ne gredo svoje razvojne poti, n. pr. dramatika na Ravnah. Tudi na področju športa in telesne vzgoje se je delo zlasti v društvih Partizana in v ravenškem Fužinarju dobro odvijalo. Dejstvo, da ima športno društvo Fužinar tudi nekaj državnih prvakov, nam dovolj jasno potrjuje uspešen razvoj te športne organizacije.

Problem zase je v pomanjkanju telovadnic, saj je na primer na Ravnah sedaj slabše stanje, nego je bilo pred vojno, čeprav se je število prebivalcev podesetorilo. Tudi v drugih krajih je ta problem dokaj težaven.

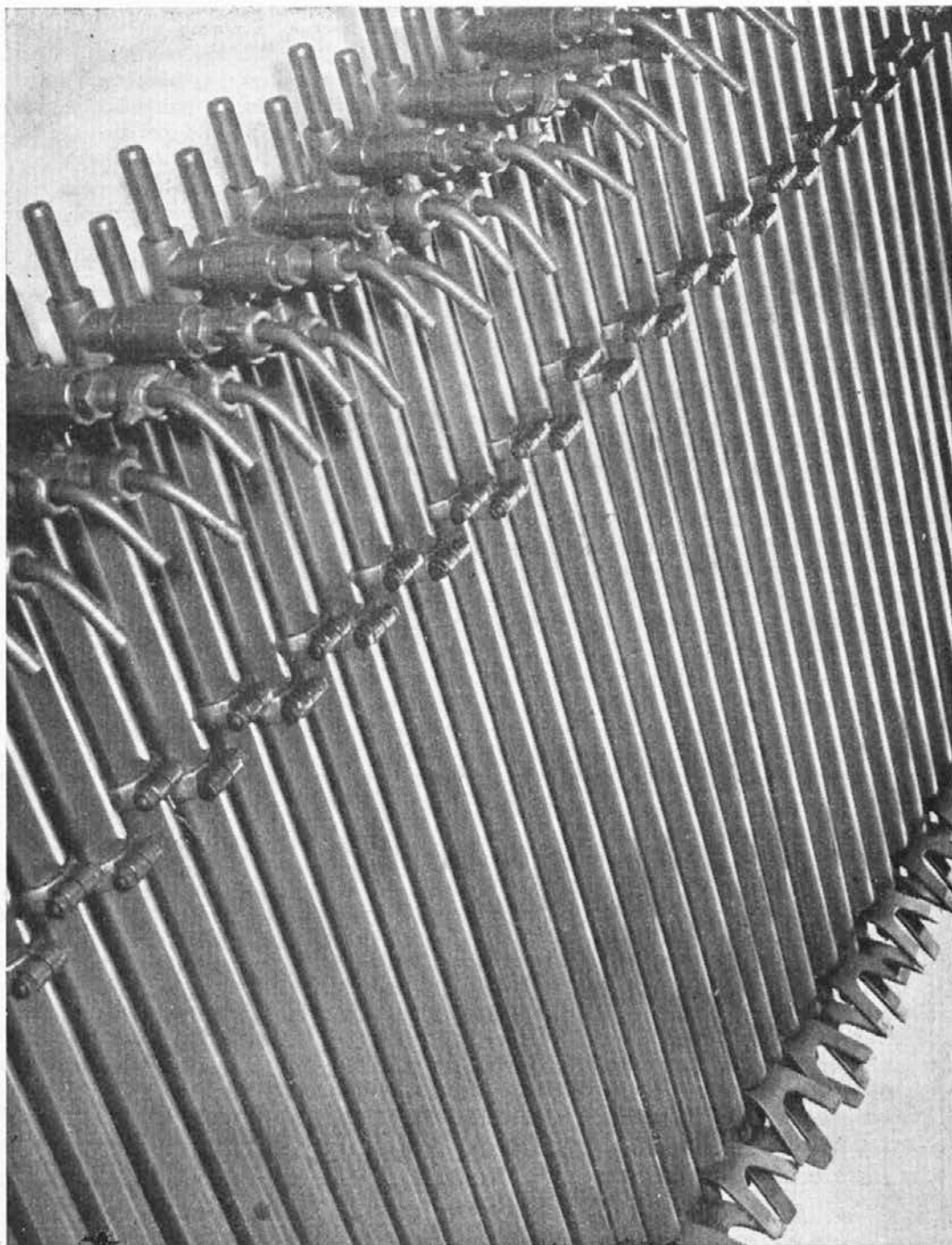
Zaradi razmeroma dobro razvite telesnovzgojne in športne dejavnosti, ki ima vse objektivne pogoje za še večji nadaljnji razvoj, bi bilo dobro, da bi ustanovili občinski koordinacijski organ, ki bi vsklajal in koordiniral telesnovzgojno in športno dejavnost. Ta organ že imajo kulturno-prosvetna društva.

Med vso to tako široko družbeno dejavnostjo je premalo politično vsebinskega dela. Le-to bi lahko še bolj obogatilo vso dejavnost, ki je sicer pestra in tako raznolika.

Osnovne organizacije SZ so z nekaterimi organizacijami in društvi premalo povezane. Nudijo jim premalo pomoči, po drugi strani pa jih ne uporabljajo dovolj za razne naloge in akcije.

Tudi tisk in radio sta v naši občini važna činitelja.

Priznati moramo, da kvalitetne radijske oddaje v občini, ki ima 3757 radijskih sprejemnikov, to je na 6 državljanov en radijski sprejemnik, nedvomno lahko zelo dobro vplivajo na politično razpoloženje prebivalstva. Nesporno je, da postaja radio in počasi že tudi televizija, ki je jela prodirati k nam, važen sodoben tehnični pripomoček za propagando in agitacijo ob važnih gospodarsko političnih in družbenih nalogah, ki se postavljajo pred nas. 43 listov in raznih revij sprejema 8634 državljanov, tako praktično vsak drugi polnoleten prebivalec naše občine dobiva po en izvod lista oziroma revije. Tudi tiskana beseda na svoj način prispeva delež k našemu dokaj razgibanemu družbenemu življenju.



Podporne noge za pnevmatska vrtalna kladiva. Nazadnje niso samo »podporne«, ker pomagajo po svoje tudi pri vrtanju. Narobe smo jih najbrž tu postavili, a vidi se vseeno, kar se mora videti

ŠE NEKAJ O OSNOVNIH ORGANIZACIJAH SZDL

Na področju naše občine je do zadnjih občinskih zborov bilo 12 osnovnih organizacij (Koprivna, Podpeca, Javorje, Črna, Žerjav, Mežica, Lokovica, Leše, Jamnica, Prevalje, Ravne in Kotlje). Osnovna organizacija v Javorju se je na občnem zboru SZDL v Črni dne 24. januarja 1960 priključila k črnski organizaciji, tako da imamo sedaj še 11 organizacij.

Po podatkih z dne 31. decembra 1959 je bilo registriranih v naši občini 12.328 volilnih upravičencev, od tega je 8857 članov Socialistične zveze oziroma 72% vseh polnoletnih državljanov. Spričo obstoječih objektivnih pogojev v naši občini sem mnenja, da bi članstvo moralo biti višje in zajemati vsaj od 80 do 85% vseh volilnih upravičencev.

Preveč imamo razdrobljene organizacije, zato le-te ne delajo tako, kot bi mo-

rale. Z razvojem in utrjevanjem stanovaljskih skupnosti v štirih centrih naše doline (Ravne, Prevalje, Mežica in Črna) bo treba več razmišljati, da bodo na sedežih teh krajev močne organizacije Socialistične zveze za reševanje vseh problemov in težav. To misel je nakazal tudi tov. Edvard Kardelj na X. plenumu Zveznega odbora SZDL Jugoslavije. Izjema bi morda veljala le za Kotlje kot najbolj izrazito kmečko področje.

Jasno je, da bodo le močne in sposobne osnovne organizacije na sedežih stanovaljskih skupnosti s potrebnimi pododbori in posebnimi komisijami mnogo lažje reševale čestokrat dokaj zahtevne naloge, ki jih zahteva od nas hiter razvoj naše družbene stvarnosti.

Če pregledamo delo osnovnih organizacij SZ, tedaj ugotovimo, da so več ali manj prenašale naloge in direktive, vse premalo pa je bilo samoiniciative in samostojnega reševanja konkretnih nalog.

Kljub določenim pomanjkljivostim je na primer osnovna organizacija v Podpeci zelo dobro pa tudi dokaj samostojno reševala razne tekoče zadeve s področja splošne politične dejavnosti. To velja tudi za Lokovico in Leše. Zelo slabo sta svoje delo političnega poslanstva opravili bivša OO SZDL Javorje in Jamnica.

Najširšo in politično zelo aktualno tematiko so obravnavale organizacije na sedežih stanovanjskih skupnosti: Ravne, Prevalje, Mežica in Črna. To je povsem razumljivo, saj so odbori teh organizacij dokaj močni in so imeli več neposredne povezave z občinskim odborom SZ in z organizacijami ZK. Tudi te močnejše organizacije tu in tam niso pravočasno reagirale na vse važnejše politične in gospodarske dogodke. Tako na primer osnovna organizacija na Prevaljah ni obravnavala gospodarsko-političnega stanja v Pilarni in nerednosti v trgovskem podjetju Kovina, čeprav se je pridno sestajala in obravnavala vso ostalo gospodarsko-politično tematiko.

Ena splošnih ugotovitev v delu vseh osnovnih organizacij je ta, da niso dovolj samostojne, da navadno čakajo na direk-

tive od zgoraj. Če smo odkriti, deloma velja to tudi za občinsko vodstvo SZDL. Čas in družbeni razvoj nam tega ne dopuščata več. Hitra in pravočasna akcija je vedno uspešna, pa naj gre za to ali ono vprašanje, ki se postavlja pred nas.

Ko dobivajo v našem družbenem sistemu državljani vedno več pravic, so razumljivo te vezane tudi na večjo odgovornost. S prenašanjem družbenih funkcij od državne uprave na organe samoupravljanja ne dobivamo samo ustvarjalne pobude za naše lepše življenje, temveč tudi večjo odgovornost pred skupnostjo. Ni pravic brez dolžnosti, to naj bi bilo načelo našega nadaljnjega dela.

Lahko bi govorili tudi o primerih, ko se osnovne organizacije SZDL premalo zavedajo svojih pravic pogojenih z dolžnostmi. Imamo tudi primere, da je pri nekaterih naših državljanih visoko razvit čut za pravice, zelo malo pa za splošne družbene dolžnosti.

Spričo tako pestrega družbenega življenja v naši občini bi moralo s terena priti več pobud in idej krajevnim in občinskim ljudskim odborom pa tudi političnim forumom.

Novogradnje

Sploh smo v tej številki veliko takega izpustili. Tako bomo tudi o gradnji nove valjarne in o povečanju kovačnice napisali prihodnjič. Kakor vemo iz plana, gre za veliko reč, ki bo dala vsem več in boljše.

Občinsko vodstvo SZDL bi moralo tešnjeje živeti z osnovnimi organizacijami in z dogodki na terenu. Probleme in težave je vedno najlažje reševati tam, kjer se le-ti porajajo.

To dejstvo znova narekuje potrebo po močnih in sposobnih osnovnih organizacijah. Naša razvojna pot zahteva vedno večjo delitev dela. Vsak državljan se ne more z vsem baviti. Čas zahteva od nas, da se za posamezna področja ali sektorje razdeli delo. Dovolj imamo poštenih državljanov, ki jih bomo lahko s pridom vključili v delo na posameznih področjih, kjer je treba več konkretnega in strokovnega znanja. Tu predvsem mislim na področje našega gospodarstva, prosvete in zdravstva. Posebne stalne ali občasne komisije s konkretnimi nalogami bi nedvomno osnovnim organizacijam mnogo koristile. Manj bi bilo pavšalnega aktivističnega razpravljanja in več vpogleda v stvarnost.

Osnovne organizacije morajo kritizirati na terenu vse take pojave, ki so škodljivi naši družbeni ureditvi. Kritika mora biti dobronamerna in ne zlohotno govoričenje, zato mora temeljiti na resničnih dejstvih. Le s pravočasnim in dobronamernim opozarjanjem se da mnogo napraviti. Priložnosti za tako dejavnost je vsepovsod dovolj. Ljudje po naravi radi kritiziramo in grajamo, toda navadno prepozno in ne na pravem mestu.

Če hočemo, da bo delo osnovnih organizacij boljše in plodnejše, jim bomo morali nuditi več neposredne pomoči. Ta pomoč mora priti zlasti od občinskega odbora SZDL čimbolj neposredno.

Dosedanja praksa, da je predsednik občinskega odbora SZDL hkrati tudi sekretar občinskega komiteja ZK, je za večje in gospodarsko močnejše občine postala skoro že ovira. En sam človek na vodstvu dveh tako važnih političnih forumov ne more v celoti izpolnjevati vseh dolžnosti, ki jih terja pestrost našega življenja.

Prav iz razloga, da se zboljša delo na občinskem odboru SZDL in nudi večja pomoč osnovnim organizacijam, se predlaga delitev funkcij. Le tako bo bodoči predsednik Socialistične zveze ravske občine lahko polnoodgovorno delal vse, kar bosta od njega zahtevala odbor in pestrost našega družbenega življenja.

Tovarišice, tovariši!

Smo pred V. kongresom SZDL Jugoslavije in pred 15. obletnico osvoboditve naše domovine. Veličastno delo je za nami. Vsemu svetu sta jasno dokazani moč in velika življenjska sila naše socialistične družbene ureditve, ki ima edini cilj, da bi postalo življenje res vredno človeka.

In k temu velikemu cilju pojdimo še hitreje naprej!

Naj živi socialistična Jugoslavija!

Naj živi naš ljubljeni tovariš Tito!

Komaj smo se še izvlekli

Če ne bomo bolj pazili, bo narobe

Ni še tako dolgo, ko je bila ravenska železarna po pogostosti nesreč pri delu najslabša med jugoslovanskimi železarnami. Bili smo na meri 36 % nesreč letno na stalež, to se pravi, da se je takrat ponesrečil še več kot vsak tretji sodelavec na leto.

Medtem pa ste, železarji, ostrino nezgodnostnega elementa precej zbili in stojimo nasproti drugim železarnam sedaj takole (podatek za leto 1959):

Železarna:	Odstotek nesreč letno na stalež	Izgubljeni dnevi na zaposlenega
Ljubija (rudnik)	8,5 %	0,8 %
Ravne	8,5 %	2,1 %
Lukovac (koksarna)	11,5 %	0,5 %
Štore	12,4 %	2,5 %
Vareš	13,9 %	0,7 %
Zemun (valjarna)	18,1 %	1,4 %
Jesenice	18,7 %	2,3 %
Zenica	18,9 %	2,4 %
Sisak	19,1 %	2,6 %
Nikšić	27,2 %	3,4 %
Smederevo	29,5 %	2,6 %
Ilijaš	31,4 %	2,9 %
Alipašin Most	36,7 %	1,9 %
Povprečno	18,8 %	2,2 %

S pogostostjo 8,5 % nesreč letno na stalež (ponesreči se le še nekako vsak enajsti sodelavec) smo torej komaj komaj še obdržali drugo mesto. Cela vrsta podjetij je tik za nami.

Naše nekdanje najslabše mesto je zavzela žičarna Alipašin Most, toda po izgubljenih dnevih na zaposlenega vidimo, da gre pri njih samo za manjše ranitve.

Pa morda vsi ne vemo, kako se ta lestvica lahko hitro spremeni. Po rezultatih prvih letošnjih mesecev smo zleteli s prvega mesta daleč nazaj in bomo morali zelo paziti, da Ravne ne bodo padle spet na črno mesto.

Po bolehanju — izgubljeni dnevi — je že sedaj nekaj podjetij boljših od nas.

Železarji, ponovno opozarjamo in vabimo: pomagajte v borbi proti nesrečam pri delu z lastno previdnostjo in z ukrepi na delovnih mestih v lastnem interesu, v interesu delovne skupnosti in vse domovine!

NAGOVOR PREDSEDNIKA GLAVNEGA ODBORA SZDL SLOVENIJE

V razpravi je sodeloval tudi predsednik SZDL Slovenije tov. Miha Marinko, ki je med drugim dejal:

Rad bi poudaril, da je treba okrepiti vlogo Socialistične zveze tudi kadar gre za komunalno gospodarstvo v najširšem smislu. V vsej Sloveniji, kar se kaže tudi pri nas, lahko opazimo, da je delo Socialistične zveze zelo živahno, da se zveza razvija in utrjuje, število članstva se množi, razpletajo se nove oblike dela organizacij SZ. To je nedvomno zelo pozitiven pojav in počasi vse bolj in bolj dozoreva spoznanje, da med Socialistično zvezo in Zvezo komunistov glede njunih vlog ne more biti neskladnosti. VI. kongres ZKJ, ki je že daleč za nami, je postavil to vprašanje na dnevni red. Ko je Zveza komunistov Jugoslavije takrat začela na nov način uveljavljati svojo vlogo v današnji družbi, so nam očitali, da popuščamo revizionizmu, da se je ZKJ odrekla vodilni vlogi, da se vtaplja v Socialistično zvezo, v organizacijo, ki naj bi ne imela jasnega političnega programa. Skratka, pojavljali so se glasovi, češ kam bo Jugoslavija prišla. To je bilo našim kritikom dobrodošlo sredstvo, da opravičijo Stalinovo politiko nasproti Jugoslaviji in da diskreditirajo Jugoslavijo v mednarodnem svetu. Ti naši kritiki so izhajali iz koncepcije, ki za naš razvoj ni mogla biti koristna. Naš razvoj pred vojno in med osvobodilno borbo je jasno kazal, da imamo v ljudstvu tako močno, elementarno samoupravno mentaliteto, da bi vsako poučevanje z vrha in zoževanje sodočlanja od spodaj samo krnilo ustvarjalno pobudo. To se je pokazalo tudi v prvih povojnih letih, ko smo se morali odločiti za določeno koncentracijo sredstev in sil za obnovo našega porušenega gospodarstva in je bila v tem nevarnost, da bi se zgradil birokratski centralistični aparat, kar bi pomenilo resno nevarnost za ves socialistični razvoj družbenih oblik in neposredno aktivnost državljanov — ustvarjalcev dobrin, delavcev in kmetov.

Zdaj lahko rečemo, da je Socialistična zveza napredovala in da razvija čedalje živahnejše notranje delovanje, kar je rezultat razvoja našega delavskega in družbenega upravljanja. Tak sistem družbenega upravljanja je nujno narekoval večje uveljavljanje politične organizacije, ki vse te oblike usmerja in daje stotisočim ljudem, ki odločajo in gospodarijo, hrbtenico, da lahko pravilno in pametno gospodarijo. Spričo decentralizacije in povečanja sredstev se ustvarja materialna osnova, s katero ljudje neposredno razpolagajo. V zvezi s tem se bolj postavlja vprašanje zrele in sposobne politike Socialistične zveze.

Program, ki ga je postavil VII. kongres ZKJ in ki je silno obogatil teoretično in idejno vsebino naše stvarnosti, in ki je poživil razprave na političnem področju, je enodušno sprejela tudi Socialistična zveza. Tu ne gre za neko vprašanje naukov od zunaj, ampak je to dejansko program, ki v celoti ustreza interesom delovnih ljudi socialistične Jugoslavije. Ta program pa ne določa, da morajo komunisti v vseh stvareh neposredno odločati. Z vso

nujnostjo pa se postavlja v ospredje naloga, da je Socialistična zveza tista, v okviru katere naj se obravnavajo vsi pereči družbeni problemi, bodisi na širokem mednarodnem torišču, bodisi na torišču republike, občine ali podjetja. Naloga komunistov pa je v tem, da se čimbolj usposobijo, da bodo v množičnih organizacijah, ki jih obsega Socialistična zveza, dobro izpolnjevali svoje naloge, ne z ukazovanjem, ampak s svojim ugledom in znanjem. To mora biti glavna orientacija Socialistične zveze.

Politika, ki jo vodi organizacija Socialistične zveze v Mežiški dolini, je v osnovi enaka splošni jugoslovanski politiki in splošnim smernicam. Pri tej politiki vam je družba pomagala, hkrati pa so vas k taki politiki silile potrebe in interesi na terenu, kar nazorno kaže, kako naša splošna politika dejansko ustreza potrebam in interesom, ki se pojavljajo na terenu. Mežiška dolina je brez bogatega agrarnega zaledja in nemogoče si je zamišljati višji življenjski standard samo s povečanjem zaslužka. Za izboljšanje preskrbe si je treba zagotoviti lastne vire.

Preteklo leto je bilo izredno poučno tako v slovenskem, kot v jugoslovanskem merilu. Sprostitve delitve dohodka je omogočila nagrajevanje po učinku. S pomočjo sindikalnih organizacij so bili izdelani praktični pravilniki, ki so ustvarili drugačno razpoloženje in drug elan v podjetjih, ker so se zaslužki naglo povečali hkrati z večjo proizvodnjo. Tu pa stojimo pred dvojnimi vprašanjem. Večjih plač in zaslužkov delavcev ne morejo absorbirati samo industrijski proizvodi. Če hočemo, da bodo plače realne, je treba industrijski razvoj vskladiti z razvojem kmetijstva. V kmetijstvu pa je treba doseči sodoben način proizvodnje. S tem pa nastaja velik preobrat tudi v miselnosti našega kmeta. Tudi v kmetijstvu je bilo potrebno zadostno stimuliranje individualnih kmetovalcev. V tem smo dosegli že takšne uspehe, da ne bo treba več forsirati prenaplega razvoja, ampak se bo treba orientirati na čimvečjo širino, na razne panoge kmetijske proizvodnje, predvsem na razvoj živinoreje. Pričakujemo, da bomo do konca leta v precejšnji meri uredili tudi preskrbo našega prebivalstva z mesom.

Mežiška dolina je izrazito industrijska občina, saj je 92 odstotkov gospodarstva v socialističnem sektorju in le še 8 odstotkov prebivalstva živi od kmetijstva. Spričo tega se postavlja kopica raznih problemov. Razvoj proizvodnih sil je treba spraviti v sklad z objektivnimi možnostmi in relativnimi potrebami. Nadaljnjo rast produktivnosti dela bomo zagotovili s stimulativnim nagrajevanjem delavcev, z njihovim popolnejšim znanjem, z boljšo kvaliteto in organizacijo proizvodnje ter komercialnosti. Mislimi pa moramo že na to, kako tudi v prihodnje zagotoviti nadaljnjo rast produktivnosti.

Zdaj ne smemo preveč forsirati nadaljnega spreminjanja strukture prebivalstva. V Sloveniji imamo vsega skupaj samo 33 odstotkov prebivalstva, ki živi od kmetijstva. V tem smo prišli že daleč in bomo

šli v naslednjem obdobju še naprej, seveda pa v mnogo počasnejšem tempu in na drugi osnovi. Z razvojem in modernizacijo kmetijstva se ustvarjajo stalni presežki delovne sile, morali pa bomo zavreti prehitro prehajanje preveč delovne sile v industrijo, kolikor to ni zvezano z naglim povečanjem produktivnosti. — Produktivnost pa moramo razvijati predvsem tako, da bomo zboljšali proizvodna sredstva, stroje. V tovarnah, ki jih bomo mehanizirali in začeli uvajati avtomatizacijo, se bo število delavcev zmanjševalo. Razvijati bo treba tiste dejavnosti, ki nam povzročajo velike preglavice. V poročilu je bilo omenjeno, na koliko potrošnikov pride ena trgovina. Že samo to pove, kje škriplje, kje imamo premalo ljudi zaposlenih: v posredništvu, v servisnih, v uslužnostnih obratih, konfekcijskih delavnicah, kjer bi se lahko zaposlile tudi ženske, ki so neizkoriščene v industrijskih središčih. Tako bi lahko obogatile izbiro proizvodov in si zboljšale dohodke. Pri določanju občinske politike je treba gledati na vse panoge in vskladiti njihov razvoj. Problemi so tako pestri, da je treba v okviru občine uveljaviti enotno politiko, ki velja za vso občino, da bodo vsi vedeli, kakšna je politika občinskega odbora, kako morajo delovati posamezni organi. V zvezi s tem je potrebna čimvečja razmejitev dejavnosti tudi znotraj Socialistične zveze, da bo v njej našlo svoj smoter družbene dejavnosti čimveč ljudi.

Doseči moramo, da se bo tudi mladina čimbolj angažirala v našem družbenem življenju in se po svoje uveljavila. V današnjih pogojih ji moramo omogočiti pravilno šolanje in jo pripraviti na življenje. Pritegniti jo moramo čimbolj v družbeno sodočlanje. Pri tem pa kaže najti pravičen odnos in medsebojno razumevanje: starejši do mlajših, mlajši pa morajo upoštevati in spoštovati starejše.

Socialistična zveza je v današnjih pogojih izredno odgovoren činitelj in od nje je v marsičem odvisen nagli razvoj, ki bo zdaj, ko smo premagali glavne težave, še mnogo hitrejši. Če bo mednarodna situacija ugodna, ni nikogar, ki bi nam mogel ta polet ovirati. Razvoj bo še bolj jasno pokazal, kako odločilen činitelj je postala Socialistična zveza, v okviru katere delujejo komunisti, ki se sami in skupno z vsemi drugimi usposabljaajo za čedalje odgovornejše naloge v našem družbenem razvoju.

Delegati so ob zaključku konference izvolili 31-članski občinski odbor SZDL, verifikacijsko komisijo in dva delegata za V. kongres SZDL Jugoslavije. Za predsednika je bil izvoljen tov. Stanko Čeh, znani mladinski aktivist kraja.

Da, zasedal je parlament našega koroškega kraja. Vse je bilo načeto, vse obravnavano in pokazana pot za tem bolj solidno graditev osnov za blagostanje ljudstva te dežele in krepitev skupne domovine.

Slike so prispevali

J. Kališnik (stran 1, 7, 8, 11), J. Ocep (3, 4), E. Justin (24), T. Hojnik (26, 27), prof. Kotnik (9, 31, 35, 37, 39), P. Cesar (32), B. Krautberger (17), M. Dolinšek (29).

Enkrat pozneje bomo objavili tudi slikovno kazalo za vse do sedaj objavljene slike v našem listu.

Prof. Tone Sušnik:

„Skus shena ragla mi jesti na da ...“

Od prvega pisanega pričevanja do današnjega govora na Prevaljah in Ravnah

Pripovedka pravi, da je bilo tod jezero. Morda. Dejstvo je, da še pred dobrimi sto leti ti kraji niso bili tako gosto naseljeni; le po bregovih so ničale posamezne kmetije. Takrat je bila Meža, ki reže to kotlino, še ostra ločnica med dvema narečjema. To je bilo v času, ko je bil pomembno naselje le še trg Guštanj, že od 14. stoletja dalje. Kljub temu staremu naselju ob Meži, je Meža bila razmejnica med dvema narečjema; kajti Guštanj, deželno knežji trg s svojim fevdalno nemškim vencem (med njimi ponemčeni Javorniki), s svojim nemškim trškim jedrom (že izza kolonizacije bamberških škofov) in nemštvu prilagojenimi priseljenci, nemštvu podrejenimi slovenskimi hlapci in deklami iz okolice: ta trg ni pomenil v življenju in razvoju slovenske besede nič.

Tako je mogoče ločiti na Meži elemente dveh narečij:

- a) na južni strani n. pr.: den, meša, petek, pedeset (piedeset), Petkuc;
- b) na severni strani: dan, maša, patek, patredi, Patkuc.

Zgodnjih zapiskov nimamo, ki bi dokumentirali eno ali drugo stran.

Kot najstarejši zapisek Mežiške doline velja Leški rokopis iz 18. stoletja. Ni pa to najstarejše pričevanje slovenske

besede v Mežiški dolini. Dobrih sto let starejši so bili vložki v latinskih matičnih knjigah prevaljske župnije (Device Marije na jezeru).

Na primer oblike ženskih priimkov s slovenskimi priponami in nekaj krajevnih in ledinskih imen:

a) v krstni knjigi

1641 do 1648

Philip in sotiska (v Soteski),

v tomaschouah mlinach, Daniel v plati (na Platu)

Tscheriagg (z nosnim izgovorom, danes izgovarjamo Černjak)

V Leschach, na Temelnouim, Ladiniag v sagra di (Ladinik v Zagradu), Stich na Rauniach (torej je stara, prava oblika na Ravnah)

b) Poročna knjiga

1641 do 1644

Na Schaurouam, u pudloci v suskei fari (Na Šavrovem v Podlogu v suški fari); Suha je na avstrijski strani Strojne.

Koroschitz u raschischchi Fari. Pod goriam gradi — v rečiški fari pod Gornjim gradom (tudi tu imamo sled nosnega govora).

Duhovniki, ki so jih pisali, so prišli sicer z drugih jezikovnih področij, ni pa vzroka za dvom, da ne bi bili po svojem posluhu verno zapisali, kar so iz domačih, slovenskih ust čuli: Kakor je ljudstvo do

začetka 19. stoletja v sebi živelo, tako njegova govorica.

V vsem zgodovinskem obdobju do tedaj ni bilo močnejših jezikovnih vplivov, razen nemških: nemška fevdalna in magistralska gospoda, nemški kolonialisti v visokem srednjem veku — 12. stol. — na primer Prežihove matere predniki — Krautbergerji, 1649/50 so bili oddelki nemške vojske v Guštanju — to so leta 30-letne vojske, sem so prihajali ob koncu 18. stoletja lombardijski Lah kot oglarji in »lesni mojstri«.

Ti priseljenci pa niso nikakor vplivali na narečje, temveč so se jezikovno prilagodili našemu govoru.

Za razvoj naše besede pa so pomembni zapisi v starem koledarju iz leta 1733, kjer si je najprej preprosti bukovec (prepisovalec, ljudski pesnik) v letih 1757 do 1761 zapisal nekaj furlanskih števnikov: une — 1... zhink — 5... siet — 7... dish — 10... vinki — 20. Ali je bil tudi to kak »lesni mojster« ali ogljar, lombardijski Lah, morda pa se je kak ukaželjni domačin učil furlanskega štetja ali pa je kak domač fant tam kje služil vojake?

In ta preprosti bukovec je v tem koledarju nad 80 strani popisal v naši domači govorici. Po vsej verjetnosti je bil pisec doma na Lešah, kar se da sklepati iz vsebine in jezika.

Ta rokopis, znan v literarni zgodovini kot Leški rokopis, je prvo obsežnejše pričevanje naše govorice. Zanimiva je vsebina rokopa; poleg strogo verskih zapisov je v njem pisano narodopisno blago.

... Od Papesrove guebe ali grunta gre kasni u grad 2 birna arshi inu 4 masilne: inu 2 birna ovsa inu 4 masilne — desatine gra u farof 6R.

Toliko so pred 200 leti plačali pri Papežu davka. Za okoliške grunte pa navaja:

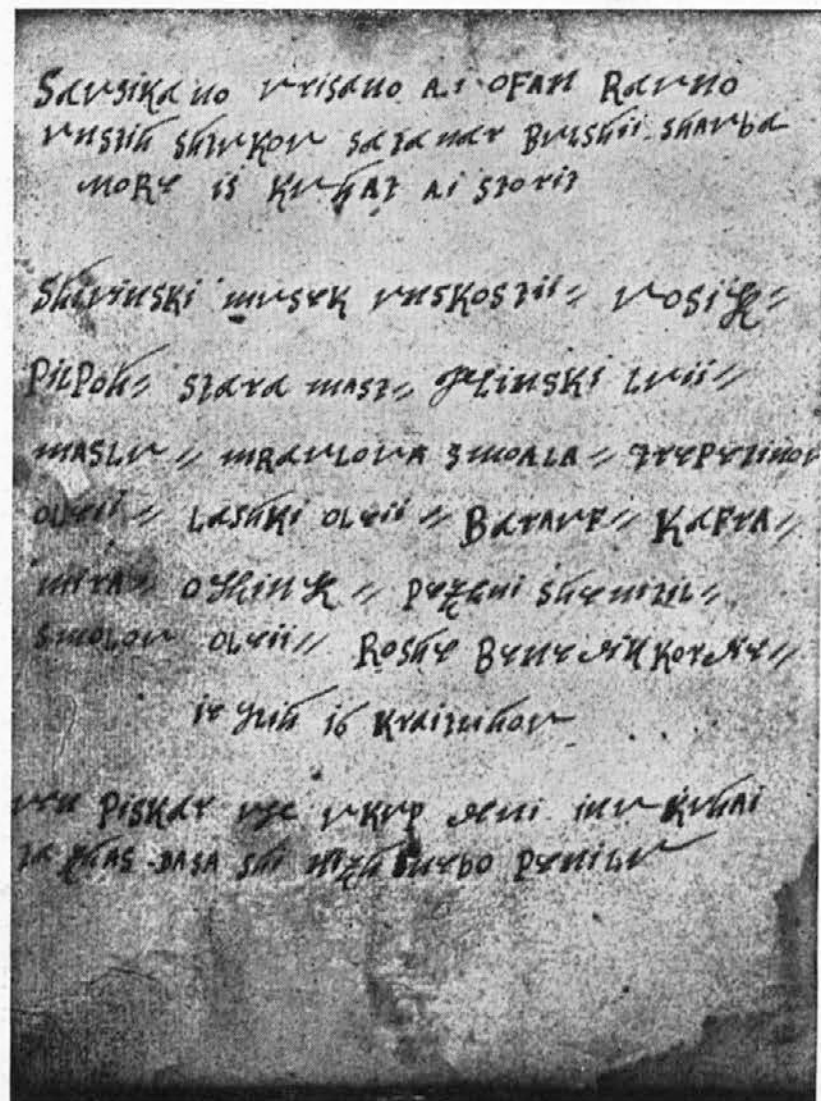
»Shtu so ti desatinski pauri taistih je glih 9 so:

Pristou od pushe daie 3R inu 30 +
Voiek daie 5 groshou maine 4R
Kunz daie glih 6R
iakopizh daie 5R inu 7 groshou
Prosenz daie glih 4R
Kozhin daie 3R inu 30 +
Jesh daie glih 3R
Obrietan daie 2R inu 5 groshou
Pernat daie 1R inu 30 +

Druga zanimivost tega rokopa je popis ljudskega zdravila:

»Sa vsikano vrisano ali ofan rauno un stih shtukov sa ta narbulshii shauba more is kuhat ali storit.

Shiuinski musek vn skostii — mosik — pilpoh (= macesnova smola) — stara mast — jelinski luii (jelenov loj) — maslu — mrauloua smola — terperinou oleii — lashki oleii — barauf (Weihrauch — kadilo) — kafa — mira — oshink (voženik) — pezhni shenitil — smolou oleii — roshe benedikkordie (korbenedikt) — ie glih 16 kraitlihou u en pisker use ukup deni inu kuhai ta zhas da sa shi nizh nebo penilu.« (Glej posnetek 1)



Leški rokopis —
posnetek 1

Sami zase so živeli ljudje včasih na gruntih, daleč vsaksebi in ni bilo zdravnikov. Zato so bili vezani na sebe, na svojo ljudsko modrost, na svojo ljudsko — domačo medicino. Nabirali so rože in iz »krajtlihov« kuhali ta »narbulši žaube« za rane in druge bolezni.

Tudi za druge stvari, ki so jih potrebovali za vsakdanje življenje, so poskrbeli doma — tudi obleko so si delali doma. Tu in tam pri kakem starem gruntu še najdeš tkalski stol, kmalu pa bo le še zanimiv predmet narodopisnih muzejev.

Za nedele (praznike) so še nakupili od potujočih kramarjev, za dom in delo pa so natkali doma, kar na domačem »kavskem stovu«. Ker pa je tkanje »zviluha« (vrsta platna) dokaj zapleteno, si je tudi to zapisal naš bukovnik, poleg pa si je še celo narisal. Na posnetku 2 je odlomek tega popisa in se bere tole:

Moj ta zvilishni grebin je 8 pasmi inu 1 shtreniza. Kader ga ozhe en tak grebin storit ali obnitit taku mura noter vsaki firtliz storit 6 lizhauniz u 2 firtliza 12 lizhauniz u ta tretki firtliz 18 lizhauniz: u ta shtarti firtliz 24: u ta drugi list ih stori kakor u ta prvi tako ih pride 48 lizhauniz pa u ta tretki inu shtarti list ih stori 48 lizhauniz: 2 barti 48 lizhauniz je glih 96 lizhauniz je zela pasma 6 shtreniz.

Pisec je še dalje popisal celoten potek tkanja; o celotnem besedilu pa ob drugi priložnosti. Vse si je zapisal neznani pisec, vse kar se mu je zdelo koristno, zapisal si je stvari, ki jih je pač sam potreboval, in vse kar ga je zanimalo. Morebiti je bil tudi camar in si je zapisal še ženitovanjsko vabilo, ki se glasi:

»... Moii lubi poshteni zhasti vridni hishni ozhe inu mati jest sam ispravljen ali poshlen od te poshtene matere Papeshize od virta inu kaku tudi od te poshtene N: k vashi poshteni zhasti vridni hishi taku oni vas lopo pustio prosit ali vabit ohzaait...« (odlomek)

Tega preprostega človeka, ki je morda pred dve sto leti tkal po Lešah, vabil na ovseti, ob večerih pa ob treski popisoval prazne liste nemškega koledarja, je zamikalo tudi veselje, mesec, sonce, predvsem se je vprašal kako daleč »sta misenz in sunze od simle«. Pregledal je bukve in si zapisal v svoj koledar, kjer je imel še prostor:

»Pravio ti S(veti) uzheniki od Boshih skrivnosti pravio de je neverjatnu kadar bi aden hotel uprashet kaku uisoku je od simle na uisokust: do misenza ali sunza — se naide u tih S pismih de misenz je od simle 51000 inu 600 mil visoku — 1500 inu 55 nemshkih mil sasashe gare ali pa doale na simli kader bi dou padou — sunze od simle ima suoi zirkul na uisokust 96 stu 1000 inu 7000 inu 80 mil visoku inu je 160 barti uezhi kakor ta svit.« (Glej posnetek 3.)

Ne bi bil pravi koroški bukovnik, če ne bi zapisoval narodnih pesmi.

Peissom:

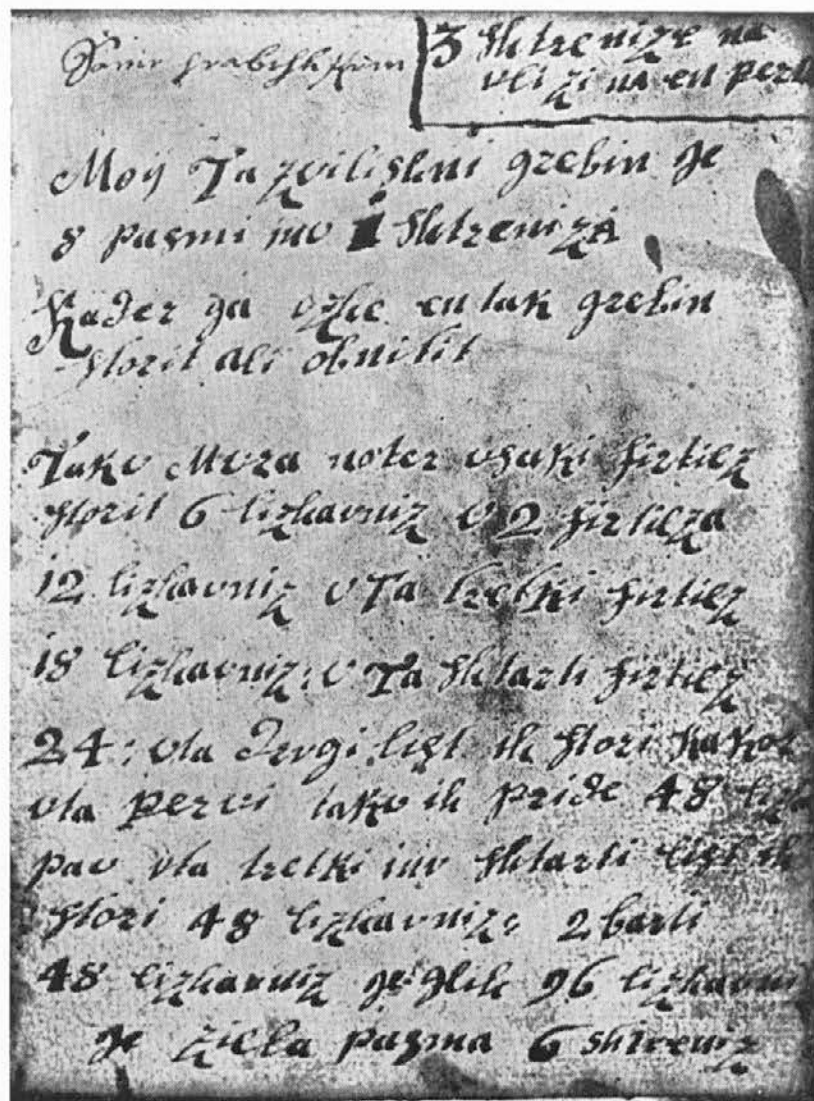
1

»Sam u ribnizi biu sam deklize lubiu skus shena ragla mi jesti na da

2

Sam jesan biu sam jeij skus protiu le sheno sa plut bom bogat gospud

Leški rokopis —
posnetek 2



5

Nobena nibila taku same
kak ti si ta prava lubza moie

9

Kabi mati vedeli kai ies tarpim
ku sama leshim se nikol ne naspim«
(Odlomek)

V rokopisu je še nekaj pesmi in drugih tekstov posvetne in verske vsebine. (V prihodnji številki bo objavljen ves rokopis z razlago.)

Ta rokopis je nastal v času, ko je Avstriji zavladovala Marija Terezija (vladala 1740 do 1780), ki je hotela urediti in utrditi državo, skrhano od mnogih vojsk. Načelo je bilo: prosvetliti kmeta in razviti kmetijstvo; urediti državno upravo. Od takrat imamo kataster, obvezno šolstvo, obvezen vojaški rok; skuša pa Marija Terezija tudi urediti odnose med kmeti in fevdalci, uredila in zmanjšala je desetino. Ves ta dah prosvetljenstva se zrcali tudi v našem rokopisu, ki je eden izmed prvih znanih tekstov v slovenskem jeziku posvetne vsebine in nam živo govori o prosvetljenem valu na naših tleh v tem času.

Tokrat je za nas zanimivo to, da imamo poleg besed in oblik, ki se govore in uporabljajo na nicinskem kraju doline (pod Uršljo): misenc, štu, narvenč, tretki, štarti; v rokopisu tudi oblike, ki pa so značilne za prisojno stran (Strojno): napatu, gra, pogladaj itd. To dejstvo utrjuje misel, da je Meža bila v resnici nekoč mejna črta dveh narečij.

V sredini 19. stoletja pa je v kotlini zavrelo in zaživelo kakor na mravljišču. 1830 Prevalj še ni bilo, razen krčme pri Logarju (Ahacu), dveh kmetov, Strojnika in Pahovnika, ki sta danes že vtonila v Prevaljah, šopa 5 kmetij pri župni cerkvi Na Fari. 1836 je rojstno leto prevaljskih fužin, 1856 začetek nemške ljudske šole. Od 1836 do 1880 so bile pozidane Prevalje, kakor so v bistvu bile do leta 1945. Podobno Leše: 1818 so zasledili premog, s sosednjimi Prevaljami je zraslo rudarsko naselje ob vznožju starodavnih, mogočnih kmetij.

Župnijski »Status animarum« (seznam ljudi po hišah) 1860 kaže sestavo prebivalstva, in sicer ločeno za Prevalje, to je ljudstvo okoli fužin, in za Leše, to je za premogovniški revir, in sicer s temi značilnostmi:

I. Prevalje

Z ženami in otroki vred je navedeno okoli 2000 imen. Od teh jih je:

a) okoli 300 iz vrhnje plasti, direktorjev, uradnikov, inženirjev ipd. Ti so domalega vsi (98 %) nemški tujci iz Šlezije, Pruske in Avstrijske in raznih nemških avstrijskih dežel. Tako so domalega vsi tudi izginili brez sledu, ko so leta 1899 fužine preselili v Donawitz in le 1 % te gospode je zapustil krvne sledi do danes. Ta plast jezikovno ni imela drugega vpliva, ko da je pretkala narečje z germanizmi, tako da so bili nemški vsi specifični izrazi fužin, železnice, šole, uradov, sčasoma prilikovani domačim ustom (»na puaco« = platz =

delo zunaj) ali posneti po koroškem nemškem narečju (grodrhtar = Geraderichter, frajla = učiteljica).

b) Okoli 800 teh imen iz bližnjih in daljnih koroških, štajerskih in primorskih krajev: iz Kanala, Idrije, Bovca, iz celjske okolice, iz Mislinjske doline in predvsem iz Podjune. Pri marsikaterem je zapisana žena, ki jo je našel v tem novem kraju. Mnogo teh se je po likvidaciji Prevalj (1899) izgubilo v Donawitzu ali na Westfalskem; okoli 40 % pa je pognalo korenine na Prevaljah ali pa v okolici; in kolikor se niso v drugem, so asimilirani (prilagojeni) v sedanjem tretjem rodu in jezikovno prilagojeni. Kajti najsi je bil videz, da so ta svet pod Uršljo goro 1850 do 1880 preplavili prišleci, je bila beseda te zemlje tako močna, da so se ji v tretjem kolenu vsi vdali.

c) Drugi so domačini s prisojne in nicinske strani: po 12-urnem delu so se vračali v hribe, tudi več ko dve uri daleč, v drugem rodu, ko je bratova družina zaposledla domačijo, so se ustalili v dolini, v »kvartirju« 20 kvadratnih metrov z družino — on z nicinske, ona morda s prisojne strani.

Tako se je zgrinjala prebivalstvo Prevalj, živo domače v perifernih (obrobni) bajtah, od koder bijejo žile v kmečke sorodovine na prisojah in v nicini, neustaljeno pa v sredini, kjer se je v teh sto letih, kar so Prevalje, menjalo prebivalstvo. Značilna za Prevalje je ta živahna fluktuacija (vrenje), posledica gospodarskih peripetij. Žilavo pa je ostalo narečje, ko pljuska na Prevalje eno z nicinske,

drugo s prisojne strani in kakor si je prej šele sčasoma prisvojila svoji izreki razne germanizme, tako se le počasi usvaja in prilikuje svoji izreki nove slovenske izraze, in če reče delavec namesto »grodrhtar« uravnovalec, izgovori danes to še z neko afektacijo.

II. Leše

Podobno je z naselitvijo Leš, ki je šla vzporedno z naselitvijo Prevalj. »Status animarum« obsega okoli 1500 imen. Kakor na Prevaljah, tako je tudi tukaj vrhnja plast nemška, spodnja pa slovenska. Neke značilne razlike pa so od prevaljškega sestava. Medtem ko so med prevaljškimi nemškimi imeni številna iz prav oddaljenih dežel, celo iz Prusije in Hessenskega, so leški Nemci iz bližnje Zgornje Koroške in bolj redki iz daljnih krajev. Po drugi strani pa je tu med Slovenci malo, prav malo domačinov (domači hribovec je rekel: »Živ ne grem pod zemljo«), ogromna večina je iz sosednjih štajerskih krajev. Nemški sloj leškega premogovnega revirja se je brez sledov izgubil takoj ob nastanku Jugoslavije 1918. leta, slovenski priseljenci pa so po večini ostali. Ko je leški premogovnik po letu 1925 začel pešati, dokler ni 1936 usahnil, se je gostota prebivalstva sicer zrahljala (z izselitvami v mežiški rudarski bazen in v bosenske rudnike). V jedru pa je ostal drugi in tretji rod priseljencev in hodil na delo ali v Mežico ali pa na Ravne.

Medtem ko je pisana raznolikost slovenskih naseljencev na Prevaljah pospeševala proces prilikovanja domači koroški

govorici, je večja strnjenost slovenskih štajerskih priseljencev na Lešah še tudi v tretjem (sedanjem) rodu ohranila svojske narečne elemente, ki se le počasi prilikujejo domači koroški izreki.

Za primer, kako je siloviti sunek industrializacije napolnil poprej prazno prevaljško kotlino, si oglejmo nekaj obrtniških panog tedanjih Prevalj (v letih 1860 do 1880):

čevljarjev je bilo 9, od teh 5 iz bližnje domače okolice, predvsem iz guštanjskega trga, 1 iz Tolmina, 1 iz Ptuja, 1 iz Vitanja, 1 iz Št. Petra (Šempetra) v Savinjski dolini;

krojačev je bilo 6: 1 iz domačega guštanjskega trga, 1 iz Šoštanja, 2 iz celjske okolice, 1 iz slovenjegraške okolice in 1 iz štajerskega Eibiswalda;

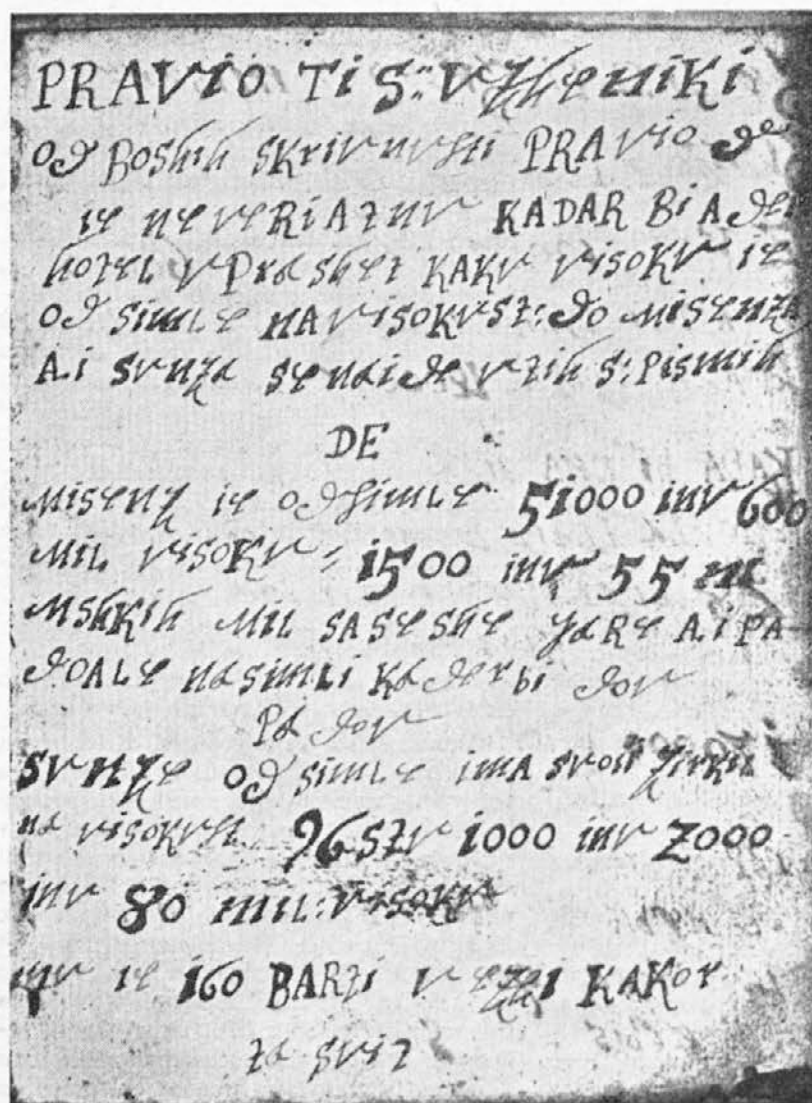
peki so bili trije: 1 iz Zgor. Koroškega, 1 iz Kamnika, 1 iz Nemčije (München).

Siloviti sunek industrializacije je rodil svoje posledice še posebno na nicinski strani kotline, na bregovih Uršlje gore. Te posledice so bile v skladu z dogovorom grofa Thurna z mežiškimi rudokopnimi podjetji. Grof se odreče rudniškimi interesom, rudniški podjetniki pa zemljiškim. Tako je grof začel organizirati svoje gozdno kraljestvo. Prevaljška industrija je privabljala hribovce v dolino, grof pa jih je »odreševal« njihovih gozdov, ki jim kmetje tedaj niso vedeli vrednosti. Na prisojni strani so slabi gozdovi in tam so boljše njive, tam je kmet od boljših poljskih pridelkov bolje živel. Tam tudi grof ni imel interesov. Interes je imel na gozdovih na nicinski strani. Zaradi tega je v slabi industrializaciji od 1860 dalje padla kmetija za kmetijo na bregovih Uršlje gore. Tako so se tudi na teh kmetijah vršile rošade najemnikov, pomikali so se semkaj s sosednjih štajerskih hribov od Zarazbera (Razbora), Ljubnega in Belih voč. Ti premiki so nosili s seboj svoje narečne elemente. Vdrl pa je v ta svet starodavnih samot tudi kak tuj element: tako na primer so se priženili na kmetije potomci laških oglarjev Forttinijev in Cekonov.

Gosta naselitev poprej prazne Prevaljške kotline pa je živo premostila nicinski in prisojni svet. Prevaljške matične knjige kažejo, da so bile prej redke ženitve med eno in drugo stranjo. Zdaj se na Prevaljah stikata obe strani in bolj živo valovita ena v drugo.

Govor prevaljški je končno danes narečje nicinske strani. Če pa pravimo danes dān, māša namesto nicinskega den, meša, to ni prišlo s prisojne strani, temveč je to vpliv knjižne slovenščine. Vpliv knjižne slovenščine je občuten šele od nastanka Jugoslavije. Res je bila slovenska knjiga v mohorskih izdajah za tedanje razmere kar razširjena: na 3000 duš in 800 knapov (kakor je neki prevaljški župnik pozdravil škofa ob birmi) je bilo povprečno 100 naročnikov, tednika Mir je tudi bilo 100 izvodov. Čul pa je človek slovensko besedo le iz ust nedeljskega cerkvenega pridigarja; kajti šola na Prevaljah je bila trdo nemška in njena utrakvistična (dvojezična) trirazredna podružnica na Fari le skaženo slovenska.

Nova nacionalna država in z njo slovenska šola sta prinesli nove izraze, medtem ko je največji delodajalec kraja — to



Leški rokopis —
posnetek 3

je Železarna na Ravnah — bil in ostal vse do leta 1945 Nemec in v njegovem podjetju nemški jezik na prvem mestu.

Šola v jezikovnem pogledu ni odigrala vedno tiste vloge, ki bi jo naj bila: dvigniti in plemeniti domači besedni zaklad in jezikovni slog. Nevešč učitelj je odpahnil kot »grdo« domačo jezikovno starino in vsilil plehko papirnatost. Tako se je v otroku utrjeval občutek jezikovne dvotirnosti: eno je njegov domači materni jezik, drugo pa je knjižna slovenščina.

Bila je, mogli bi reči, neka zavestna zapetost proti knjižni slovenščini, ki je bila morda tudi politični refleks. V neki meri je bila NOB tudi na tem področju revolucionarna. Njeni nosilci tod so bili drvarji, lesni delavci, delavci iz fužin, preprosti rudarji. V svobodi so postali funkcionarji ljudske oblasti, funkcionarji tovarn in gospodarskih podjetij. Njih jezik, jezik aktivistov je, če prezremo njegovo slabo kvaliteto s poplavo tujk, osvojil za ljudska usta množico splošno slovenskih knjižnih izrazov. Danes nihče več ne hodi na berk (Werk), marveč v železarno ali fabriko, ne na panof ali coh, marveč na postajo in na vlak itd.

Narečje je pretkano s knjižnimi besedami, ki jih še ni (ali jih sploh ne bo) asimiliralo s svojimi glasovnimi zakoni.

Žilava in svojska pa je ostala melodika in dikcija, ki daje nezmotljiv pečat govornici pod Uršljo goro in pod Strojno. Počasen je govor, enakomerno padajoč, kot je enakomeren počasen korak hribovcev v dolino, z naglasom na prvem zlogu in ne preveč izrazitim izgovorom.

Da pa se ne bodo izgubili stoteri dragoceni izrazi, dragocene besedne starine, metafore, prispodobne, plastična gradnja stavkov, te naloge se bo morala šola za gojitev jezikovne kulture iz živih ljudskih vrelcev v povečani meri zavedati.



Trije rodovi
pri branju

Anton Rutar:

Naš zaslužek

»Napišite mi na listek to, kar res zaslužim, kaj me drugo briga...!« Take in slične izjave se vrstijo dnevno, največ pa seveda po dnevih izplačila.

Danes, ko je vsa dejavnost v silovitem razmahu in zahtevajo nove tehniške izpopolnitve tudi bolj razvit človeški razum, bi bilo res čudno, če bi ostal prav plačilni sistem tako zamotan in celo za šolane nerazumljiv.

Ali je res tako nemogoč in v čem je nerazumljiv? Kaj nam povedo številke na izplačilnih trakih? Vse to bom poizkusil obrazložiti čim krajše in čim bolj po domače. Ne bom našteval zakonitih predpisov in navodil, ki zahtevajo tak obračun; želim le, da bi bil obračun zaslužka vsakomur tako razumljiv, kakor mu je razumljiv vsakdanji posel na delovnem mestu.

V čem je torej razlika med prejšnjim »razumljivim« in sedanjim »nerazumljivim« obračunom? Gre za tako imenovani »kosmati« ali »bruto« obračun.

Leta 1958 je zakonodajalec izdal kopico predpisov, ki so nekdanje neto plače preimenovali v bruto osebne dohodke ter osebne prejemke. To se pravi, da so se

neto ali čiste postavke povečale za dajatve, ki jih je do tedaj podjetje za vsak izplačan dinar že plačevalo, le da posamezniki niso vedeli, koliko in kakšne. Ali je to kakšna novost? Ne, saj smo tak način obračuna imeli že prva leta po vojni. Večnoma po svetu imajo danes tak sistem. Vsakdo mora vedeti, koliko je vredno njegovo delo, koliko mu plača delodajalec (če se izrazimo po starem) za vsako uro dela, a razen tega pa tudi, koliko tega dobi zase in koliko daje za razne dajatve, kot so: socialni prispevek, stanovanjski prispevek, davek ali proračunski prispevek itd., ki pa so posredno in delno (zdravljenje itd.) prav tako namenjeni njegovim potrebam. To je mogoče prikazati z bruto obračunom.

OBRAČUN V LETU 1958

Res je, da v letu 1958 zaradi progresivne davčne lestvice (davek z naraščanjem zaslužka hitreje raste) in kumulativnega obračuna (seštevanje zaslužkov vseh mesecev) ni bilo mogoče brez tabel izračunati čistega zaslužka. Omenim naj, da so

bile po posebnih stopnjah tedanje neto postavke povečane za okrog 61 %. Pri računanju normalnega mesečnega bruto zaslužka nazaj na neto je bila višina prejšnjega in novega čistega zaslužka seveda enaka. Čim več je imel nekdo nadur ali čim večje je bilo prekoračenje norme oziroma premija, tem sorazmerno nižji je bil zaradi progresije novi čisti zaslužek.

OBRAČUN V LETU 1959

V letu 1959 je bila progresivna davčna lestvica odpravljena. Ker so bili predpisi za novi bruto obračun izdani šele sredi leta, smo prvo polletje obračunavali v neto postavkah. Julija meseca pa smo vse neto postavke povečali za 63,9344 % in dobili tako nove bruto ali kosmate postavke.

Obračun je bil sedaj zelo enostaven. Vse postavke, ki so bile v plačilni listi (podrobneje bom razložil to za leto 1960), so bile v bruto zneskih. Od skupnega seštevka vseh bruto zneskov smo nato izračunali in odšteli 39 % skupnih prispevkov oziroma odbitkov. Ti prispevki oziroma odbitki so bili: proračunski 11 %, socialni 22 %, stanovanjski 6 %. Od bruto zneskov je tako ostalo torej 61 % čistega zaslužka, kar je enako prejšnjim neto zaslužkom. V tem letu je bil uveden tudi davek na osebni dohodek, to je: vsi, ki so v letu 1959 pre-

jeli preko 500.000 dinarjev čistega dohodka (z vsemi tudi postranskimi zaslužki), so morali vložiti prijavo le-tega na upravo za dohodke oziroma na davčno upravo. V mesecu novembru in decembru je bil po Občinskem ljudskem odboru uveden tudi 10% dopolnilni davek, ki so ga morali plačati »delojemalci« (10% od proračunskega prispevka oziroma 1,1% od bruto prejemkov).

OBRAČUN V LETU 1960

Sedaj pa torej k obstoječemu obračunu in k razlagi postavk na izplačilnih listkih. Najprej nekaj pojasnil k letošnjim spremembam:

Z zakonom je bilo določeno, da se zaradi povišanja najemnin povečajo osebni dohodki za 6,5%. Odgovoriti bom poizkušal na čim več takih vprašanj:

Kje je to povečanje obračunano oziroma izkazano na plačilnem listku?

Pravilo je bilo sledeče: lanskoletne bruto tarifne postavke (ne zamenjati z analitično oceno) ostanejo enake, kot so bile — torej je skupni zaslužek v bruto znesku enak lanskoletnemu, pač pa se pri izračunu in odbitku prispevkov odstotek le-teh zmanjša za 4%, to je od 39% na 35% oziroma obratno: čisti zaslužek se poveča od 61% na 65%, kar zneske — izračunano na neto postavke — 6,5%.

Torej 6,5-odstotno povišanje je izraženo v večjem odstotku čistega osebnega dohodka po odbitku prispevkov.

Primer:

Leto	Mesečni bruto zaslužek	Odbitek prispev.	Ostanek čistega	zaslužka indeks
1959	18.000	39% = 7.020	10.980	100 %
1960	18.000	35% = 6.300	11.700	106,56 %

To za kratek primer splošnega načina obračuna. Preden preidem na sam naš sistem, pa še kratko o prispevkih.

Letos se je stopnja proračunskega prispevka zvišala na 13%, socialni prispevek je ostal 22%, skupaj torej 35%. Odpadel je stanovanjski prispevek, sicer samo za »delojemalce«, kajti »delodajalci«-podjetja morajo še vedno plačevati na skupno izplačane bruto zaslužke 4% stanovanjskega prispevka. Poleg tega mora podjetje plačevati na vse čiste zaslužke še 4-odstotni dodatni socialni prispevek.

Naše podjetje pa je v letošnjem letu izvršilo v tarifnem pravilniku večjo spremembo, zaradi katere se naš sistem nekoliko razlikuje od gornjega. Z odpravo tarifnih postavk smo odpravili takorekoč dvojno prikazovanje zaslužka iz leta 1959 in prešli na končno veljavno analitično oceno. Sama računica pri določanju osnove in ekvivalenta vrednotene analitske ocene je dovedla do tega, da smo z zakonom določeno 6,5-odstotno povečanje morali vključiti že v neto postavke. Tako se je prejšnja osnova 130 točk povečala na 156 točk, dinarski ekvivalent, ki je bil prej za osnovne točke 65 dinarjev, točke po analitski oceni pa 55 dinarjev, je bil postavljen enotno na 53 dinarjev za vsako točko.

Ker bi z gornjim načinom: točke $\times$ 53 dinarjev imel vsak določen osebni dohodek v mesečnem znesku (kar pa otežkoča izračun zaslužka po urah — nadure itd.), se je ekvivalent 53 din delil z 208 urami in dobil tako urni ekvivalent v znesku 0,255 din.

Na primeru bom pokazal, da je računanje z urnim ali mesečnim ekvivalentom isto:

Štev. točk po analitski oceni	+ osnovno štev. točk	= skupaj točk	$\times$ ekvivalent urno	mesečno
180	156	336	$\times$ 53	17.808
180	156	336	$\times$ 0,255 $\times$ 208	17.821

Pri urnem ekvivalentu je torej še celó nekaj več. Če pa upoštevamo še vsakokratno zaokroževanje na pol oziroma celi dinar pa je razlika še nekaj večja.

Pri preračunavanju neto postavk na bruto smo morali upoštevati dejstvo, da je 6,5% povečanje vključeno že v neto postavkah, zato se nismo mogli poslužiti ključa oziroma stopnje 63,9344, predpisane za leto 1959, ampak smo izračunali novo stopnjo, in sicer 53,8469. Če hočemo torej naše letošnje neto postavke preračunati na bruto, jih množimo s 53,8469 in rezultat prištejemo k neto postavki.

Primer: neto urno postavko 80 din pomnožimo s 53,8469, kar da 43,08, to prištejemo k 80 din in dobimo bruto postavko 123,08. Ker se pri računanju na bruto vse postavke zaokrožijo na celi dinar navzgor, bi v našem primeru bila bruto postavka 124 dinarjev.

Prednje sem obrazložil zato, da bo vsakdo lažje razumel in preračunal »Rešitev o analitični oceni«, ki je bila izročena vsem.

Še eno vprašanje, ki ga dnevno čujemo: Mnogi menijo, da so postavke letos manjše od lanskih oziroma da ne dobivajo zakonskega povišanja 6,5%. Računali so takole: lanskoletne prejemke po analitični oceni (ne po tarifni postavki) so povečali za 6,5% in primerjali z letošnjo postavko oziroma odločbo. Pri tem so spregledali dvoje: 1. 6,5% povečanje morajo računati na lansko tarifno postavko, kajti izplačilo po analitski oceni (s faktorjem) je bilo izvršeno pod pogojem, da je bil dosežen plan (ki je v lanskem letu bil res skozi vse obdobje obračuna po analitski oceni). 2. Če pa že računajo povečanje na analitsko oceno, potem morajo pri letošnjem obračunu k osnovnim prejemkom prišteti tudi 10% dodatka za doseganje plana, ki se istoveti z lanskoletno analitično oceno.

Sedaj pa še kratko tolmačenje plačilne liste:

Za ure naj omenim samo to, da so v stolpcu »po času« in »po učinku« izkazane tudi vse nadure ter tudi ob nedeljah in praznikih opravljene ure. Le-te so nato še enkrat prikazane, to pa zato, ker se 100% izračun nadur in nedeljskih ur prišteje k normalnim uram oziroma izračunu, ločeno pa se izkaže le zakonski dodatek (50%). Isto velja tudi za nočne ure.

V stolpcu »tar. post.« je izkazana bruto tarifna postavka (isto, kot je na rešitvi). Za stolpec »minimal. TP«, »ure za MOD« in »minimalni OD« naj omenim, da tu pišemo minim. dohodek, ki je predvsem važen za podietie, ker od tega plačuje razne prispevke. Za zaposlene pa je važen v toliko, da osebni dohodek ne sme biti nižji, kot je minimalni osebni dohodek. Seveda pa je tudi minimalni osebni dohodek v bruto znesku (da ne bi koga motilo, če bi imel čisti osebni dohodek manjši kot minimalni osebni dohodek, kajti od slednjega se mora prav tako odbiti 35%).

Za stolpec »po času« in »učinku« sem že pri urah omenil, da je tu zajet tudi 100% izračun nadur, nedeljskih ter nočnih ur, medtem ko so dodatki ločeno izkazani. Za letni in izredni dopust naj omenim, da se računata na povprečju zadnjih treh mesecev (vse izvršene ure + prekoračenje norme — brez dodatkov), medtem ko se osebami, ki prejemajo premije, računa po osnovni postavki, ker jim za čas dopusta pripadajo premije v polnem znesku. Do vpeljave novih plačilnih list, ki bodo razen malenkostnih postavk v stolpcih in večje širine ostale iste, uporabljamo za vpisovanje 10% dodatka za doseg plana stolpec »razlika od TP do OAO«, za kvartalno izračun % nad planom pa se bomo poslužili stolpca »faktor«. 10% dodatek za doseg plana računamo od skupnega bruto zaslužka, to je od zneska v stolpcu »skupaj obračunani OD«. Premije za neprekinjeno delo, ki se kvartalno obračunavajo, (10% kdor ni bolan) bodo vpisane v stolpcu »nagrade in OD nad TP«. K izkazovanju do sedaj opisanih ter vseh ostalih osebnih dokodkov od stolpca »po času« pa do stolpca »skupaj doseženi OD« posebej poudarjam, da so vsi zneski v bruto. Če nekdo želi za znesek v katerem koli stolpcu ugotoviti čisti (neto) znesek, mora le-

Premija za preprečevanje nesreč pri delu

Delavski svet je kot premijo za preprečevanje nesreč pri delu v letu 1960 razpisal

STANDARDNE ZAŠČITNE ČEVLJE Z OJAČANO KAPO IN DVOJNIM PODPLATOM.

To premijo bodo prejeli sodelavci, ki v letu 1960 niso in ne bodo utrpeli, povzročili ali sopovzročili obratne nezgode.

Tudi sicer bo razpis po ogroženostnih stopnjah oziroma bolezenskih izostankih itd. omiljen kolikor največ mogoče, da bo koristnega predmeta za na pot in za delo deležnih čimveč članov kolektiva. Za ta namen odpade tudi dosedanja nadomestna premija v denarju.

Da bi ostali zdravi in da bi bili deležni razpisane priznanja kolektiva tudi vi!

tega pomnožiti s 65 in dobljeni znesek deliti s 100. Primer: nekdo ima v stolpcu »presežek norme« ali »premijske« vpisan znesek 5.400,— $\times 65 = 351.000 : 100 = 3.510,—$. Torej bruto znesek 5.400 din zmanjšan za prispevek (35 %) da čisti znesek 3.510 din.

V stolpcu »prispevki« je izračunano 35 % od skupnega bruto zaslužka. Ta znesek se od slednjega tudi odtegne, tako da ostane v stolpcu »čisti osebni dohodek« 65 % bruto zaslužka. V nadaljnjih stolpcih »ločeno življenje«, »bolezni do 7 dni« in »dnevnice« (v prazen stolpec vpisujemo tudi avtorski honorar), so vsi zneski neto, to je, od teh se ne odbija noben prispevek. Zneski, ki so vpisani v stolpec »dnevnice« se štejejo sicer kot osebni prihodek, so pa v listi le bolj evidenčno (podjetje mora zanje plačevati prispevke), ker se pod odtegljaji v isti višini zopet odtegnejo. So pa to tako imenovane nočnine, to je 30 % dodatek za vsako noč, prebisto na službenem potovanju. Ker se iste izplačajo z ostalimi potnimi stroški, se v plačilni listi istočasno plačajo in odtegnejo.

Stolpci »odtegljajev« bodo z novo plačilno listo nekoliko številnejši (kolikor bo pač možno), ker bi se pač radi izognili anarhiji, ki res včasih vlada, ko moramo v en stolpec vpisati tudi različne vrste odtegljajev. Opozoril bi le na to, da vpisujemo v stolpec »akontacija« znesek bona, to je za vse one, ki jim je 6,5 % nadomestilo za povečano najemnino odloženo; le-ti nadomestilo sicer dobijo, vendar v bonih in bodo te lahko vnovčili šele po letu 1963, kolikor istih ne morejo uporabiti po posebnih navodilih že sedaj (več o tem v drugem sestavku).

Kako izračunamo znesek bona? Od skupnega bruto zaslužka (znesek od katerega izračunamo 35 % prispevek) računamo 4 %, kar znese, kot sem že nekje omenil, 6,5 % v neto znesku. To je nadomestilo, ki se lastnikom, solastnikom in njih ožjim članom družine izplačuje v bonih.

To bi bil kratek opis današnjega načina obračuna osebnih dohodkov. Morda ni vse tako obrazloženo, kot bi bilo potrebno, morda sem tudi kaj izpustil. Težko je v kratkem sestavku opisati neštete predpise ter jih istočasno preliti v sliko same tehnike izvajanja teh predpisov. Upam pa, da sem vsaj v mali meri zadostil današnjim neštetim vprašanjem.

„Zbornik Koroške“

V zadnji številki smo zadosti glasno napovedali knjigo Kluba koroških študentov: »Zbornik Koroške«.

Medtem je ta reč tudi izšla in dela samo čast prizadevanju študentov z odorov in iz globač te zemlje.

Izdaja je doživela vrsto priznanih kritik po vseh takih publikacijah, pa smo zato rešeni »ocene« z naše strani, ki smo jo sicer obljubili. Prepisovali namreč ne bomo, boljše pa sami niti povedati ne moremo, niti nečemo.

Pripomnili bi samo toliko:

1. Pri knjigi so s študenti sodelovali koroški posvečeni ljudje takega kova, da je vse zlato, kar napišejo.

2. Uvodna beseda je kolektivna beseda študentov. Veseli smo je — znak je kulture in razgledanosti mladega rodu.

3. »Zbornik« je prehud naziv za to vsebino, ki je pri vsej tehtnosti vseeno samo drobec takega »zbornika«. Že nekaj imamo sedaj teh »zbornikov«, a na dobesedni »ZBORNİK KO-



Kovači vojaških dobav leta 1916. Rekali so jim »kugelbanda«. Izdelovali so granate in šrapnele menda iz takega testa, da so Lahji ob tresku kar vedeli: »to so pa Ravne...« Mojster Apohal, ki je sliko dal, jih še večino razpozna. Prvi šest, ki čepijo, so bili kladivovodje, stari po petnajst, šestnajst let. Prednja vrsta od leve sedijo: Bauh, Jaka Močivnik, Jakob Meznar, Lovro Lečnik, Franc Kotnik-mojster, Gregor Tavčar, Gregor Močnik, Pepi Kokal, Silvester Apohal, že nepoznan in Kamnik. Druga vrsta: Anton Pandev, Tevž Rožej, Počivalnik, Kolar, Ivan Petrač, Franc Krivograd, Gorenšek, Ivan Karbev, Plaznik, Gašper Kričej — vmes že nekaj nepoznan. Zgoraj vmes: Rudi Kotnik, Valentin Apohal, Jurij Suler, Gorenšek, Jožef Štifnik, Anton Rebernik in Martin Stopar. Da bi današnji in bodoči rodovi kovali samo za mir, toda vselej tako dobro, da bodo orači takoj zaznali: to so pa Ravne!

ROŠKE« bomo verjetno še dolgo čakali. Toda skrb za izbiro odgovarjajočih naslovov in beseda o tem ne spada v knjižne razprave, temveč bi moralo biti to enostavno zadeva policije.

4. Vse je nazadnje treba povedati in tudi to, a »zločinski«, »pobesneli«... v samih naslovih se s platformo uvoda ne skladajo.

5. Pri nas že skoro vsako tako izdajo kvadrirano inerati: Grgraj Meini kavo itd. — in žal tudi to.

6. Neko čudno občutje prevzema človeka, ko so naši koroški zborniki večidel polemike, da »to ni prav in ni res...«. Ali bi kdaj le zbrali kak tak zbornik, ki bi povedal o slovenski Koroški in jo pokazal — slovensko brez polemike.

7. Če ne bomo domačini pisali na Ravnah oziroma na Prevaljah, kakor domačini rekamo, bodo znanam morali kdaj polemizirati celo o takih stvareh.

Študentje, bodočnost je vaša, zato tudi dolžnost!

»HUJŠE KOT ATOMSKA BOMBA...«

Mi smo tu pa tam že rekli kaj o strahovitem naraščanju ljudi na zemlji, ki bo v takem tempu pripeljalo do katastrofe, da ljudje v ne takó oddaljeni bodočnosti še stati ne bodo imeli kje.

Morda je kdo čez take misli zamahnil z roko, češ: krivogled, kaj nas to briga; bodo pač živeli, kakor bodo hoteli. Vendar ni takó. Danes skoro že ni časa, ki ne bi pomagal opozarjati na tisto, na kar opozarja tudi že Društvo narodov s svojimi statistikami.

Neki naš list je zadnjič o tem takole zapisal:

»Naglo naraščanje prebivalstva na svetu ogroža zdravje in blaginjo milijonov in milijonov ljudi. Številnim prostranim področjem na zemlji prinaša podhranjenost, lakota, bedo in umiranje od gladi. Tako nas svari znanstveniki po svetu, ki s skrbjo gledajo na bodočnost človeškega rodu. Nekateri od njih so še prav posebno črnogledi. Angleški učenjak Julien Huxley je pred nedavnim n. pr. izjavil, da je problem prehitrega naraščanja števila ljudi na svetu mnogo hujši kakor morebitna atomska vojna.

Preveliko število rojstev predstavlja sicer svetovni problem, vendar ni za sedaj še nikjer tako pereč kot v državah južne in jugo-

vzhodne Azije. Na lanskoletnem jesenskem zasedanju načrta Colombo v Djakarti je sekretariat organizacije izdal poročilo, v katerem izraža veliko zaskrbljenost nad ekonomskim in socialnim stanjem v nekaterih azijskih državah. Prebivalstvo se množi tako hitro, da oblasti nimajo več pregleda nad točnim številom prebivalstva. Voditelji držav pozivajo zato svoje države članice načrta Colombo, naj ukrenejo vse zoper nevarnost »demografske eksplozije«, ki ogroža vsestranski razvoj azijskih držav.«

PREDLOG ZA JASNEJŠI PRIKAZ

Sedanji obračunski list je dolg 1 meter, na njem je 68 rubrik. Ni čuda, da se kdo s te jare kaže ne razpozna.

Iz uredništva zato predlagamo, da bi zadevo poenostavili na način oziroma v obliko, da bi ljudje vse skupaj razumeli, do česar imajo tudi pravico. Čisto po domače naj bi bilo tam zapisano:

Prejemki

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)

Skupno

Odbitki

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)

Skupno

Izplačilo

Na ta način bi človek vedel, koliko in za kaj prejemek (na primer: osnova, akord, premija, nadure, nočni dodatek itd.) ter za kaj odbitek (na primer: davek, socialno zavarovanje, stanovanje itd.), pa bi na eni ali na drugi postavki morda še kako pritisnili, da bi bil prejemek večji oziroma na možni postavki storil, da bi bil odbitek manjši.

Ali bi sprejeli ta predlog, boljše bi bilo,

Inž. Franc Antlejš:

Povečana obstojnost rezilnega orodja ob uporabi molibdendisulfida

Molibdendisulfid (MoS_2) v zelo fini strukturi se danes na veliko uporablja kot samostojno mazivo ali kot dodatek k mazivom. Zaradi njegove listnate strukture in nizkega lastnega koeficienta trenja pride pri vplivu strižnih sil v področju polsuhlega trenja do mnogo ugodnejšega mazanja. Možnost, da bi MoS_2 tudi suh uporabljali na primerno pripravljenih površinah za mazanje, vzbuja zanimanje proizvajalcev in uporabnikov rezilnega orodja.

Ker prihaja pri drsenju odrezka po cepilni ploskvi zaradi hrapavosti površine do dotika ploskev samo na najvišjih točkah, to je na »vrhovih« površine, se stične ploskve zaradi velikih specifičnih obremenitev plastično deformirajo. Efektivna dotikalna ploskev, katere velikost je sorazmerna normalni obremenitvi, je namreč mnogo manjša od navidezne dotikalne ploskve. Če se obe površini zaradi močnih deformacij tako približata, da prično med njima delovati atomarne privlačne sile, se kontaktna mesta zlepijo oziroma zvarijo. Hkrati pa mora seveda priti zaradi medsebojnega gibanja obeh površin do porušitve teh zvarov, pri čemer se material prenaša z ene površine na drugo v obliki mikroskopsko majhnih delcev. Med odrezkom in cepilno ploskvijo pride pri tem lahko do zelo visokih tlakov, ki znašajo do 10.000 kg/cm^2 , na mestih, kjer pride do zavarovanja, pa so možne temperature do 1300°C .

Pogoji za nastanek hidrodinamičnega mazalnega klina s pomočjo sredstva za mazanje so zelo neugodni. Z gledišča mazanja nastopa stalno suho ali polsuho trenje.

Temperatura v coni mazanja nastopa zaradi trenjskega in preoblikovalnega dela. Orodje se segreje pretežno zaradi prehoda

plote. Stremeti je treba za tem, da je odstotek z odrezkom odvedene toplote čim večji. Krivulja v skici 1 kaže razločno, da obstojnost orodja občutno pada, če pada del toplote, ki jo odvedemo z odrezkom.



Znano je, da je obstojnost orodja zelo odvisna od temperature rezanja. Merchant je dobil na podlagi mnogih preizkusov sledečo odvisnost časa obstojnosti od temperature rezanja:

$$\text{čas obstojnosti} = T^a$$

T = temperatura rezanja.

a = eksponent, ki je odvisen od splošnih pogojev rezanja in je večji od ene. Merchant navaja primer, pri katerem je $a = 25$. To nam dokazuje, da lahko pride že pri malem znižanju temperature rezanja do občutnega povečanja obstojnosti.

Material, ki ga obdelujemo, oddaja po domnevah strokovnjakov elektrone. Profesor Opitz je dokazal, da lahko kombinacija obdelovanca in orodja tvori termoelement ter da jakost tega električnega toka manjša obstojnost orodja. Obrabo orodja zato lahko zmanjšamo:

a) da preprečimo lepljenje (varjenje) odrezka, obdelovanca in orodja;

b) z manjšanjem trenja med orodjem na eni strani ter obdelovancem in odrezkom na drugi strani, ker s tem znižamo temperaturo rezanja;

c) da poslabšamo prehod toplote od obdelovanca in odrezka na orodje, da tako čim več toplote odvedemo z odrezkom;

d) da preprečimo ali vsaj otežimo pretok električnega toka, ki se pojavi zaradi elektromotorske napetosti termoelementa.

Molibdendisulfid ima lastnosti, s katerimi lahko površino orodja zavarujemo pred temi škodljivimi vplivi.

a) Znana je lastnost molibdendisulfida, da se relativno lahko lepi na hrapave kovinske površine ter da vzdrži pritiske od 20.000 do 30.000 kg/cm^2 , kar preprečuje lepljenje materiala na orodje.

b) MoS_2 ima od vseh znanih suhih mazalnih snovi najmanjši koeficient trenja pri visoki termični stabilnosti; zato bi mogel homogeni MoS_2 -film na prosti rezalni ploskvi orodja trenje občutno zmanjšati.

c) Ker je molibdendisulfid slab prevodnik toplote, bi homogeni MoS_2 -film občutno zmanjšal prehod toplote na orodje.

d) Ker je MoS_2 električni polprevodnik in deluje pri malih napetostih kot izolator, nam zelo zmanjša ali onemogoči pretok električnega toka.

Te lastnosti MoS_2 so privedle do preizkusov, da bi uporabljali to snov za zaščito rezalnega orodja. Najprej so primešali MoS_2 rezalnim oljem, a na ta način niso dosegli večjih uspehov, ki bi jih lahko pričakovali z ozirom na odlične lastnosti te snovi. Do tega je prišlo zato, ker je MoS_2 prišel samo tja, kamor je lahko prišlo olje. Ravno pri rezanju kovin je zelo težko doseči, da bi prišlo mazivno olje na mesto, kjer nastopa največje trenje. Zato je bilo treba postopka, s katerim bi samo orodje platirali z molibdendisulfidom. Oksidna kožica pri kovinah, posebno pri jeklih pa ni ugodna za takšno zaščito. Mnogokrat omenjena dobra lepljivost MoS_2 se nanaša na čiste metalne površine. Dosežemo pa tudi ne mnogo, če natreemo orodje z MoS_2 -pasto ali praškom.

Novi postopek neke švicarske firme je sledeč: v neki slabo kisli kopeli spremenimo oksidno kožico v kristalno plast, v katero se nabere MoS_2 . Debelina te plasti je tako neznatna, da z njo ne zmanjšamo rezalne sposobnosti orodja. Postopek se izvrši v kopeli pri temperaturi $80-90^\circ \text{C}$ v času okrog 15 minut. Na ta način se lahko obdeluje orodje iz brzoreznega jekla, kakor tudi iz trde kovine.

Napravljeni film deluje kot zaščita proti lepljenju materiala, kot drsni film in kot termični in električni izolator. Kot posledica tega se spremenijo razmere pri nastanku in razdelitvi toplote. Posledica zmanjšane trenja je boljši odtok odrezkov, nastane pa tudi manjša količina toplote, kar pomeni obenem tudi zmanjšanje potrebne energije za obdelavo.

Zaradi izolacijskega učinka MoS_2 je tudi prehajanje toplote na orodje manjše, tako da temperatura odrezkov kljub zmanjšanemu trenju naraste.

Vsota teh učinkov pripelje do občutnega povečanja obstojnosti orodja. Več sto preizkusov je potrdilo pričakovano povečanje obstojnosti. Lahko se računa v povprečju z dvakratno obstojnostjo.

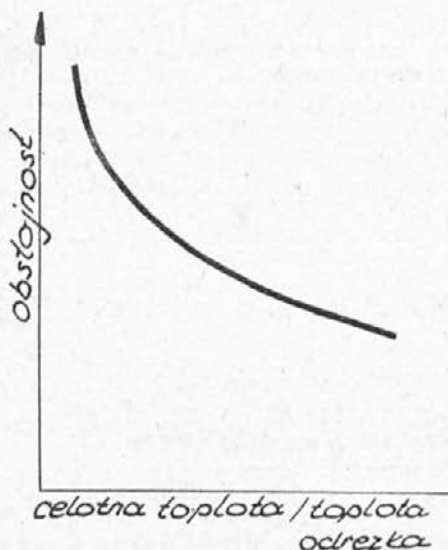
Če pomislimo, da ta postopek zmanjša potrebno energijo za obdelavo — to se pravi, da zmanjša količino nastale toplote, lahko zvišamo tudi rezalno hitrost. Poizkusi so dokazali, da lahko zvišamo to hitrost za $20-30\%$ pa ima orodje še vedno daljšo obstojnost kot poprej. S tem postopkom je dobila industrija sledeče možnosti:

a) zmanjšanje stroškov zaradi manjših zastojev pri izmenjavi orodij;

b) zmanjšanje stroškov zaradi manjše obrabe orodij;

c) zmanjšanje stroškov zaradi povečane rezalne hitrosti.

Stroški postopka znašajo komaj eno desetino prihrankov. Postopek se izvrši na gotovih in pravilno brušenih orodjih in se po vsakem brušenju ponovno izvede.



toplote trenja na prosti in cepilni ploskvi in zaradi preoblikovalne toplote na cepilni ploskvi. Pri uporabi dobro nabrušenega orodja in primerne hladilne olja preide do 60% pa tudi več za rezanje potrebne energije na odrezek v obliki to-

DVA OBRAZA

»Rudolf Jasser in Jože Gradišnik-Šanclov Zepi sta naša najbolj zvesta sodelavca-samouka iz zgornjega konca. Prav bi bilo, ko bi ju popisali in spoznali.«

Tako me je urednik napotil v Mežico in v Žerjav. Zdaj imam pred seboj dve fotografiji, dva življenjepisa, tople spomine in dvoje življenj. Ker je vsako življenje povest, dve povesti.

Prostor je skopo odmerjen. Z malo besedami naj bi povedal veliko. Da bi imel srečno roko.

Rudolf Jasser se je rodil v Mežici 10. aprila 1883. Njegov oče je bil fužinar pri tedanjih Thurnovih fužinah v Mežici, mati služkinja na kmetih na Strojni, v Šentanelu in v Mežici. V osnovni šoli so



Rudolf Jasser

mladega Jasserja učili trije učitelji: Grasselli, Dimnik in Eberle. Po končani šoli so ga napotili v kapucinski samostan v Celovec. Domotožje je majhnega ministranta že po štirih mesecih prignalo nazaj domov. Delo je dobil v rudniku. Potem se je pri Peruciju v Mežici izučil za čevljarja.

Postopek je tako enostaven, da ga lahko uvedejo tudi manjša podjetja. Sledijo podatki o preizkusih iz prakse:

1. struženje surovcev iz žarjenega brzo-reznega jekla: pred uporabo MoS_2 postopka so pri 182 vrtljajih na minuto z enim nožem obdelali 35 komadov surovcev. Po uvedbi postopka so zvišali obrate na 234 vrtljajev na minuto ter so obdelali z enim nožem 50 komadov surovcev.

2. pri kopirnem struženju na stružnici firme GF so pri uporabi trde kovine in pri rezalni hitrosti 220 m/min. obdelali 32 komadov. Po uvedbi MoS_2 postopka so zvišali rezalno hitrost na 280 m/min. ter obdelali z enim nožem 58 komadov.

Podatki navedenih preizkusov niso optimalni, ampak odgovarjajo doseženemu povprečju.

Ker v tem poklicu ni bilo dosti kruha, je šel v jeseniško tovarno. Tovarna je delno pogorela, pa je bil spet na cesti. Spet je delal pri rudniku, poskusil življenje zadnjih mežiških fužinarjev, se vrnil v rudnik in po prvi svetovni vojski postal računovodja v pisarni. Po 41. letih pisanega in trdega dela uživa zdaj enajsto leto pokoj.

Jože Gradišnik-Šanclov Zepi se je rodil 20. februarja 1884 v Črni pri Šanclu. Živel so v mlinu, blizu pa so v stopah drobili smrekove skorje za celovško tovarno, ki je izdelovala ekstrakte za usnjarje. Ko je bogati lastnik teh stop (imel jih je še v Mežici in na Prevaljah) propadel, je bil Zepijev oče, ki je bil nekakšen upravitelj teh stop, ob kruh. Družina se je preselila na Prevalje.

V Črni je nekaj časa pri Šanclu služila Kravperška Meta, pozneje mati Prežihovega Voranca. Dve leti je bilo Zepiju, ko je odšla v Celovec, pa ga je hlapec naplahtal in jo je dolgo zaman iskal v — kozolcu.

Na Prevaljah je Zepi najprej pomagal očetu graditi tovarno lepenke, potem pa se je pri Lovrencu Mačiču izučil za mizarja. Že tu je okusil, da je Nemec vreden več kot Slovenec. Delal je v Vuzenici in v Sinči vesi, dobil kot mizar delo pri rudniku in delal pri lesenih separacijah v Žerjavu.

Med prvimi so ga leta 1914 mobilizirali, že po nekaj mesecih pa so ga na gališki fronti ujeli Rusi in ga poslali v Sibirijo, od koder se je vrnil v Žerjav šele leta 1919. Tu je ostal do pokoja in se v prostem času udeleževal tudi v prosvetnem življenju. Pomagal je pri igrah, ki jih je režiral Edi Mauhler, in izdelal precej kulis.

* * *

Jasser in Gradišnik sta stara prijatelja. Veliko skupnega imata: oba sta zrasla v težkih razmerah, oba sta končala osnovno šolo z odliko, nobeden ni imel možnosti, da bi se šolal naprej. Oba obrtniška vajenca, oba še mlada v trdem boju za kruh. Oba hodita po svetu, oba se vračata v domači kraj, delata pri rudniku in prislužita pokoj. Oba pišeta zgodovino domačega kraja in ljudi po spominu in po pripovedovanju. Oba imata kos umetnika v sebi — Jasser je bil pevec in glasbenik (igral je citre), Gradišnik je kdaj kaj naslikal, pisal pa že med obema vojskama.

In vendar so v njunem pisanju razlike. Jasserjevi spomini so pisani lahkotno, kramljajoče. Prijatelj Gradišnik ga je spodbudil, naj kaj sestavi iz mežiške preteklosti in on je to storil. Dober spomin ima in veliko ljubezen do preteklosti. Videl sem skrbno hranjen spisek njegovih prednikov, ki sega nazaj do Napoleonovih časov. Navezan je na svoj kraj in naravo ima rad, saj je kot navdušen lovec večkrat prehodil vse domače planine.

Davno nekoč je neki gimnazijec prodajal svoje knjige na dražbi, mladi Šanclov Zepi pa jih je kupil. Potem je dolge noči prebedel pri petrolejki in je bral: zgodovino, zemljepisje, naravoslovje. Nemško se je naučil v šoli, ministrantovske latin-

ščine se ni učil na pamet, temveč je vsaki besedi vedel tudi njen slovenski pomen. V ujetništvu se je naučil rusko. Vedno mu je bilo branje duhovna potreba, bral pa je tako kot žal ne bere dosti ljudi — o vsaki stvari je razmišljal, primerjal, presojal in šele potem osvojil, kar se mu je zdelo vredno.

Jasser je kronist domačega kraja, Šanclov Zepi je poleg tega še pripovednik in



Josip Gradišnik — Šanclov Zepi s tretjim rodom

jezikoslovec. Napačno bi bilo, če bi Jasserjeve in Šanclove prispevke merili in sodili z akademskim metrom, spet pa ne bi bilo prav, če bi o njunem delu govorili malomarno, češ: za preproste bralce »Koroškega fužinarja« sta dobra.

Da bi lahko Mežiška dolina imela vsaj v Šanclu svojega Josipa Mravljaka, če ne več, o tem ne dvomim, da pa je tudi brez formalne in temeljne šolske izobrazbe opravil dragoceno delo, to bom morda dokazal.

Šanclov opis nosačije je tehtna inačica opisa v »Slovenskem narodopisju«, dragocen in veren popis običaja, ki ga pozna le zgornjemežiški kot. France Kotnik nosačije v svojih »Starosvetnostih« ni popisal.

Za literarnega zgodovinarja bo zanimiv potopis »Od Poljane do Tople« in primerjava s Prežihovim »Od Meže do Poljane«.

In če naj zgodovinarju povem, da niti Jasser niti Šancl do danes nista imela v rokah Mohoričeve »Industrializacije Mežiške doline«, potem bo imel kaj primerjati in preverjati.

Šanclov Zepi pa je napisal še veliko več.

V arhivu črnskih gasilcev leži njegova zgodovina tega društva. Ni bilo denarja, da bi jo spravili na svetlo.

Mežiška učiteljica Ramšakova uči domoznastvo tudi po njegovi zgodovini mežiškega rudnika in baje ji dobro služi.

Povest o Šumahovem črnošolcu hrani avtor sam, nekaj stvari ima dr. Franc Sušnik, nekaj Študijska knjižnica na Ravnah, Šanclov Zepi pa ima še veliko načrtov.

* * *

Ko sem si zapisoval etimološke zanimivosti, ki mi jih je Šanclov Zepi malo sramežljivo zaupal, saj se zaveda, da je za tako delo premalo učen, mi ni bilo mar, če bi ta njegova dognanja vzdržala znanstveno kritiko ali ne. Užival sem ob njih, ker so presenetljiva in duhovita in ker se mi zdi, da v kratkem podajajo popolno podobo tega preprostega delavca-samouka:

Celovec — celovát (rusko: poljubljati se). Na kraju, kjer stoji danes Celovec, naj bi se sestali Karantanci in Bavarci, preden so šli nad Obre in se po takratni navadi, če so se srečali prijatelji — poljubljali.

Berlin — brleti. Na ozemlju današnjega Berlina so živeli zapadni Slovani, svet je

bil močvirnat, v močvirju trohni les, troheč les ponoči brli — od tod Brlin — Berlin.

Mežica — Možica — Mošca — moša — priprava na kraju, kjer so plavljen les spravljali iz rek. Enako:

Mislinja — Mošlinja.

V teh nekaj primerih vidim vsega Šanca. Velik domoljub, bister opazovalec in nemiren duh, ki išče odgovore na vprašanja, od kod smo, kam gremo. Še enkrat moramo ugotoviti, da je bil nekdanji čas takšnim duhovom krivičen, da pa naša doba tudi take krivice popravlja.

Kljub vsemu imajo Jasserjevi in Šanclovi prispevki več kot samo krajeven pomen.

Po eni strani seznanjajo bralce z domačo preteklostjo, po drugi strani so dokument za poznejše čase. Kdor se bo bavil z zgodovino Mežiške doline, ne bo mogel mimo njiju. To je veliko priznanje obema piscema, spodbuda njima in drugim.

Marjan Kolar

POZDRAV NAŠIH VOJAKOV

Delovna skupnost ravenških fužin se je na svoj način spomnila mladih sodelavcev, ki so na odsluženju vojaškega roka. Takrat za praznik domovine, potem pa smo vsem poslali še naš list.

To je taka povezava, ki je zmerom lepa.

Skoro vsi so se oglasili. Kar naprej in od vsepovsod smo dobivali vojaško pošto s pozdravi za vse železarje (pa še za dekleta zraven). Ne moremo zapoznati objaviti vseh teh tovariških vezi, voščil in pozdravov posamezno, zato kar tukaj povemo za vse.

... IN PRVI PRISPEVEK

Tone Jakopič pa je iz rekrutskega humorja nanizal kar celo zgodbo, ki jo objavljamo necenzurirano. Seveda mu je sedaj že nerodno, kajti vrnil se bo med koroška dekleta, pa bo joj. Toda, ni pomoči: mlini »Koroškega fužinarja« meljejo sicer počasi, a gotovo. Ker je tu, je tu!

Edino, kar mu moremo pomagati, je, da objavimo tudi njegovo spremno pismo, v katerem celo reč nekoliko omili. Takole nam piše:

»Dragi 'Koroški fužinar'! Malo težko je najbrž moje pismo in je mogoče kdo krivo gledal, ker je samo znamka za dva kovača 'gor pripopana'. Upam, da vi ne boste hudi nanj. Saj veste, mi vojaki bi imeli najrajši pošto takrat, ko nam bi plačala še pisma.

Napisal sem zgodbo iz našega vsakdanjega vojaškega življenja. Morda vam bo všeč, mogoče pa tudi ne. Če bo romala v koš, nič hudega, bom pa drugo napisal. Seveda pa bi bil bolj zadovoljen, če bi zgodba doživela svoj krst v 'Fužinarju' in ne v smetju.

Veste, če bi slučajno bila za objavo, nikar ne pozabite spodaj napisati, da tega nisem jaz doživel, temveč mi je to pripovedoval prijatelj. Ne bi se namreč rad zameril našim dekletom, ki niso nič manj temperamentnejše od Madžark in sličnih.

Tako sem slišal pripovedovati tudi tovariša Viktorja Košutnika in Toneta Potočnika, ko sta nam 'mlečnežem' govorila o zgodbah iz letalstva. Prosim vas, da jima izročite moje najlepše pozdrave.

Kadar boste imeli majčkeno prostega časa, se spomnite na vašega vojaka, ki vas prosi za kritiko. Če sem 'mazač', bom pisal samo še za ožji krog, mislim sebe, mamu itd. Če pa bo spoznano za uporabno, bom pa dobil veselje za škrabanje, posebno, kadar pade še kak dinar po vrhu vojaške plače.

Prisrčno pozdravljam vse pridne deklice v upravnem poslopu in sploh na Ravnah, sodelavce aerokluba, šahiste, pravzaprav kar vse, še vrabce na strehah in bolhe v samskem domu (če še živijo).

Za 'Fužinarja' najlepša hvala!

Brez zamere in lepo se imejte do svidenja...

Ker je v vsem kup soldaškega humorja, prav radi objavljamo tudi mi »kar vse...« — pismo in »soldaški gumb«, pa bo tako padlo vedremu tovarišu Jakopiču tudi nekaj »po vrh« vojaške plače.

SOLDAŠKI GUMB

Lasje so mi zrastle in ni me bilo več sram sneti kape z glave, kadar sem šel ob nedeljah v mesto v kino. Po ulici sem hodil smelo in nisem gledal sramežljivo v tla, če me je pogledala kakšna »fletna« deklica. Eh, lepih deklet je bilo v Somboru mnogo. Polno Silvan Pampanini, Zofij, B-B, Merylin Monroe, Elizabet in Džin. Kar tolklo mi je srce pod vojaško bluzo, kadar sem se obrnil ter gledal, kako ljubko stopicajo in migajo z boki. Pravi užitek za oči mladega regruta, ki po štirinajst dni udarja strojevi korak, objema puško in nabira kondicijo, podeč se preko grudobranov, dokler se mu srajca ne prilepiti na hrbet. Povrh vsega te norijo še pripovedke o vročehrvnih, strašno zvestih

Madžarkah, ki skrivajo v sebi ogenj za deset martinovk. Hja! Kdo le neki se ne bi oziral za njimi in poskušal osvajati?

Moji tovariši, stari borci, so me peljali večkrat s seboj na mladinski ples. Bili so pogumnejši od mene, tako da sem vedno po dveh, treh plesih ostajal sam s svojim kozarcem za mizo. Tedaj sem preklinjal svojo plašljivost in žalosten pogledoval za razporeženimi kavalirji, ki so v veselem smehu tapljali svoje poznanke po rami ter jih nežno stiskali za roke. Vsem nam je bilo žal, da je tako hitro minilo tistih nekaj ur plesa. Njim, ker so se morali ločiti, a meni, ker zopet nisem našel neke »šanse«.

V začetku maja sem šel v kino. Predvajali so film »Helena Trojanska« in raja je navalila. Bila je velika gneča. Kot »vazduhoplovac« sem po prijznosti Somborčanov dobil vstopnico preko vrste. Kupil sem dve, če bi slučajno od naših kdo ostal brez karte.

Stal sem pri vhodu in vlekel zadnje dime iz cigarete. Za mojim hrbtom zaslišim vprašanje: »Ima kdo vstopnico odveč?« Glas je bil dekliški, prijeten in mehak, da me je avtomatsko obrnilo. Bilo se je vredno obrniti. Lastnica glasu je bilo dekle mojih sanj.

»Ah!« me je prešinilo. »Da se s tole vodim pod roko, vsi moji kolegi pocrkajo od zavisti.«

Dolgi, črni lasje so ji pokrivali ramena, oči črne z dolgimi trepalnicami, prsi lepše od Bridžitinih, a boki kombinacija vseh italijanskih filmskih zvezd. Do nog niti nisem prišel, ker me je čik opekel med prste.

Uprla je svoj pogled vame. Zardel sem do ušes. Vojaški ovratnik mi je postal tesen in izgubil sem dar govora. Opazila je moje zadrego.

»Joj! Prepozno sem prišla a ta film bi zelo rada gledala,« je potožila.

»Nič hudega,« sem prišel k sebi. »Ja... jaz imam vstopnico odveč. Moj prijatelj ni prišel in... in če vam ni neprijetno...«

»Oh! Prosim vas, dajte jo meni. Takoj vam bom dala denar.«

»Pustite, to bomo kasneje uredili,« sem sijoč od zadovoljstva odvrnil.

Tako sem se spoznal z njo. Po filmu, zapomnil sem si samo naslov, nisem hotel sprejeti denarja. Rekel sem ji, da bi bil srečen, če bi mi hotela malo razkazati Sombor. Drage volje je pristala.

Hodil sem ob njej kot mesečnik — ne — kot pav, pripovedoval o Sloveniji, o vojaki, o vsem, kar mi je padlo na pamet. Pridno je postavljala vprašanja, sama čebljala o sebi in tako sva se predstavila drug drugemu.

Bil sem z njo do zadnje minute. Na brzino sem jo prosil za drugi sestanek in tekel vso pot do garnizona, da ne bi zamudil. Tekel sem sedem kilometrov in vseh sedem kilometrov mislil nanjo, na sladko Ireno.

Od tega dne sem bil v vsaki stvari med prvimi. Izvrševal sem povelja kot iz puške. Boril sem se za nagradni izhod in ga tudi dobil.

Nestrpno sem čakal, ali bo prišla ali ne. Tovariši so me zbadali:

»Avion še ni prišel?... Danes ni letenja... Napačen kurs si izračunal...«

»Še ni toliko ura,« sem odgovarjal.



Na letališču »Koroškega aerokluba« — slika z lanskega mitinga. V klubu se šola trenutno 35 jadralcev. Začetek je seveda teorija, modelarstvo itd.; do jadralnega pilota je precej daleč. Zelja in cilj zdravih, pogumnih in resnih ljubiteljev tega športa pa sta: motorni pilot. Že do sedaj so jih vzgojili osem, skozi uk in vajo pa bodo sledili novi

Prišla je, smejoč se in od daleč mahajoč z roko. Poletel sem, ko da so mi vgradili reaktivne motorje.

V garnizon sem se vrnil z avtobusom ves blažen, ker sem dobil od nje tri poljubčke. Prvega sem dobil v parku. Držal sem jo za roke, jo počasi potegnil k sebi, stisnil in — ah... Drugega sem dobil na robu parka, tretjega sem ji ukradel na avtobusni postaji.

Za nedeljo sva se zopet zmenila. Tedaj bom imel reden izhod. Čakala bo na avtobus ob štirih. Deset pred četrto in deset minut po četrti; dokler avto ne pripelje. Ne bo je ob tablici za postanke, temveč bo na klopici sto metrov pred postajo.

Nedeljski dopoldan mi ni in ni minil, čeprav sem igral odbojko. Kosilo sem hitro pospravil in se postavil v vrsto, ki je bila pripravljena za odhod. Pred vrati nas je pregledoval dežurni oficir garnizona.

»Gumb na bluzi ti visi,« mi je šepnil tovariš. »Popravi si ga, da dežurni ne bo videl.«

Poravnal sem gumb, da se ni opazilo, kako se drži samo na eni nitki.

»Nosi ga vrag,« sem si mislil. »Kdaj le neki se je sukanec potrgal. Zašil ga bom zunaj.«

Dežurni je šel mimo mene, se obrnil in dejal:

»Poravnaj si hlače. Očisti jih. Kapljico blata imaš na njih!«

»Razumem, družo kapetane!«

Sklonil sem se in s hitrimi kretnjami uredil malenkosti; stari je gledal in se nasmehnil, ko sem se postavil v »mirno«.

»Vse v redu, fant?« je vprašal.

»Vse!« sem odločno odvrnil.

»Vidiš, nimaš gumba na bluzi.«

Pogledal sem predse. Gumba ni bilo na svojem mestu. Ležal je ves droben v prahu pred menoj, kakor da prosi, naj ga dvignem in zašijem nazaj.

»Izstopi iz stroja in se mi javi s prišitim gumbom!« je rekel.

»Ostali... na desno... napred marš!«

Pred vrati je že čakal avtobus, ki vozi ob petnajst do štirih v Sombor. Tovariši so vstopali, jaz pa sem skoraj iztrgal iglo s sukanecem iz kape in šival ta prekleti gumb. Zbodel sem se, vendar se nisem zmenil za kapljico krvi, ki mi je pritekla iz prsta.

Zašil sem ga in stekel do kapetana.

»Dobro, dobro, požuri se, teči!« je zaklical in pokazal s prstom na odhajajoči avtobus. Pognal sem se za njim, ga dosegel, ali prepozno. Skoraj so mi solze prišle v oči, ko sem gledal oblak prahu, ki ga je dvigala somborska škatla za seboj.

Pogledal sem na uro. Deset minut do štirih. Mogoče bo čakala dalj časa. Ko bi jo fantje le videli in ji povedali. Gremo, peš, tečimo... Tekel sem zopet, tekel in pogledoval na uro, ki je hitela naprej kot še nikoli.

Zamudil sem dvajset minut. Ni je bilo na postaji niti na klopici niti pred kinom, kjer sva se prvič srečala. Križaril sem po mestu, da bi jo našel. Sombor mi je nankrat postalo mesto s preveč ulicami in preveč parki. Ob petih sem se vrnil k avtobusu v upanju, da bo morda prišla pogledat.

Upanje je bilo majhno, ker je avtobus vozil vsaki dve uri. Vedela je, da imam izhod do osmih. Če me ob štirih ni bilo, se mi ob šestih ne izplača voziti v mesto.

Ali čakal sem vključ vsemu...

Mimo mene so hodili vojaki in med njimi moji tovariši:

»Hej! Kaj čakaš nanjo? Zamudil si? Ne bo rulanja... Ne bo prišla... Sestrelil si svoje letalo... Čakanje je kot padalo, ki se ni odprlo... Ali si dežurni poletne steze? Kdaj boš dobil smeno?...«

Zrl sem mimo njih, z upanjem gledal na vsako dekliško postavo, ki sem jo videl od daleč, se stokrat razočaral in iskal s pogledom v množici, ki se je sprehajala mimo mene.

Minila je šesta ura.

»Ni je bilo do šestih. Ni je bilo... Čakal jo bom do sedmih...« sem žalosten mislil. »Če je ne bo do sedmih, se bom ob osmih vrnil v garnizon.«

Ni je bilo ob sedmih.

V garnizon sem se vrnil peš, ker sem zadnji avtobus ob osmih izpustil.

»Morda bo sedaj prišla, morda je tisto dekle, — ne... ni, morda je ono dekle...« ne, avtobus je odpeljal.

Zamudil sem debelo uro, čeprav sem hitro hodil. Drugo jutro sem se naslikal na levo krilo, na raport. Dobil sem prekomerno in trikrat prepovedan izhod v mesto. Za zamujanje se je šlo po dva dni za rešetke. Pogledali so mi skozi prste, ker je bilo to prvič in ker sem bil dober vojak. Niso hoteli, da ribam pisto pred kapijo... Čez dva meseca sem odšel v prekomando.

Nekdo bo dejal: »Hm. Gumb, malenkost. Toliko različnih gumbov je na svetu, lepih, grdih, velikih, malih. Če manjka na bluzi, nič zato. Zvečer ali jutri ga bomo prišli...«

Vendar moj gumb ni bil običajen, navaden gumb; to je bil poseben gumb s petokrako — da, to je bil vojaški gumb...

Tone Jakopič

Edino izgledna lokacija

borbe proti nesrečam pri delu

Na srečo imamo v deželi in na vseh takih vrhovih podkrepjeno zanimanje ter vrsto forumov, ustanov in organizacij, ki se zanimajo za podvig varnosti dela ter pomagajo študijsko z nasveti in ukrepi vsej praksi.

»Toda...« piše v reviji »DELO IN VARNOST«, »... vse te ustanove in organizacije seveda niso v stanju odločilno vplivati na izboljšanje varnosti pri delu v gospodarskih organizacijah. **Borbo proti nesrečam je treba voditi v samem podjetju, na fronti, kjer se nesreče dogajajo, ne pa v ozadju.**

Pri nas so delavski sveti tisti, ki odločujejo o vsem, kar se dogaja v podjetju. Večina delavskih svetov se danes že živo zanima tudi za problem varnosti pri delu, kar dokazujejo številne komisije za HTZ v podjetjih, ki so organi delavskih svetov, ter pogoste razprave o teh vprašanjih na njihovih zasedanjih. Vendar ponekod prevladuje še ozko pojmovanje, češ da varnostni ukrepi zavirajo proizvodnjo. Taki delavski sveti na svojih zasedanjih sploh ne govorijo o varnosti pri delu, ali pa jo obravnavajo kot nepomembno zadevo posravnega pomena.

Naš dosednji uspeh v tej borbi je bil samo v tem, ker so delavske uprave obravnavale to stvar kot pomembno in ker so ob tem stališču delavskega vodstva pomagali predvsem tudi posamezniki na delovnih mestih.

Ali že slika iz prenatrpane bodočnosti?

Na železniški postaji južnokorejskega glavnega mesta Seul se je nedavno smrtno ponesrečilo 31 ljudi, 38 pa je bilo ranjenih, ker je množica potnikov vdrla na vlak in pri tem brezobzirno pogazila tiste, ki so padli. — (»Večer«, 27. januarja 1960.)

Prof. Tone Sušnik:

VORANC

OB 10-LETNICI NJEGOVE SMRTI

I.

Prešeren je napisal ob smrti svojega prijatelja Korytka:

»Le človek mora v prah nazaj
človeštvo pa ostane, to
samo z njim dalje živo bo
kar zanje on je storil zdaj.«

Zato Prežih ne bo umrl. Le utrujen že deset let počiva sredi Hudabivnikov, Dihurjev, sredi Hotuljcev na domačem pokopališču pri sveti Marjeti.

In ta rod hudabivških pankrtov ni več preklet, njih so Karnice in vse globače okrog njih, polja in lesovi. Močivski Petruhi so našli ključ, ki ga je bela gos kazala umirajočemu Petruhu, ključ, ki odklepa vrata v novo življenje. Njihova sta Jazbina in Požganica; in kadar goré ob prvem maju kresovi, je to plamen prazničnega zmagoslavja.

Vorančeva borba je to!

Bilo je maja nekega dne pred leti, ko so cvetele solzice. Šel sem skozi Kotlje. K Pavšarju sem bil namenjen. Z Vorancem sta bila sošolca pa bi ga še kaj pobaral. Rad pripoveduje o njem in ponosen je, da sta si bila znana, da, prijatelja. Pri šoli sem srečal tropo otrok, med njimi je bila »tovarišica«. Neka deklica je vneto zatrjevala: »Tovarišica, naš ati so pa poznali Voranca!«

»Res? Potem ti pa gotovo kaj pove o njem.«

»O ja! Včasih že. So rekli, da je bil dober in svojo mater je imel strašno rad...« Oglasili so se še drugi otroci in pripovedovali o Prežihu. Vse so vedeli: kje je Pekel, kje je bicke pasel, kako je branil potolčenega kramoha.

»Vidite, ko je bil starejši, se je boril za pravice vseh potolčenih kramohov,« je nekdo pripomnil. Morda je to rekla »tovarišica«. Verjetno! Med otroki je bila drobna deklica, rdečelična, dve kitki sta ji viseli preko ramen, v roki pa je držala šop solzic, da so jih ponesli na Vorančev grob.

V njih otroških srcih je Voranc tisti, ki je premagal strah in ljubezni do svoje matere in ji nabral solzic, tisti, ki je pasel bicke in mu je dala Lenkica rdeč nagelj.

Šola tem otrokom ni več zasovražena, pusta, kjer so jim nekoč, ko je hodil v šolo Voranc, vcepljali prezir do domače besede.

V tem je Vorančeva borba!

Polagoma sem nadaljeval svojo pot in dohitel starega Falentija. Zadovoljstvo mu je sijalo raz obraz in pripovedoval je, kako mu je Voranc zrihtal »penzijo«. »Tako sva se preprosto menila, no pa zrihtal je, vse kar sam. Pa tak kunštn! E, škoda ga je, škoda! Tak dober človek je bil!«

Tudi v Falentiju živi Voranc!

Tako sem srečal Voranca med ljudmi na polju, po gozdovih, med drvarji, kjer enakomerno poje pesem plenkač; in srečal sem ga v črnih kovačnicah, ob martinovki

in valjarni, na zasedanju delavskega sveta...

Tudi za to se je boril Voranc, da so delavci lastniki tovarn.

Voranc živi v srcih tisočeri Hudabivnikov in Dihurjev, Mojck in Anejev, in ti žive v delih velikega mojstra slovenske besede, oblikovalca koroških ljudi in dežele. V Prežihu je spregovoril naš človek, zapel svojo visoko pesem pravice, svobode in ljubezni. Skristalizirala se je pripoved-



Tak — bolj sršenast je vedno bil. Tiste »mille« slike so za Voranca nemogoče

niška sila stoletne bukovniške tradicije izpod Uršlje in Pece, kjer ima vsaka kmetija svojo stoletno zgodbo, vsaka globača in pečina svojo storijsko.

Zdaj študirajo, kak spomenik mu naj postavijo pri Prežihu: ali naj bo skala ali kamenje! Skala mora biti, gladko brušena na eni strani in iz zemlje naj rase. Tak je bil Prežih, kot skala, taka so mu dela, obrušena, umetniško obdelana in monumentalna, zrasla iz zemlje in razgonov »kot samorasla setev«.

II.

Veliko je bilo že pisanega o Prežihu in še bo veliko, ker je bil velik človek, velik borec, velik umetnik. Le eno samo misel, en sam problem bi si ogledali iz njegovega dela: Prežihovo borbo za enakopravnost žena.

V svetovni literaturi se mnogokrat postavlja in rešuje problem ženske enakopravnosti v družbi, da se da ženi pravico, ki ji v družbi pripada. Te probleme je upodobil in reševal tudi Prežihov Voranc v svojih umetninah, predvsem v Požganici, Samorastnikih in Jamnici. V njegovih romanah in novelah jasno zrcalita dva tipa žensk: lik matere, ki je ves ožarjen v luči prvih sončnih žarkov, in lik polnokrvne Radmance in Mete, ki iščeta in se borita za ta svetli sončni soj. Za osvetlitev tega problema si je potrebno ogledati predvsem žene, ki jih je tedanja družbena morala, družba obsojala in jim prirejala priimek — vlačuga.

Predvsem izstopata Radmanca (Ljubezen na odoru) in Meta (Samorastniki). Eden zelo znanih likov žene, matere in ljubice, ki zapusti svojo družino, moža in otroke in gre z ljubim, je v svetovni literaturi pač Tolstojeva Ana Karenina. Ko je Ana stala pred odločitvijo, otroci ali ljubi, je omahnila pod drveč vlak.

Tudi Radmanca stoji pred istim vprašanjem, le da je Radmanca morebiti veliko bolj elementarna in manj razmišljiva. Otroci ali Voruh? Voruha ima rada, s starim Radmanom pa se je poročila, ker je bila še bolj revna, da ni ostala brezpravna dekla. Poročiti se z Radmanom je pomenilo za njo družbeno afirmacijo. Ni pa bil zakon sklenjen na etičnih načelih — na osnovi ljubezni. Vendar je s svojim begom od Radmana, s svojo ljubeznijo do Voruha, sprožila vprašanje ljubezni do otrok. Prežih se je te dvojnosti zavedal. Zmagala je mati, Voruha je ubila smreka. Problem še nikakor ni bil rešen. V bistvu je to obsodba družbenega sistema, ki je Radmanco pehal v zakon brez ljubezni, in ne toliko psihološka drama žene, lepe Vide — Radmance. Novi družbeni odnosi morajo postaviti nove, demokratične temelje odnosom med možem in ženo in ne smejo biti več ovira ljubezni. Preko materinstva Radmanca ni mogla, otroci so večja dolžnost, zato jih ne sme pustiti.

Stare etične zakone, ki so delali razliko med ljudmi in niso dopuščali ljubezni mladim src, če je eden gruntarski, drugi pa z bajte, je s svojo veliko ljubeznijo in trpljenjem premagala Hudabivška Meta, ki pa zrase na kraju v simbol izvira revolucije. S te strani reševanja ženske emancipacije bo treba Prežihova dela še bolje osvetliti.

Te besede naj bodo napisane tudi za praznik Dneva žena, njega 50-letnico.

III.

Domači kraj, domači ljudje so dostojno proslavili 10. obletnico smrti svojega velikega rojaka. Na sam dan je bila komemoracija na grobu. Govoril mu je prijatelj in soborec Lobas-Beno Kotnik. Ob zaključku je zaigrala železarska godba. Zvečer istega dne je bil v Titovem domu literarni večer Prežihu v spomin. Sodelovali so vidni slovenski kulturniki. O Prežihu je spregovoril pisatelj partizanskih del Matevž Hace.

Višek proslav pa brez dvoma pomeni krstna predstava »Samorastnikov«, ki jih je po istoimenski Prežihovi noveli dramatiziral Miloš Mikeln, že znana osebnost v slovenskem dramskem življenju in Prevaljčan po rodu.

Za oder sta delo odlično naštudirala Zofija Volčanškova in prof. Janez Mrdavšič. Ni pa dvoma, da je k uspeli uprizoritvi prispevala odlika celotne igralske družine, od starega Karničnika do birača. S to igro morejo naši igralci mirno nastopiti na odrih profesionalnih gledališč, s tem plusom, da so ti odri tehnično bolj opremljeni (vrtljiv oder ipd.) in bi se slike veliko hitreje menjavale, kot so se tu. Prav to je gledalca motilo. Saj sledi včasih minuto dolgi tri minute dolg odmor, kar seveda razbija celoto.

Za igralce same pa ne moremo reči, da so nas z igro presenetili, ker jih kot dobre igralce tako že poznamo. Najlepši lik se je

Karlu Dobršku

za sedemdesetletnico

Rodil se je 1889 na Lešah. Menil je postati ključavničar, pa mojstra ni našel. Našel pa je Brvarja, delavca, ki mu je dal prvi nauk v goslih. 1903 je šel v Celovec: v pripravljalnico, potem, 1904—1908, na učiteljskiše. Windischer Hund! 1904 do 1910 je bil šolski upravitelj na Ojstrici, 1910—1920 v Žvabeku, po plebiscitu 1920 do upokojitve 1935 na prevaljski šoli. 1929 mu je Slovenska šolska matica izdala knjigo: Vpliv socijalnih razmer na otroka na Prevaljah. Marksist že od mladega, politični delavec, sekretar partijske celice, vzgojitelj skojevcev, ljudski človek: 1941 ga je gestapo zaprl in pregnal v Srbijo. V svobodi se je posvetil predvsem kmečkemu združništvu in je predsednik KZ na Prevaljah.

To je ta leški svet: kakor da so vznemirjene gore otrpnile in se je zemlja uklenila in razgrnila, da v dlan ujame luči in toplote sredi temnih lesov, in v sonce so se položile domačije: Pop in Vadra na Prevaljskem hrbtu, pod Volinjemkom Pristov, pod rob kavskih nicin Pólesnik, Papež, Kresnik, in pod njimi dláni na dnu »kaštel«, trdnjava bogve komu kdaj, za njimi pa, v Jánkovcu in Pogorevcu, ure hoda vasuje samota, prijateljica, med težkimi smrekami in svetlimi macesni, po vresju, pa jasah, po rumenih prtičih ženiteljna.

Starodavni so tod domovi.

Včasih, pravijo, so bile brajde ob hišah in vino kakor tisto na oni strani pri Žitá-rej vési, ko sta ga dva držala, ki je pil, da ga krč ni prijel, in so vendar vrači poslali ponj za bolnega cesarjeviča, da bi ozdravel.

Pa to je bilo davno kdaj.

Kajti trpko je sonce v teh bregih.

Dobrški so prišli iz Dobrne: ded Anton, kmečki sin, rojen 1813, in babica Marjeta,



bajtarska hči, rojena 1823 — že kar deset let potem, ko je bila 1835 postavljena prevaljska železarna in so Prevalje nastajale: z bližnjih hribov in iz sosednih dolin so se zgrinjali v kraj, ki ga prej ni bilo, sinovi brez dediščine, proletarski rod, gospodje pa so prihajali z Dunaja in iz Sudetov, iz Šlezije in s Hessenskega.

Strmo in globoko je urezan Leški graben. Kadar so pri Kotniku gori nad leško

navadno pokopalo. Tak je moral biti Volbenk. Med vidnejše vloge spada še župnik, dobrodušen a neodločen, ki se boji gosposke. Prav takega nam je sijajno ustvaril Ivan Logar. K uspeli izvedbi igre so prispevali prav vsi igralci, tudi nosilci stranskih vlog: od otrok, kjer se je še posebej izkazal s prisrčno igro sin Ožbej (Ferdo Kutnik), pa do dekel, grobarja in biriča ter sodnika, ki pa je bil deloma premedel. Najlepši prizor je bil po mnenju gledalcev, ko se Meta poslavlja od sina Ožbeja. Tu je Meta najlepša.

Za zaključek še nekoliko besed o dramatizaciji: V glavnem se je Mikeln držal Prežihove novele. Kakor je uspel lepo podati na oder veličino in tragiko Metine ljubezni, tako se mi zdi, da je problem propada karniške kmetije poplitvil. Prežihov mogočni, osebno etično čisti Karničnik je v drami pokazan kot morilec — kralj na Betajnovi, nasilnik, ki ne pozna ovir, kadar hoče doseči svoj cilj. Tak je tudi Volbenk. Zato Krnice propadajo. Ali ni to poenostavljenje Prežihovih junakov? (Morebiti na drugem mestu več o tem.) V glavnem pa smo hvaležni dramatikumu Mikelnu, da nam je tako lepo približal to veliko Prežihovo mojstrovino.

kapelico tresli škabeljce, so se totrale do grabna dol in Kotnica jih je v košu nosila domalega četrta ure nazaj vkreber.

1820. leta so začeli na Lešah kopati pre-mog in potem so začele bajte cveteti in ob vsako se je primulil kozji hlevce in bajte so bile bajtice in so bili videti možje, ko so se vračali iz jame, vsi sivi, sive oči, sive obrvi, sivi obrazi, in doma tri postelje za nju in za sedem otrok — ali na ste-nah so bili beli prtiči in na okencih rože in slap hrepenenja po lepoti.

Pri »novih bajtah« se je Dobršek rodil — nekako tedaj, ko je bilo v prevaljski fari 4500 duš in 500 knapov, kakor je poizvedel škof, tisti, ki so mu Šentanelci med birmo ukradli dežnik. In je bil Dobrškov oče eden tistih knapov bojda brez duše.

Ob cesti na Čečovje grebejo zdaj otroci, da naberejo kaj za Odpad. Tako podobno smo nekdanji prevaljski otroci hodili loviti premog: v Mežo nad papirničnim jezom in v spodnji konec Leškega grabna — in kadar so odprli grablje zgoraj, ga nam je voda nakotalila, da smo si ga nacingljali za polne gare.

In smo rekli, da so sivi možje dobri možje.

O veliki noči 1886 je bila burja na Lešah. »Hudiča na glavo v šaht!« Hudič je bil obratovodja Haller. Dvanajsturen je bil tedaj delavnik, oče je bil dvanajst ur v jami, mati dvanajst ur v jami in oba komaj za kruh. »Hudič« je ušel knapom skozi okno in brez klobuka dirjal na Prevalje. Vojska žandarjev in gospodičev z lovskimi puškami pa se je pri leški kape-lici premislila in se vrnila in rajši v gos-tilni pri Ahacu čakala, kaj bo.

Tudi Dobrškova mati je bila knapica.

V šoli na Prevaljah so nam včasih delili peresnike, peresa, svinčnike in zvezke. Učitelj je prinesel te reči v škafli in velel najprej, naj vstanejo »upravičenci« (»die Bezugberechtigten«). To so bili knapovski otroci. Potem je v škafli še kaj ostalo in učitelj je velel, naj vstanejo »reveži« (»die Armen«). Tedaj smo vstali otroci spufanih prevaljskih fužin. Oni so bili, da bi bili po klopi udarili, če bi bilo zanje ali za nas česa zmanjkalo; mi pa: ponižano ponižni in bi bili šli učitelju palico pobirat, če bi jo bil nad katerim od nas zlomil.

Tisti takrat pri Ahacu niso pričakali knapov, ali naslednji knapovski rod je prav pri Ahacu imel dober teden štab svoje »rdeče republike« (1918), tako da je pristrah obhajal veljake po dolini — in ko je za prevaljskimi fužinami tudi leški pre-mogovnik omagal in so knapice prišle pred občino na Prevalje terjat dela za može in kruha za otroke, so veljaki staknili glave: »V Bosno z njimi — s puntarskimi Lešami!«

Tudi za Bosno so se tolkli leški parti-zani, Dobrškovi učenci.

In cvetno vigreden je na Lešah maj, vonja mladosti poln: se utegneš ozreti, Dobršek Karel?

Ne vem ga drugače, kakor da z urnim korakom hiti, z mladim časom; starost ga ne more doiti.

dr. Fr. S.

gledalcem pač zdela Meta, ki jo je Cesar-jeva Milka podala tako, kot jo je orisal Prežih: strastno v svoji ljubezni, veličastno v svojem trpljenju in ponosno ter čisto v materinstvu. Ožbeja, ki je izgubil kar-niški ponos in je poznal le strastno lju-bezen do Mete, a bil v svoji odločnosti pravo njeno nasprotje, je dobro zaigral Štefan Volf; predvsem je bil dober v zad-njih scenah kot invalid. Starega Karnič-nika je igral inž. Mitja Šipek. Morebiti je bil v začetnih scenah premo karniško mogočen, odličen pa je bil v sceni, ko umira. Marica Krivograd je lepo podala lik stare Karničnice, ki je tiha skrbna žena, brez besede pri hiši. Prežih pa pravi, da so se Karničniki ženili iz samih mo-gočnih hiš, kar je še po svoje vplivalo na ošabnost in samoljubje Karnic. Stara Hu-dabivka, Metina mati, je preprosta kmečka žena, ki ljubi svojo hčer, gosposki in du-hovniku pa si ne upa ugovarjati. Tako Hudabivko nam je dovršeno ustvarila Močnikova Angelca. Volbenka, drugega Karničnikovega sina, je zaigral Peter Se-tina; ustvaril je tipičnega gruntarja pol-pretekle dobe, ko postajajo veliki kmetje tudi lesni trgovci in prično nevešči tek-movati z velikimi firmami, kar pa jih je

Ivan Globočnik:

ČEČOVJE

moramo končno urediti z gredami in nasadi ter upostavljeno vzdrževati

»Lepo je pri vas in občudujemo, kar ste že vse zgradili...!« Tako mi je nedavno dejal gost iz inozemstva. Prav ponosen sem bil, kakor pač vsak od nas ob taki pohvali. Toda takoj me je zbolelo, ko je še pristavil: »Vse to pa bilo še mnogo lepše, ko bi stanovalci tudi uredili in očistili okoli svojih zgradb.«

Da, zdaj smo pa tam! Tu nas boli. Ali je prav, ko dopuščamo nered in ga kažemo tudi drugim? Pa taka malenkost, ki bi jo odpravila dobra volja mimogrede! Dajmo vendar! Zgrabimo za lopato, kramp, grablje in metlo ter ne čakajmo komande »od zgoraj«! Samo tisto, kar bomo sami storili, bo najlepše in tudi največ vredno.

Pri urejevanju našega naselja je bilo opravljenega res že doslej precej prostovoljnega dela. V letu 1958 so opravili stanovalci 4459 prostovoljnih ur, leta 1959 pa 3536 — skupno torej okoli 8000 ur prostovoljnega dela. Tisti, ki niso mogli ali morda tudi ne marali sami delati, so dolžne ure plačali. Takih je bilo 1355 ur, a v izterjavi po pristojni davčni upravi (odlok ObLO o samoprispevku) je še preko 500 ur.

Ne gre pri tem toliko za denar. Gre za pravilen odnos, ki naj bi ga pokazal vsakdo od nas, da čimprej uredimo naše naselje tudi v tem smislu. Vsi želimo, da bi prebivali v lepi okolici in samo v lepih

stanovanjih. Lepa stanovanja že imamo, okolico pa si uredimo tako, da bo nam v ponos, drugim pa čimbolj všeč. Čečovje je ponos nas vseh, pa zaradi zanemarjene te ureditve ne sme postati naša sramota.

Vsak stanovalec — tudi samci — mora skrbeti za red, čistočo in lep zunanji videz našega naselja. Ne iščimo »policajev«, ki bi nas priganjali k naši dolžnosti. Sami moramo biti »policaji« reda in čistoče, predvsem pa naši predsedniki in člani hišnih svetov. Samo na ta način bomo ohranili, kar smo že uredili. Spoštujmo lastno delo ter milijone, ki jih je dala družba za naše prijetno domovanje. Zavedati se moramo, da od samega godrnjanja ni pričakovati uspehov. Tisti, ki le grajajo in iščejo »grešnega kozla« za tako stanje, naj kar svoj prag pogledajo. Njihova moralna če že ne druga dolžnost je, da po svojih močeh pomagajo skupnemu prizadevanju za lepo ureditev naselja. Nikar ne pričakujemo, da bo rešil posameznik to, kar je dolžnost vseh. Preko 500 družin, 400 samcev ter 1600 otrok čečovske domačije lahko veliko stori, da bo postalo naselje tako, kot mora biti. Čečovje mora postati čimprej ravenko »Velenje«. Pogledajte si ta red in to vzdrževanje tam!

Mnogo mnogo lahko pripomorejo k redu, smotrni ureditvi in čistoči okolice stavbe prav predsedniki in člani hišnih svetov. Le-ti naj bodo mobilizatorji stanovalcev v prizadevanju za to ureditev. Kar pogledajmo, pri katerih zgradbah je tak red že viden. Kje so naše žene z rožami na balkonih? Da, vzorov je že nekaj. Čimveč naj bo letos te lepote.

Hišni sveti se tudi premalo zavedajo, kako koristni so tudi otroci, če jih znamo pritegniti k primernemu delu. V vsaki stavbi naj bi bil mladinski hišni svet (pionirji in mladinci), ki bi bili zadolženi paziti na red okoli zgradbe, pa tudi na lepotično grmičevje itd., da se ne bo lomilo ali drugače poškodovalo. Če naših otrok ne bomo pritegnili k takim in podobnim nalogam, bodo naprej povzročali škodo z uničevanjem nasadov, neutrinjene travne površine itd. Tu je treba vzgajati, najlepša vzgoja pa je pritegnitev k sodelovanju.

Skrbimo, da bo okoli stavb čimveč zelenja.

Ne manjka pa samo rož. Tudi primernih klopi za počitek in podobno je treba. Danes je namreč v tem naselju tako: če se hočeš odpočiti in sesti, moraš v gostilno. V naselju lahko samo stojš.

In še nekaj je, o čemer govorimo že dve leti. Otroška igrišča. Dolžnost merodajnih činiteljev je, da res že enkrat odločno pristopijo k tej ureditvi, da oskrbimo primerna igrišča vsaj za predšolske otroke v naselju. Pesknjaki z raznimi napravami bi privabili mnogo otrok in jih odtrgali s cest in drugih objektov, predvsem pa z urejenih nasadov, katere danes kvarijo, ker se nekje pač hočejo in morajo igrati. Ne zahtevamo od naših otrok samo reda, discipline in pomoči, marveč jim moramo tudi nuditi, kar vsak otrok potrebuje — primernega razvedrila.

Ni pa samo naša dolžnost, da uredimo okolico naših stavb, temveč moramo ureditev tudi vzdrževati, negovati in še izboljševati, zato moramo tiste, ki nam de-



Že v zadnji številki smo pokazali nekaj posnetkov o lepšanju naših domov tudi na Čečovju. Takrat je bila zima — in kaj naj bi tedaj s to rečjo...? Medtem je prišla vigred pa naj rože spet cvetó

KAZALO

Današnji številki prilagamo obljubljeni kazalo, in sicer za vse dosedanje letnike našega lista.

Odločili smo se za sedaj kar za zaporedno kazalo, pa bomo morda kdaj pozneje nastavili še kazalo po strokah.

lajo škodo (razni vozniki), takoj prijaviti v kaznovanje. Ne smemo dopustiti, da nam bi nekdo brezobzirno uničeval še to, kar smo že uredili. Naučimo slehernega reda in spoštovanja žuljev naših rok.

Naša stanovanjska skupnost bo razpisala tri nagrade za tiste hišne svete, ki bodo najlepše uredili celotno okolico svoje stavbe. Tudi za one, ki bodo pri tem opravili največ delovnih ur, bo pripravljena lepa nagrada. Najboljši mladinski hišni svet pa bo nagrajen s primernim izletom oziroma ogledom Velenja ali podobnim.

Naj bo v letošnjem letu usmerjeno vse za cilj, da uredimo naselje tako, da ga bomo z veseljem razkazali vsakomur. To sta naša pravica in naša dolžnost. V »Fužinarju« bomo odslej redno objavljali potek tega dela in zapisali še kaj več. Slike bodo pokazale, kje, kako in kdo so delali, pa tudi to, kje po krivdi hišnega sveta in stanovalcev nered še vedno obstaja.

Spričo malega obmejnega prometa, ki bo odprt predvidoma že v tem poletju, je toliko bolj nujno, da to reč čimprej uredimo, da nas ne bo sram pred tujci, ki bodo prihajali k nam.

Predsedniki hišnih svetov imajo načrt celotnega naselja. V tem je zarisano okolje ureditve za vsako stavbo. Ne skrivajte teh načrtov, temveč jih razgrnite in se pogovorite s stanovalci o vsem, kar je še potrebno urediti. Organizirajte delo smotrno, da bo efekt čimboljši. Površno delo ni kaj prida, zato ne glejte samo na število opravljenih ur, temveč na storilnost dela. Pred pričetkom akcije pa se posvetujte na tajništvu Stanovanjske skupnosti in še drugod, da se preprečijo poznejše kritike.

Povedati moramo še nekaj o investitorju ter o izvajalcu gradbenih del na Čečovju. Mnenja sem, da bi investitor — Železarna Ravne — moral zahtevati od izvajalca gradnje stanovanjskih in drugih objektov na Čečovju — Gradis — da pred končno predajo objekta tudi očisti in zravna okolico. Znano je, da se pri novih zgradbah še dolgo nahajajo kupi zemlje in drugega materiala. Ves okoliš take zgradbe je vsaj do 30 cm globoko poln raznega gradbenega odpadnega materiala. Vse to je treba pred prvo-predajo odkopati in odpeljati ter nato navoziti primerne materiala za bližnjo ureditev, če hočemo, da bo okolica prijetna in zelena. Tak nered močno ovira akcije urejevanja ter so stanovalci tudi brez moči, da bi storili to sami.

Upam, da te moje misli, predlogi in vabila ne bodo naleteli na gluha ušesa. Prepričan sem, da z dobro voljo vseh lahko mnogo storimo za ponos prebivalstva in kraja.

JUGOSLOVANSKA ZVEZA ZA BORBO PROTI ALKOHOLU

je številna in agilna organizacija, ki izdaja tudi svoj časopis itd. Trudi se na važnem socialnem polju: da bi ljudje manj pili in da ne bi zapadali usodi.

Pri nas menda nima članov. Želimo ji kljub temu, da bi dosegla vsaj to, da v deželi ne bi delali in vsaj na Koroškem ne razpečavali več umetnih vin. Dvakrat bi bilo ustrezno — pivcem in nepivcem.

NA ČEČOVJU

Janezek neusmiljeno klati s palico po grmiču v nasadu.

Mimo gre stanovalce, nič mu ni mar ne za poba ne za grmiček.

Mimo pride druga stranka. Žal ji je lepotečnega nasada, a boji se zamere, da bi kaj rekla.

Pri oknu ven gleda soseda, pa si misli, naj Janezek kar uničuje. Bodo ljudje vsaj videli, da so drugi otroci še slabši od njenih.

Tudi mamica ga nazadnje zagleda in ga brž »opozori«: Janezek, takoj beži domov, da te čuvaj ne bo videl, kaj si naredil...

In takó Janezka ni nihče poučil, da naj ne uničuje nasadov, da jih je škoda in da jih moramo vsi čuvati.

Tako je bilo na Čečovju oni dan in tako je marsikje vsak dan. In ker je tako pri Janezkih, klatijo velikokrat kaj tudi Janezi.

Lačen

PREKLIC

Svoje dni smo zapisali o upanju, da bo ljudi prisililo k bolj pametnemu razmnoževanju morda tudi pomanjkanje pitne vode na svetu. namreč tiste prave studenčnice za ljudi. Ponekod je namreč že sedaj zadosti pičila in na obstoječe studence že ne gre več kar tako obešati novih in novih milijonov zemljanov.

Sedaj pa smo brali, da delajo zdravo pitno vodo že kar iz morske, in sicer kolikor je je potrebno. Na ta način torej naše divjanje v razmnoževanju s te strani sploh ni ogroženo.

Vsaj dobre vode ne bo zmanjkalo, če je že zmanjkalo dobrih vin po oštarijah.

Pri blagajni

»Vstopnico prosim!«

»Za Samorastnike?«

»Ne, zame!«



Pri sosedu je ravno tako. Menda so zgoraj Horjakovi, spodaj pa prijatelj — njihov in cvetja

PONOVNO UVELJAVLJENJE ŠPORTNIH RAVEN

O dveh pomembnih športnih prireditvah, ki so tesno vezane za naš koroški kraj, se je vredno razpisati, saj ti dve prireditvi ali celo manifestaciji, zaslužita malo več komentarja — kot smo ga zasledili v dnevnem časopisju. Čeprav sta to dve različni panogi športa, pa imata vendar nekaj skupnega: ponovna afirmacija športnih Raven. Prav je, da kar povem: gre za namizni tenis in smučanje. Razveseljivo pri tem je, da bomo tu in tam zasledili našega dobrega in skromnega športnika Mirka Bavčeta.

Namizni tenis

10 let je, odkar se je na Ravnah v skromni sekciji rodil namizni tenis. Prav sezona 1959/60 označuje ta skromni jubilej. Z leti so prišli tudi uspehi; največje pa beležimo prav letos — po 10 letih začetka. Ne vem, ali so se igralci prav posebno potrudili v tem jubilejnem letu, da vrnejo skupnosti z obrestmi to, kar so 10 let od nje prejeli? Mogoče. Dejstvo je, da so bili res zelo dobri in Ravnam priborili nešteto lovorik, med njimi tudi štiri državna prvenstva od 6 možnih v mladinskih disciplinah. To pa je tem bolj efektno, ker so to dosegli v ekipnih disciplinah in tekmovanju dvojic.

Osrednja prireditev — državno prvenstvo za ekipe mladincev in mladink — je bila na Ravnah. Organizacija prvenstva je bila na dostojni višini, za kar gre največ zaslug Ob. LO Ravne na Koroškem, ki je bil pokrovitelj tega tekmovanja, in organizacijskemu odboru za izvedbo prvenstva z inž. Franjem Mahorčičem na čelu.

15 najboljših ekip mladincev in 7 najboljših ekip mladink iz cele države se je pomerilo za naslov najboljšega. Lansko leto so naše mladinke v postavi Petrač-Krajger v Kranju postale državne prvakinje, zato so tudi letos veljale za favorite, naši mladinci pa so lansko leto brez Bavčeta v Opatiji zasedli šele 5. mesto,

zato so letos bili glavni favoriti Borac iz Banja Luke in Mladost iz Kranja.

Tekmovanje mladink se je odvijalo v eni skupini, tekmovanje mladincev pa v dveh skupinah. V prvi mladinski skupini sta se na prvo in drugo mesto plasirali ekipe kranjske Mladosti in Borca iz Banja Luke, v drugi skupini pa je osvojil »Fužinar« prvo mesto pred ekipo Banata iz Zrenjanina. Največ zanimanja je seveda veljalo za dvoboje med Fužinarjem, Mladostjo in Borcem, ker so ti dvoboji odločali o državnem prvaku. Naši mladinci so najprej premagali Borca iz Banja Luke 5:2, Mladost pa Banat iz Zrenjanina z rezultatom 5:2.

Nepremagani sta bili sedaj samo še Mladost in Fužinar. V tem dvoboju je šlo za najvišji naslov v državi. Kranjska Mladost je Fužinarja na prvem republiškem turnirju na Ravnah predhodno premagala s sicer tesnim rezultatom 5:4, poleg tega je pri njih nastopil državni mladinski prvak Riko Frelih, ki je bil na tem turnirju še nepremagan močna opora Bevku in njegovemu bratu, ki sta znana kot vztrajna borca in dobra igralca. Iz naše ekipe je Jamšek predhodno že izgubil eno srečanje, Grabner celo dve, Bavče pa tri. Nabito polna dvorana Titovega doma je prav tako nestrpno kot sami igralci pričakovala izid tega dvoboja, ki je bil res na kvalitetni višini.

V prvi partiji dvoboja je Grabner premagal Freliha I. in povedel z 1:0, v drugi igri je državni prvak Frelih premagal Bavčeta in tako izenačil na 1:1, nakar je Jamšek z zmago nad Bevkom zopet povedel Fužinarja v vodstvo 2:1. Sledilo je srečanje Frelih II. Grabner. Po zelo težki borbi je Grabnerju uspelo premagati državnega prvaka, kar je demoraliziralo vrste kranjske Mladosti, našim pa dalo še več poleta in volje do zmage. Rezultat 3:1 za Fužinar. Z zmago Jamšeka nad Frelihom I. je Fužinar zavodil s 4:1, nakar sta se srečala Bevk in Bavče. Zmagal je

Bevk in znižal rezultat na 4:2. Naslednja sta se sestala Riko Frelih in Jamšek. Jamšek je tokrat zaigral odlično in prav tako kot Grabner primoral državnega prvaka Rika Freliha, da je že drugič klonil na tem turnirju. Zlasti zanimiv je bil drugi set, kjer se je Frelih vdal Jamšku pri rezultatu 13:1. Navdušenje v dvorani je bilo nepopisno. Prvič v zgodovini jugoslovanskega namiznega tenisa je državno ekipno prvenstvo za mladince osvojila slovenska ekipa in prav veseli smo lahko, da so to bili tekmovalci ravnanskega Fužinarja Jamšek, Grabner in Bavče.

Pri mladinkah sta enak uspeh — osvojitve državnega prvenstva — dosegli igralci Petračeva in Krajgerjeva. Prav posebno se je izkazala Petračeva, ki na tem prvenstvu ni izgubila niti ene igre, Krajgerjeva pa ji je bila v zelo močno oporo, saj je izgubila samo proti državni prvakinji Pirčevi.

Štirje lepi pokali, ki jih je poklonil Ob. LO so tako ostali na Ravnah, za najboljšo igro sta bila nagrajena Jamšek in Petračeva, kot ekipe pa obe mladinski ekipe domačega Fužinarja.

Državno prvenstvo posameznikov in dvojic v Subotici je tudi pri nas na Ravnah prav prijetno odjeknilo. Mladinska dvojica Jamšek Grabner se je pokazala najbolj močna v državi in osvojila naslov državnega prvaka. Enak naslov sta v disciplini mladinske dvojice dobili tudi igralci Petračeva in Krajgerjeva. Zelo dobro sta igrala v mešanih dvojicah Vavčetova in Jamšek, ki sta v zelo močni konkurenci dosegla drugo mesto. Petračeva je bila pri mladinkah druga, Krajgerjeva pa tretja. Grabner je bil četrti pri mladincih, Petračeva pa četrta pri članicah.

Zvezni namiznoteniški turnir v Sarajevu je zopet pokazal, da uspehi tekmovalcev ravnanskega Fužinarja na državnih prvenstvih niso le slučajni, ampak da ti igralci resno ogrožajo jugoslovanski vrh v svojih disciplinah. V ženski konkurenci je naredila največje presenečenje Vavče Jožica, ki je dosegla drugo mesto. Enak uspeh pri mladinkah je dosegla Petračeva, medtem ko je Jamšek pri mladincih ponovno premagal državnega prvaka Freliha in zavzel prvo mesto.

Ni čudno, da se je pričel za igralce Fužinarja prav posebno zanimati zvezni kapetan Zlatko Vajler, ki je za ožji sestav za izbiro reprezentance FLRJ izbral tudi Vavčetovo in Petračevo. Na evropskem prvenstvu bo igrala samo Vavčetova, ker je Petračeva na okrevanju.

Uspehi namiznoteniških igralcev v sezoni 1959/60 so res zelo lepi in potrjujejo pravilno delo v namiznoteniškem klubu, vendar pa bo te uspehe zelo težko obdržati ali ponoviti, če ne bodo vsi igralci in funkcionarji svoje delo tako požrtvovalno nadaljevali kot do sedaj. Vedno težje bo, razen pri ženskah in mladinkah, saj so se naši igralci razpršili, nekaj jih je odšlo v vojsko, nekaj na študij v druge kraje, tako da je delo težje kot do sedaj.

Povprečna starost najboljših jugoslovanskih igralcev, ki se na vrhu več ali manj še držijo, je okrog 30 let, naše igralke pa



Naši zmagovalci

so še zelo mlade, saj je Vavčetova šele drugo leto članica, Petračeva pa bo še eno sezono mladinka, Krajgerjeva pa še celo dve sezoni. Poleg tega pa imajo v klubu še mlajši ženski naraščaj, tako da lahko v bližnji bodočnosti upamo na popolno afirmacijo igralcev z Raven v ženskih disciplinah. Prav tega se morajo naše igralke posebno zavedati.

10 let je minilo, odkar so se pionirji namiznega tenisa na Ravnah začeli ukvarjati s to panogo. Ažman, Krebs, Šumar, Homan so bili prvi, sledil pa jim je dolgoletni predsednik namiznoteniškega kluba Leš Otmar, ki ima brez dvoma veliko zaslug, da je ta skromni jubilej res lep in dostojen športnim Ravnam.

Smučanje

Mnogo glavobola je najagilnejšim smučarskim delavcem in ljubiteljem smučanja povzročila letošnja zima, ki — izgleda — noče in noče več ugoditi našim smučarjem. Od dveh lepo zamišljenih prireditev je Ravnam ostala samo ena in še ta okrnjena. Državno prvenstvo v klasičnih disciplinah se je preselilo v Bohinj in Črno, mednarodne metalurške tekme pa so se spremenile v: IV. metalurške smučarske tekme, ki so bile izvedene v Bistri, v Črni in na terenih nad smučarsko kočo. Uspeh za naše športne delavce Raven in Črne je, da so se te tekme ob takih snežnih prilikah sploh izvedle, saj je bilo dosti ljudi, ki so se ob misli, da bodo tekme ob takem pomanjkanju snega le izvedene, samo smejali. Športnim delavcem, zbranim v organizacijskem komiteju, katerega je predsedoval Gregor Klančnik, v danih trenutkih tudi ni bilo prijetno pri srcu. Vendar pa so uspešno izvedene tekme zopet dokaz, da so ljudje, ki so kos tudi težjim nalogam, in ti naj bodo vzgled tistim, ki kaj radi prehitro vržejo puško v koruzo. Predsednik organizacijskega komiteja Gregor Klančnik je o tem dejal: »Le smelim se lahko zahvalimo, da so bila tekmovanja končno le izvedena.« Dvomim, da bi se kje drugje kot tu v našem koroškem kotu našli ljudje, ki bi v danem okolju tako uspešno opravili svoje poslanstvo in tekmovalcem metalurških kolektivov le omogočili, da so se pomerili med seboj, tokrat ne s storilnostjo dela in tonami, ampak na smučarskih terenih, kjer se storilnost meri v minutah in sekundah.

Prav s to gesto, ki je zahtevala veliko požrtvovalnega dela, da se ne da napisati, so pobudniki z Raven ponovno dokazali, da naš kraj tudi na športnem polju nekaj pomeni, da je to kraj, kamor tekmovalci zelo radi prihajajo, ker so gostoljubno sprejeti in ker je tu organizacija vedno na dostojni višini pa čeprav v težjih pogojih.

Na letošnjih tekmah smo lahko zasledili prvič tekmovalce iz Železarne Nikšić, kar ponovno dokazuje, da je začetek teh tekem pred štirimi leti na Ravnah naletel na plodna tla in kar daje slutiti, da se bo ta lepa in koristna športna panoga med kolektivi še bolj razširila.

Tekmovanje samo se je odvijalo malo drugače, kot smo prvotno predvidevali, saj so morali biti skoki izvedeni že prvi dan skupaj s tekom na 12 km. Prelepa do-

lina Bistre pri Črni na Koroškem, kjer je bila speljana 12 km proga (3 krogi po 4 km) je prvi dan sprejela 30 tekmovalcev, med njimi državne reprezentante Lakoto, Pogačnika, Robača, Baučeta in druge in borba za najboljše se je začela. Prav pri teku je bilo dosti ugibanj, kdo bo prvi, vendar je za največjega favorita veljal Lakota, tekmovalec jeseniške železarne. Na vseh dosedanjih tekmah so namreč železarji z Jesenic tako posamezno kakor ekipno prevladovali v teku, pravzaprav v vseh štirih disciplinah, ki so na programu metalurških tekem. Tokrat pa je bilo drugače. V ekipi Železarne Ravne sta poleg izkušenega Robača in Osenjaka startala tudi dva zelo dobra mladince Mirko Bauče in Šteharinik.

V taboru železarne je bilo tokrat navdušenje na višku. Ne samo, da je Bauče nasekal vse »ase«, tudi ostali naši so izredno dobro tekli, tako da je Železarna Ravne kot ekipa zavzela prvo mesto v teku na 12 km. To je bila res nepričakovana, vendar zaslužena zmaga. Bauče Mirko je tekel odlično, celih 39 sekund od drugopla-

siranega Lakote, Robač je dosegel tretji najboljši čas skupaj s Pogačnikom, sledita pa takoj Šteharinik in Osenjak. Torej popolna zmaga za barve ravske železarne. Težka toda zaslužena. Lakota kar verjeti ni mogel, da ni prvi. Ure so pač pokazale, da je bil Bauče tokrat le boljši. Želimo, da bi samo tako nadaljeval in uspehi ne bodo izostali. Izdal vam bom skrivnost. Bauče ima eno najboljših lastnosti športnika — skrbnost!

Pri skokih reprezentanti Zidar, Langus, Krznarič in Zajc, ki so vsi nastopili za Železarno Jesenice, sploh niso imeli konkurence. Kljub temu pa je naše moštvo v postavi Polajner, Močnik in Čapelnik le zasedlo drugo mesto.

Drugi dan tekem so bile na sporedu alpske discipline na terenih nad Smučarsko kočo. V veleslalomu so se naši kar dobro držali, saj je Ivartnik zasedel tretje, Pustoslemšek pa peto mesto, medtem ko se je tretji član ekipe Božo Radivojevič plasiral na petnajsto mesto. Ekipa Železarne Ravne je obdržala drugo mesto za Železarno Jesenice.



Veliko je bilo že storjenega tudi za lepo okolje naših domov na Čečovju, naselje je lepše vsako vrgred. Na sliki vidimo, da mladina pri urejevanju rada in veliko pomaga, drugih pa je med njimi — vsaj tu — res nekoliko manj



Padalski šport. Ko ga doživiš, ga zlepa ne opustiš

V veleslalomu pa so naši povsem zatajili in zdrknili v ekipnem plasmaju kar na četrto mesto za Železarno Jesenice, Rudnikom Mežico in Rudnikom Idrijo. In to tudi ni čudno. Ivartnik je bil šele deveti, Pustoslemšek petnajsti, Kotnik Flori pa enaindvajseti. Pri tej disciplini je šlo po vodi upanje, da bi se naši držali Jesenice, saj so se Jeseničani po tej disciplini »oddaljili« za več kakor 600 točk.

Lepo nedeljsko jutro je bilo prizorišče štafetnega teka in s tem zadnje discipline tekmovanja metalurških kolektivov. V dolini Bistre so se postrojili tekmovalci 10 štafet za prestiž najboljših štafete na 3 x 8 km. Ugibanj tudi tokrat ni manjkalo, Jeseničani pa so bili trdno prepričani v svojo zmago. Tudi tokrat so naši tekmovalci pokazali, da so le boljši in da je treba na njih resno računati. V prvi predaji je za Jesenice nastopil Preželj, za naše pa Šteharik. Slednji je odlično tekkel in postavil čas 29,04, ki je do konca ostal kot najboljši čas dneva. Preželj je za progo porabil 31,33. V drugi predaji sta šla na štart Pogačnik, državni mladinski prvak za Jesenice, in naš Robač. Robač je dosegel drugi najboljši čas dneva 30,34, Pogačnik pa 31,28. Vodstvo štafete Železarne Ravne se je še povečalo in kljub temu da je Lakota v tretji predaji tekkel bolje (30,38) od Baučeta (30,47), ni mogel več podreti zmage štafete Železarne Ravne.

Začetek in konec je potekel v znamenju premoči ravnenskih tekmovalcev, ali bolje: v tekaških disciplinah so naši pobrali vse, kar se je pobrati dalo. Prvič odkar tekmujejo kolektivi, in upamo, da to ne bo zadnjič.

Blizu 100 tekmovalcev iz kolektivov Železarne Nikšić, Železarne Zenice, Železarne Štore, Železarne Jesenice, Rudnika Idrije, Rudnika Mežice in naše železarne se je pomerilo za barve svojih kolektivov v plemeniti športni barvi na smučarskih terenih našega koroškega kota. In skupen izkupiček:

I. Železarna Jesenice 3414,68 točk, II. Železarna Ravne 2815,69 točk, III. Rudnik Idrija 2644,14 točk, IV. Rudnik Mežica, V. Železarna Zenica, VI. Železarna Štore, VII. Železarna Nikšić.

Pri razglasitvi rezultatov in podelitvi nagrad smo imeli v gosteh direktorja jeseniške železarne inž. Matevža Hafnerja, direktor železarne Ravne in predsednik organizacijskega komiteja za izvedbo teh tekem Gregor Klančnik pa je vse tekmovalce in navzoče pozdravil še v imenu Združenja jugoslovanskih železarn ter med drugim dejal:

»Osnovni smoter v razširitvi smučanja kot ene najboljših športnih panog za krepitev telesa med kolektive črne in barvne metalurgije že kaže plodove. Udeležba predstavnikov Železarne Nikšić nam dokazuje, da so smučarska tekmovanja metalurških podjetij prenesla zanetke tudi v kraje in republike, kjer smučanje še ni zajelo širine. Upam, da ne bo več daleč čas, ko se bomo pomerili na področju Durmitorja v bližini Žabjeka ali še boljše lurskih podjetij so že postale tradicija, turških podjetij so že postale tradicija, zato naj v bodoče ne bo nobenega leta, da te ne bodo izvedene. Ker pa se bodo pri izvedbi posamezni kolektivi vrstili, se bomo med seboj spoznavali in zbliževali ter istočasno skrbeli za pritek novih ljubiteljev smučarskega športa.« Končal je z željo, da bi naš naslednik Rudnik živega srebra Idrija pri izvedbi V. smučarskih tekem v letu 1961 imel s snegom več sreče in da bi tekmovanje v celoti uspelo.

*

Nogometaši so rekli, da bodo sami napisali o svojem delu, a tega spet niso storili. Marljiva simpatična skupnost mladih ljudi, v pogledu pisanja pa le 3:0 za nas.

Po telefonu

»Prosim, doktor, pridite hitro k nam! Sinček je pogoltnil moje nalivno pero.«

»Tako pridem!«

»In kaj naj jaz medtem...«

»Pišite dotlej pač s svinčnikom!«

Upokojence pobira

Kar zapovrstjo so se v marcu poslovili trije upokojenci, ki jih je urednik vsaj nekako poznal, da more zapisati ta kratek spomin.

LUKA ZUPANC

Nad tem originalom je Zavod za socialno zavarovanje gotovo že povsem obupal. Ko je šel v pokoj že pred drugo svetovno vojno, se je enostavno mlado oženil; ko jih je imel triinosemdeset, je še veselo zaražal in kosil prve rádovce. In kako je ta človek pil — pa nikoli pijan bil. Ampak izključno samo dobre mošte ter kdaj pa kdaj kak vrček pristnega vina. Se lani sem ga srečaval s koso na rami ter sva rekla kaj o moštu in čebelah. Potem je za kratko nekam izginil z dneвне poti. Opuštil je baje celó mošt in šel do zdravnikov ter — umrl. To ga je torej neslo, pa naj rečejo zdravniki kaj, če morejo.

Bila sva soseda. Na Poilenovem so bili Luka, Fric, Franc pa Pepa. Luka menda najmanj, ker je bil že od leta 1891 fužinar in je le redko prišel na vrh. Začel je v jeklarni, nehal pa kot predelavec v spediciji.

Slovo je bilo v redu. Ležal je med prvimi poganki vresja in v igrednih rož, na veži pa je bil nastavljen polovjak mošta. Okoli njiju so se zbrali stari fužinarski tovariši in čebelarji. Luka Zupanc je namreč slovel tudi kot izvrsten čebelar. Matico je čul na nekaj metrov. Ob njegovem prihodu pred kateri koli čebelnjak so se še take osáte muhe takoj umirile.

Živel je skromno, bister in veder, ki je znal pribiti svoj prav, ter spoštovan umrl — eden izmed vedno redkejših originalov te zemlje.

ANTON ŠTEMBOV

Ko bi Štembov, rojak iz Tomačevega pri Ljubljani, vedel, ko je leta 1915 prišel na Ravne, kak pogreb se bo ob njegovi smrti vil skozi ta fužinarski kraj, bi namreč čisto nič drugače ne delal in živel, kot je delal in živel.

V Jeklarno na Ravne je prišel od znamenite firme Tönnies kot izučeni kovač. Tu je poklic zasakal še na ključavničarja ter napredoval do mojstra strojnega remonta. Bil je vedno v fabriki — petek in svetek in je po tem slovel. Delovni dan je razvedril tudi s kako šaljivo. Vse ga je rado imelo in mu zaupalo, zato je bil dolga leta tudi delavski zaupnik socialističnih vrst — SMRJ. Kot tak je prišel tudi v Vorančevo »Požganico« in kadi pipo tudi v Prežihovem Zborniku.

Bolan sploh ni bil nikoli, pa tudi sedaj ne. Ostal je kakor navadno ob nedeljah nekoliko dalje v postelji, se pogovarjal z ženo in — umrl. Na ta način res ne veš, kako bi se ognil smrti. Je kar vseeno, ali se giblješ ali počivaš. Pil ni, pa bi človek prej tu kaj rekel.

Toda Anton Štembov je umrl mirno, kakor je mirno živel. Izredno dolga vrsta dedov v pogrebem sprevodu, ki so menda prvič nadkrilili ženske, je delala vtis, kakor bi šla z njim vsa fabrika v zahvalo za njegovo delo in zvestobo.

IVAN VEGEL

Venec z napisom »Sosedje...« menda še ni bil dva dni na grobu prejšnjega pogreba, ko je tovariš Erjavce že spet opozarjal na tako reč. Moja bajta je v tem oziru sicer na dve strani prosta, a smrt je bila tik pod bregom. Pravzaprav je vrsta na Doberšku, da se zasučje, a zakaj tudi ne mi?!

Vegla nisem skoro nič poznal, šele sedaj, ko sem hodil na gradbišče bajte, sva rekla kaj in pokadila kak dim. Teh nekaj stikov je premalo za pisan spomin. V knjigah je zapisano, da je prišel na prvi ših leta 1903. Torej daleč, daleč tam. Iz teh mimohodnih »dobro dan« in »lahko noč« je ostal le vtis zdelanega železarja, tihega in vedno pridnega — takega, ki nikamor ne zadeva.

In ko se poslavlja, gledaš to ljudstvo, ki se zbira okrog krste, pa veš, da je prišlo kropit in da se je prišlo posloviti iz srca.

To pa je več kot zapisan spomin.

TABORNIŠKI ODRED KOROŠKIH JEKLARJEV

Klic narave vzbuja v ljudeh ljubezen do življenja v njej. Ko jo človek vzljubi, se bo k njej vedno vračal, kajti doživlja jo kot poseben zaklad veselja, zdravja in hrepenenja, da bi odkril še več teh prirodnih lepôt, še več zakladov življenja. Ta klic živi povsod in kdor mu prisluhne, postane prijatelj narave.

V njej zatonejo težke misli in skrbi, vse, kar posameznika muči in mu greni dan. Nov človek postane, sproščen: zazdi se mu, da zanj ni več problema, ki ga ne



Jaz sem Ravnjakov »Bamby« iz Kota...

bi mogel premagati. Nikoli pa skozi celo življenje ne bo pozabil tistega klica, ki ga je nekoč slišal in se mu odzval. Še zdaj mu zveni v njegovem srcu in če tudi vi prisluhnete, prav gotovo ga boste slišali: **»S PRIRODO K NOVEMU ČLOVEKU!«**

Ta parola je postala cilj taborniške organizacije, ki sprejema v svoje vrste nove člane, jih vzgaja, da postanejo vzorni člani naprednega življenja, da s ponosom gledajo na lepote naše domovine in so pripravljeni braniti jo tudi za ceno življenja.

Taborniško življenje na Ravnah na Koroškem je dobilo sedaj nov razcvet. Že pred nekaj leti se je začelo. Nekateri se zelo radi spominjajo tabora na Lobasovem travniku. Zelo lep kotiček pod Uršljo goro! Tabor je trajal samo nekaj dni. Bil je samostojen, vendar je imel zelo lep in pester spored, za kar je šla vsekakor zahvala tovarišu Faneldu, prav tako pa tudi njegovi ženi, ki je kljub mali izbiri znala kuhati okusno in po želji. Bila je prava »mamica«, saj smo jo vsi najrajši tako klicali. Najlepše je bilo zvečer, ko smo zakurili taborniški ogenj in zapeli taborniške pesmi ter pokazali vsem, ki so nas prišli obiskat, razne veščine in lepote taborniškega življenja. Zvečer nas je bilo mnogo več, kot pa nas je taborilo. Prišli so tudi fantje in dekleta s kmečkih domačij, pa še starši in skupno smo zapeli prenekatero pesem.

Še dolgo po taboru je kmečka mladina, ki nas je morda prej od daleč opazovala, posnemala naš običaj. Zbrali so se, zakurili male kresove in zapeli. Melodije njihovih pesmi so bile podobne našim.

Takrat se je naš odred imenoval »MALGAJEV ODRED« — po nekdanjem junaku, ki se je boril za pravice in svobodo koroških Slovencev ter v tej borbi tu obležal. Vsi smo videli Malgajev — sedaj skupni spomenik na Dobrijah, na katerem je zapisana tudi tale izpoved:

»Veš, mama,
lepo je živeti,
toda za kar sem umrl,
bi hotel še enkrat umreti...«

Tako je čutil tudi Malgaj. To gane vsako srce, prevzame človeka in prav gotovo se ne bi branil umreti, če bi umrl za to, za kar je umrl Malgaj.

To je bilo pred leti, ko je bilo delo v takratnem odredu živahno — oziroma če povem z našo pesmijo:

»Če se spominjaš nazaj,
daleč tja na Lobasov kraj —
Bili smo še majhni, a vendar veseli,
ker smo lep tabor imeli.
Sedaj pa zaskrbljen vam stiskam roko,
kdaj pri nas spet takšno veselje bo?!«

Žal so to le spomini, kajti pozneje ni bilo več tako. Skoro težko je doumeti, da se je sploh moglo to dogoditi. Nastale so težave. Delo ni bilo pravilno razdeljeno. Nekateri so bili preveč obremenjeni, pa niso zmogli vsega. Tudi vodnikov ni bilo dovolj. Najtežje pa je bilo vprašanje denarja, kajti vsaka stvar je več ali manj vezana tudi na denar in od najmlajših ne moremo zahtevati vsega. Eno in drugo je vplivalo, da je »Malgajev odred« na Ravnah zaspal.

Na pobudo Okrajnega starešinstva Maribor se je spet ustanovil iniciativni odbor, ki je dobil nalogo, poiskati vse nekdanje tabornike in vključiti nove ter vzbuditi voljo do taborniškega življenja. Za ta namen smo predvajali nekaj propagandnih filmov, ki so pokazali taborništvo oziroma namen te organizacije. Uspelo je, kar se je najbolj videlo na ustanovnem občnem zboru 25. januarja letos. Občni zbor so pozdravili delegati republiškega in okrajnega starešinstva, predstavnik Društva prijateljev mladine, predstavnik TVD Partizan in predsednik Planinskega društva. Prisostvovala sta tudi predstav-

nika »MODREGA ENCIJANA« s Prevalj ter odreda »SIVIH RUDARJEV« iz Mežice. Res, bil je skrajni čas, da se na Ravnah spet zbudi taborniško življenje.

Na občnem zboru je bila prav živa razprava okoli novega imena. Bilo je več predlogov, tudi staro ime smo obravnavali, vendar pa se je iz vsega izkristaliziralo novo ime: **»ODRED KOROŠKIH JEKLARJEV«**. Naša tovarna plemenitih jekel je naš kruh. Vsak utrip v tej tovarni je utrip naših očetov, naših delavcev, ki se borijo in zavzemajo za čimvečji napredek tovarne in kraja. No, navsezadnje pa smo tudi mi od tega odvisni in smo odločno osvojili novo ime, ki naj obenem predstavlja tudi bistvo našega ožjega kraja.

Naš odred ima sedaj okrog 250 članov in se je s tem uvrstil med najmočnejša društva. Imamo 50 medvedkov in čebelic — so še čisto majhni, vendar pa zelo radi zahajajo na igre v naravo. Še mnogo več bi radi, pa jim trenutno ne moremo v vsem ustreči. Na gimnaziji sta dva voda članov in dva voda članic. Metalurška industrijska šola ima tri vode članov, Osnovna šola II. dva voda članov in en vod članic. Obstaja tudi klub, v katerem so včlanjeni starejši člani. Iz tega vidimo, da so vodi ustanovljeni povsod, kjer obstaja možnost za taborniško dejavnost. Trenutno imamo 14 vodnikov, od tega deset novih, ki so šli na vodniški tečaj. Štirje vodniki pa so še od prej. Vse to pa je še premalo in bomo morali gledati, da bomo pomnožili tudi ta kader.

Do sedaj smo imeli že več sestankov z vodniki. Obravnavali smo snov, ki naj bi jo predelali v vodih, da bi mogli napraviti tudi ustrezne izpite. Vodnik je dolžan, da ima vsak teden po eno uro sestanek z vodnikom, na katerem morajo predelati postavljen program ter se na ta način uvajati v taborniško življenje.

Imamo tudi taborniško sobo na Gradu. Moramo jo še urediti, tako da bo res taborniška soba, a so gotova popravila vezana na denar in dokler tega nimamo, sobe še ne moremo urediti, kot bi radi oziroma kot bi bilo potrebno.

Odbor »ODREDA KOROŠKIH JEKLARJEV« si prizadeva, da stori, kar le more za uspeh, a ta je odvisen od nas vseh na Ravnah. Starši, tudi vaša naloga je, da pomagate taborniški organizaciji, kajti s tem boste pomagali svojim otrokom. Ravnčani, ne smemo pustiti, da bi na Ravnah še kdaj propadla taborniška organizacija, kajti v tej organizaciji se vzgajajo novi člani, ki bodo znali pravilno ceniti veličino in žrtve tistih, ki so se borili za našo svobodo, za našo lepo domovino. S ponosom bomo lahko gledali na te ljudi, kajti vedeli bomo, da so to naši bodoči graditelji socializma.

SPOMENIK NA MEJI

Šentanel pripravlja velik praznik — odkrili bodo spomenik žrtvam za svobodo.

Enkrat konec junija bomo šli tje gor: zlet »Svobod« in šol — v spomin na padle svobodnjake in v želji, da bi hudega nikoli več ne bilo.

Od Sežane do Ljubljane

Beležka za spomin

Bekar Ljubo. Skupaj sva sedela v ljubljanski šoli. Velik suh fant, nekje na Primorskem doma — iz Sežane. Nikoli nisem bliže iskal ali opredeljeval, kar: Primorec. Dom mu je tedaj ločila meja.

Kar naprej je nekaj godel: Primorska, Primorci, Primorje... Bil je zato tudi eden najvnetejših pristašev nogometnega kluba »Primorje« in sem takó vedel tudi jaz za vse »centerhalfe«. S tistim »Primorje« in »Primorci« je bil nevzdržno reden in dosleden, da bi nazadnje že sam podvomil v Kranjce, Štajerce in Korošce ter začel »drukati« za Primorce.

Je že bilo kaj takega. Takrat nekako je bila Bazovica — Bidovec in tovariši. Zelo huda reč in vsi smo bili takó že prizadeti, on pa je še posebej in kar naprej pritiskal. Menda je prišel v razred inženir Premelč, in Bekar spet: Bazovica, Bidovec... Največkrat je profesorje zanesel in smo za precej časa odvrnili predmet ter govorili o Primorski. Ne, tega namena Bekar niti ni imel, pač pa: Primorska! Najbrž je pri inž. Premelču že ponovil, kajti takó tihega in nikamor obrnjenega profesorja je tedaj le dvignilo. »Bekar, vse je prav in v redu, kar čutite in čutimo. Hudo je, a povejte mi, kaj bi napravili z menoj tu, če bi streljal na sreskega načelnika? No, in za naš življ pod Italjani... To je borba, pa ne vmešavajte stvari k mehanski tehnologiji« (predmet, ki ga je profesor predaval). Podrobnosti niti ne vem, gre le za Bekarjevo vztrajnost. Ko ni mogel pridobiti še koga, je predaval meni — o Primorski.

Primorska in njeni ljudje...! Tak je ostal spomin, ko sva se razšla — in pa to, da mu je delala francoščina še večje težave kot meni.

* * *

Ob nedeljah pač rad nekoliko poležiš. Verjetno kjer koli na svetu. To sem si tako naredil ter so na stanovanju upoštevali. Tiste nedelje pa je potrkalo. Sila zgodaj! Kaj le imajo? Gospodinja me je zbudila, ker želi govoriti z menoj neki gospod. Iz Pariza da je prišel. V Parizu je bilo vseeno malo ljudi, ki bi »želeli« govoriti z Avgustom Kuharjem, tedaj na vzhodnem Francoskem. »Kako pa govori...?« »Francosko!« je rekla gospodinja.

Zmerom, takrat od kraja pa še bolj, sem se bal martre s francoščino, kaj šele ob nedeljah. V Lotaringiji smo si namreč pomagali z nemščino, ob nedeljah in po

izseljeniških krajih pa celó kar s — slovenščino. Kdo je le?

V kuhinji je stal Ljubo Bekar.

Pri takratnih kruhoborskih omejitvah izobraževanja doma z najine šole ni bilo mogoče naprej — zunaj pa povsod. Obseдали so po delavnostih — tak je bil namen, ali pa so bili brezposelni, čeprav to ni bil namen. Kdor pa si je mogel kakó pomagati ven, je seveda takoj zgrabil. Največ jih je šlo na Češko. Tudi v Strass-



To je slika s poti v Črno goro. Naš uradni služabnik stoji na prstih, medtem ko Črnogorec celó pošvedrano, pa je vseeno za glavo višji

burgu in Nancyju sem našel dva s strojne paralelke (pok. inž. Urbas in Pogačnik). Sicer je bilo tedaj v Nancyju 33 naših.

Toda Bekar ni tega nikoli omenil, sedaj pa je tu. Nekje pri Thomson Huston in pri Carpentieru v Parizu se priložnostno vzdržuje (rekel mi je, da pili) in študira. Zvedel je zame in me obiskal.

Toda to ni važno. Neke take opravke namreč ima — kam bi šla? Precej obilen zavoj sem moral shraniti.

Bili smo na meji Saarske pokrajine, ki je bila sicer tudi pod francosko upravo, a je imela to prednost, da so bile enake francoske cigarete tam — torej kaka dva kilometra od naju — za polovico cenejše. Ne vem, neka taka vaba, dokler te ne vključijo in izravnajo, kar se pa zgodi zanesljivo vselej na minus. No, in tudi Bekarju sem povedal o tem. Čudno, ni bil kadilec, a nenadno interes, da mi je bilo potem žal. Šla sva proti Nassweilerju, kjer je bila taka trafika kar na meji. Čeprav smo vsi kadili te cenejše cigarete, si takó daleč le nisem upal. Vseeno so prenašanje tobaka preganjali in so bile tudi globe, predvsem pa so vse vzeli. Bekar je nakupil polne žepe, da mu je stala suknja kakor kokoši peruti nad obilnim gnezdom,

»Ne, takó ne grem s teboj, takó enostavna ta stvar tudi ni...« Zaleglo je. Predložil je, da greva v cerkev. Tega interesa nikdar ni kazal, izbral je skrivališče, do teme, ko je že vse bolj k počitku nagnjeno pa zato bolj človeško.

Ko je zaznal, da sem figar, mi o opravkih ni več dosti govoril. Vzel je tisti paket, vprašal, kje je kaj takega in šel ven sam. V kantini je bil in v obeh samskih domovih rudarskega revirja. Menda je stopil kar na mizo in govoril... Nič več o Primorski, temveč rdeče. Vrnil se je brez brošur...

Skoro si nisem več upal z njim na cesto. Predložil sem, da sva se peljala v Merlebach. Tudi tam sva zavila na Premierhof v Saar in je spet kupil. Pa še v Freyming, kjer so Slovenci kulturno domovali, a tudi pili (prireditvena dvorana). Obiskala sva tudi Primorce — Mlekušev v koloniji, da je kaj več čul. Bistre in simpatične gospe Mlekušev najbrž tudi Bekar ni pozabil.

Na srečo je bil v smislu »opravkov« miren ter drugi dan vendar odšel. Razšla sva se spet brez vezi.

* * *

Ko so me čez kako leto in pol poklicali v zadosti drugem kraju, sem mislil na vse drugo prej, le ne na Bekarja. Kdo ve, kje je že. Še ko sem prišel v Pariz, nisem vprašal za njegovo periferijsko rue de Saverne. Kako majhen je človek v velikem mestu! Nekdo me ni staknil doma, pa je rinil za menoj in sem moral na telefon. Francosko! Toda tokrat je pela čisto druga pesem tudi s francoščino, čeprav čimveč s tistim neukim »n'est pas?«. Vse drugo prej kot pa, kdo je, a nazadnje vendar le — Bekar.

Spet me je torej našel in je že tu. Tokrat sva opravila vse v Nancyju. Še spal je v takem družinskem hotelu, stanovanju dveh vdov, kjer ti pustijo čez noč v sobi rasno mačko, ki te neprestano gleda in sledi vsakemu gibu. Je pač družinska soba s tisoč bižuterijami itd., a ničesar se ne dotakneš. Nič takega ni ostalo v spominu s tega srečanja kot pa: že drugi obisk tovariša v tujem kraju. Nekaj to le stori. Zdel se mi je že čisto dodelan marksist.

* * *

Menda šele po šestnajstih letih, ko je bila Bekarjeva Primorska že nekaj časa svobodna, sem naletel na krajana sežanskega predela in ga povprašal, če ve kaj o Ljubu Bekarju, ki je svoje dni delal in študiral v Parizu. Da! Ujeli so ga kar na začetku vstaje na Primorskem, ko se je vrnil v svoj kraj, in ustrelili v Sežani. Vprašani je še dostavil, da je bil Bekar že dolgo sodelavec naših prvakov, ko so bivali v Parizu, in da je prišel na Primorsko kot eden prvih aktivistov. V mojem dojetju se je ta prijatelj usoda kar ujemala. Takega sem spoznal pri obeh obiskih, ko je delil brošure po revirjih. Je torej nadaljeval, se vključil v revolucijo in zanjo umrl. Nič dobrega ni imel (v Parizu je spal skraja v prostoru, ki ni imel niti okna) in vse je žrtvoval. Sedaj, ko je njegova Primorska svobodna, ga ni več, je le tam pokopan.

In ko smo se po tolikih letih zbrali sošolci, sta od šestnajstih manjkala dva tovariša. Za prvega, ki je padel v NOB tam

Postanite tudi vi pripadnik »ODREDA KOROŠKIH JEKLARJEV« in prislunite klicu:

»S PRIRODO K NOVEMU ČLOVEKU!«

Edo Pogorevec

(Ves ta popis je že tako lep, da ga morate prebrati vsi. »Ta večjim« tabornikom pa bi k izbiri novega imena le rekli, da so jih Prevalje posekale. Res in lepo: naše fužine so naš kruh, a vsako spodbudo le ne kaže imenovati po klobasi. Kak Macigoj bi na primer kar vlekel v naravo. — Opomba uredništva.)

in tam, je spregovoril njegov sosed. Slava borcu! Za Bekarja nihče ni vedel. Bil sem na vrsti jaz in povedal o najinih srečanjih ter vest s Primorskega. Vstali smo v molku — pokopan pa si le v primorski zemlji...

* * *

Sošolec Vojnovič ni noben strahopetec, toda ko je lani v mraku srečal na ljubljanski ulici človeka, podobnega Bekarju, in se je ta človek tudi predstavil: Ljubo Bekar, je začel skoro teči. Saj je Kuhar vendar povedal...

Da, Ljubo Bekar se od sredine leta 1959 spet spreha po ljubljanskih ulicah. Prišel je iz Rusovskega, kjer je živel 25 let. Oglasil se je tudi meni s povabilom na terán. Na srečo pa sem zvedel o njegovi vrnitvi že prej. Nisva se še dobila, zato je njegova pot od Sežane pa po velikem svetu in spet nazaj do Ljubljane popisana tu le za majhen odsek. Vrzal naj izpolni kdaj sam.

Tisto moje »slovo« na našem tovariškem srečanju pa mi bo morda prav on vrnil zares.

Kdo denar — kdo bone?

Kdo je upravičen na nadomestilo za povečano stanarino?

Z izidom uredbe o povečanju osebnih dohodkov kot nadomestilo za povečano najemnino so nastala razna vprašanja, kot na primer: kdo je upravičen na to nadomestilo, kdo dobiva nadomestilo v denarju in kdo v bonih, kako in kdaj se lahko boni vnovčijo itd.

V uradnem listu štev. 10/60 je izšlo navodilo, ki ta vprašanja točneje tolmači. To tolmačenje bom podal v zgoščeni obliki:

Na vprašanje, kdo je upravičen do nadomestila, pravi navodilo dobesedno: Na nadomestilo so upravičene vse osebe v delovnem razmerju, ne glede na to, ali je v družini ena ali več oseb zaposlenih, ne glede na to, ali imajo te osebe stanovanje ali ne, ali plačujejo stanarino ali ne, ali so sklenile stanovanjsko pogodbo ali ne in ne glede na to, ali stanujejo v stanovanju kot nosilci stanovanjske pravice, kot družinski člani nosilca stanovanjske pravice,

kot sostanovalci ali pa tudi kot podstanovalci.

Na vprašanje, kdo je upravičen na nadomestilo v gotovini in komu se nadomestilo izplačuje v bonih pravi sledeče:

V bonih se izplačuje:

1. vsem, ki stanujejo v stanovanju, ki je njihova lastnina ali solastnina;
2. vsem, ki stanujejo v stanovanju, čigar lastnik ali solastnik je njihov ožji družinski član. Ožji družinski člani so: zakonci, starši in otroci (zakonski, nezakonski, posvojenci in pastorki) ter vnuki in vnukinje brez staršev. Druge osebe kot: brat, sestra, tast, tašča, snaha in zet se ne štejejo za ožje družinske člane in dobijo nadomestilo v gotovini ne glede na to ali imajo skupno gospodinjstvo in ali plačujejo stanarino ali ne. (Primer: če stanujeta zakonca v stanovanju, čigar lastniki so ženini starši, dobi mož nadomestilo v gotovini, žena pa v bonih).

Vsi ostali primeri (primer sezonskih delavcev pri nas ne pride v poštev) dobijo nadomestilo izplačano v gotovini. Tu bi posebej še omenil sledeče upravičence:

1. vsi, ki so sicer lastniki ali solastniki stanovanja, stanujejo pa drugje kot nosilci stanovanjske pravice, sostanovalci, podstanovalci ali ožji družinski člani;
2. solastnik stanovanja, če je za oktober 1959 bil dolžan plačati celo stanarino;
3. bivši lastniki nacionaliziranih stanovanjskih hiš, ki plačujejo za stanovanje v katerem stanujejo, celo stanarino, če postopek o nacionalizaciji še ni končan;
4. lastniki hiše ali stanovanja, čigar lastninska pravica je obremenjena z užitkom koga drugega in plačuje lastnik užitcu stanarino.

Opozarjamo vse sodelavce, da si gornje tolmačenje **dobro prečitajo**, ter v primeru, da so podali nepravilne izjave oziroma **da neupravičeno prejema nadomestilo bodisi v gotovini, bodisi v bonih**, to takoj javijo oziroma popravijo svoje izjave. Daje opozarjamo vse, pri katerih bi kakorkoli prišlo do sprememb v **upravičenosti na gotovino ali na bone**, da to takoj javijo, ker je za neresničnost in nepravčasno javljenje sprememb predpisana kazen do 20.000 dinarjev.

Še nekaj besed o vnovčenju bonov

Boni se bodo načeloma vnovčili po dveh letih. Na hrbtni strani bonov pa je navodilo, v katerih primerih lahko upravičenec vnovči svoj bon že predčasno, in sicer:

1. za vplačilo deleža, ki ga prispeva k stroškom zidanja, dovršitve, dozidave ali popravila stanovanjske hiše oziroma stanovanja, če zida, dovrši, dozida ali popravi hišo oziroma stanovanje s posojilom občinskega sklada za zidanje stanovanjskih hiš;
2. za položitev predplačila na stanovanjsko pravico;
3. za odplačevanje posojila, uporabljenega za zidanje, dovršitev, dozidavo ali popravilo stanovanjske hiše oziroma stanovanja;

KAJ BO LE Z MUZEJEM?

Letos dobimo hud obisk

V muzeju že mečkamo.

Menda niti tega, kar so kolektivi naredili oziroma dali, ne bomo znali ohranjevati. To namreč ni nič, če občina vseeno daje vzdrževalni proračun, v muzeju pa vseeno ne dopolnimo ničesar. To so potem le pogrebni stroški.

V tako skromni upravi in v muzejskem odboru si sami tudi ne moremo dosti pomagati, če ne bodo pomagali vsi in s prizadevnostjo, kakršna je bila od kraja in ki je muzej sploh upostavila (železarji, gozdarji, kmetijci, Mežica, Muta).

Na neki »daj-dam« pri tej ustanovi ne moremo misliti. Niti ni proračunske možnosti, predvsem pa bi pokopali smisel. Že: vzdrževanje in pa skrbne interne nastave ter take elaboratske dopolnitve, ki so dolžnost pa tudi ocena tega dela, za vse drugo pa je muzej odvisen od ognja idealov, ki so ga ustvarili.

Letos menda vseeno nekaj bo. Zvesta Mežica bo dokončala postavitev stare topilne peči kot drugi zunanji objekt muzeja. Postavljen bo tudi žerjav iz nekdanje prevaljske železarne, ki ga je dala Muta, od koder prihaja toliko spodbud. In če bomo, ko bomo odkrili tiste deske z repača, po šesti zimi izpostavljenosti brez vsake strehe tam sploh še kaj našli, bo zunanja slika vredna, lepa. Toda šest zim že gnije edinstveni spomenik — nepokrit, ker »ne moremo dobiti načrtov za streho...«, čeprav bi repač bolj potreboval streho kot pa načrte.

Kaj pa bo z ureditvijo napisov, legend itd. po zbirkah, še ne vemo. Vemo le, da je to zelo potrebno in je ta reč morda trenutno najbolj potrebna, kajti vse zbirke trpijo na tej pomanjkljivosti tako očividno, da jo omeni skoro vsak obisk. Tako lepe in bogate zbirke bi postale z malenkostno aranžersko ureditvijo prava vrednost.

* * *

V poletju dobi muzej »hud« obisk. Na eni strani smo zadovoljni, da so slovenski oziroma jugoslovanski muzealci dali v program mednarodne prireditve muzealcev, ki bo letos v Jugoslaviji, tudi Ravne oziroma muzejsko ustanovo te dežele. Nekaj je teh ustanov po državi, lepe in bogate so, časa pa malo, zato nas izbor tudi naše muzejske ustanove za obisk oziroma ogled toliko bolj veseli. Neko priznanje je v tem.

Po kongresu v Beogradu si bodo namreč delegati iz Avstrije, Poljske, ZSSR, Češkoslovaške, Švice, Nemčije, Francije, ZDA, Velike Britanije, Nizozemske, Švedske, Norveške, Belgije, Madžarske, Grčije in Sirije ogledali nekaj teh ustanov po državi in prišli tudi k nam.

Pri vsem zadovoljstvu, da smo vneseni v program tako imenitne prireditve, pa smemo slutiti, da bo to vseeno zelo kritični ogled našega muzeja. Kako pa naj gledajo drugače strokovnjaki?!

Kaj bi bilo, če bi za to priložnost našo ustanovo dodobra uredili — vsaj tiste in take malenkosti, ki so zgoraj navedene?!

Neka dolžnost je v tem.



Zbor
za veliko pesem

Ravenska godba, kadar polno nastopa. Rado jih je namreč kdaj tudi manj, a dolžni ne ostanejo nikoli ničesar — igra takrat pač eden za dva. Menda ni skupnosti, ki bi žela (pa tudi zaslužila) toliko priznanja in pohval, kakor jih žanje železarska godba. V sredi kapelnik in kulturnik Jožko Herman, ki je prejel letos okrajno Prešernovo nagrado

Gostovanje v Podjuni

Pozni zapisek

Že enkrat smo tu zapisali, da je z godbeniki križ: godejo, pišejo pa ne. Naziv jih vun potegne. Šele na ne vemo kolikokratno prošnjo enega in drugega so tole zapisali:

Okoli 17. ure takrat v avgustu lani smo se z dvema avtobusoma zapeljali proti državni meji na Lokovici. Čeprav nas je bilo čez petdeset, smo obmejne zadeve hitro opravili tako na naši kot na avstrijski strani, kjer so nas že čakali zastopniki Slovenske prosvetne zveze. Ta nas je namreč povabila, da zaigramo pevskega društvu »Edinost« za petdeseti god.

Po skupinah so nas prevažali v Pliberk in ni še minila ura po prestopu meje, smo bili že vsi zbrani pred gostilno Breznik, kjer nas je prisrčno pozdravila in gostoljubno sprejela Breznikova mama.

Čeprav so tisti časi že davno za nami, sem se tudi tokrat — kakor pred leti v Kapfenbergu — le nekoliko bal morebitnih takih nevšečnosti. Da bi kdo jezno

preletelih izrabil naš prihod za preveč osebno »muziko«. Se tako nedolžna zbrka se namreč more napihniti, pa bi na nas — krivih ali ne krivih — ostal madež. Tako sem se počutil tiho zase vsaj jaz. Bojazen pa je bila čisto odveč.

Za prvi koncert smo se postavili v Pliberk na glavnem trgu. Vodja orožniške patrola me je prav prijazno in v slovenščini zaprosil, naj bi se z vso skupino toliko pomaknili, da bi bil mogoč vsaj enosmerni promet na trgu. Prijetno presenečeni po prijaznem nastopu in še slovenski besedi smo to seveda takoj storili. Pozneje smo čuli, da je vodja patrola Slovenec in da vsa družina poje. Začeli smo izvajati program; verjetno pa ne na pravem mestu, kajti avtomobilskega oziroma motornega ropotanja in hupanja je bilo skraja toliko, da je bil to kar paralelni koncert in seveda zadostna motnja za nas. Teh vozil tedaj tam res ni manjkalo. Nekak »motoriziran« sprejem. Toda že pri drugi točki našega programa se je trg umiril. Kaj ne bi?! Okrog nas je nastala gneča, začela so se odpirati okna ter polniti z glavami mnogih poslušalcev. Z vsako točko je bilo vse več ljudi, ki so začeli naše izvajanje pozdravljati z navdušenim ploskanjem. Občutili smo, da smo zmagali in v tem občutju še boljše zagodli.

Morda bi kdo v skraja zaprtih oknih in v precej živem »motornem« uvodu hotel opaziti kaj drugega. Mi smo videli in doživeli v prireditvi na pliberškem trgu le naravni razvoj godbenega nastopa, ki doživi prisluh in priznanje šele za vrednost, pa manj za uniforme ali poreklo. Navdušenje krajanov obeh narodnosti je povzročilo dodajanje programa in šlo celo tako daleč, da so mi začeli z vseh strani poti-

skati denar v roke in žepe. Seveda sem ta način izkazovanja priznanja z zahvalo odklonil.

Že prvi nastop v Pliberku je tedaj za- beležen na lepo stran godbenih spominov.

Večerja pri Brezniku se je razvila kar v nekaj družabni večer. Prišel je tudi policijski inšpektor (ki večkrat pride z družino v našo kavarno). Bil je nad nami tako navdušen in razpoložen, da je policijsko uro podaljševal kar na licu mesta, dokler ni zasijalo lepo jutro.

Takoj zjutraj smo se peljali v Celovec na snemanje. Zaradi omejenega časa in celó preveč akustične dvorane je bilo to precej naporno, vendar smo srečno spravili na trak nekaj primernih slovenskih skladb.

Zopet nazaj in popoldne nastop na osrednji proslavi: 50-letnici pevskega društva »Edinost«. Tudi tu smo naš program izvedli v zadovoljstvo prisotnih, med katerimi so bili tudi deželni predstavniki ter naše konzularno zastopstvo iz Celovca.

Napovedanega kratkega družabnega večera pred odhodom spet ni hotelo biti konca. Niso nas pustili in podaljševanje policijske ure se je spet začelo. Vsestranskega priznanja in navdušenja smo bili seveda veseli, vendar smo se morali dvigniti ter smo se proti polnoči odpeljali v spremstvu naših gostiteljev proti domu.

Še zadnji pozdrav na meji — pol godbe na naši strani, pol na avstrijski — in že smo, precej utrujeni, a z zavestjo, da smo prevzeto nalogo častno opravili, oddrdrali proti Ravnam.

Občutje, ki se je basalo v razpoloženje ob odhodu, je minilo torej že po prvih odigranih skladbah.

Pravijo, da nas bodo tudi letos povabili v Borovlje za god tamkajšnjega pevskega zbora. Prav, storili bomo vse, da bodo zadovoljni in da ostane ime naših Raven tudi takrat svetlo in častno. Jožko Herman

4. za plačevanje dohodnine od stavb (hišnine).

Po novejših predpisih lahko tudi ožji družinski člani vnovčijo oziroma plačajo s svojim bonom hišnino in anuitete najetega dolgoročnega posojila, ki ga je najel katerikoli ožji družinski član. Vsi ti pa morajo za vnovčenje imeti od izplačevalca osebnega dohodka posebno potrdilo.

Na koncu bi še pripomnil, da se sodelavcem, ki prejemajo bone, v primeru bolezni za prvih sedem dni izplača nadomestilo v gotovini, za nadaljnje dneve pa sorazmerni del v bonih. A. R.

Prevaljska Svoboda na odrskih deskah

Plakat razglša: ROBINZON NE SME UMRETI!

Robinson — kateri? Tisti nepridiprav izpred 250 let, ki ga je trdo življenje na pustem otoku spreobrnilo v fanta, ki je nekaj veljal, kakor pripoveduje stara, a kljub tolikemu predruženju sveta še zmeraj živa knjiga?

Ko se osmič zagrne zavesa pred polno dvorano, je vse pojasnjeno: sodoživeli smo, kako je zagrenjenemu, zapuščenemu in obubožanemu piscu slavnega Robinsona Defoeju (*»Robinzonu«*) tik pred smrtjo le spet vzšla srečna zvezda, ki mu je naklonila dušni pokoj in brezskrbnost za zadnje dni.

Nekaj nas pri tem sicer moti: da je sam visoki kralj tisti, ki mora na kraju razvozlati zamotano življenjsko štreno, ker je to menda samo v njegovi kraljevski moči — in se sprašujemo po piscu komedije s tako, če hočete, nekam starinsko miselnostjo, posebno še, ker igra drugače kar žehtí od mladostne svežine. Toda — delo se uvršča med mladinska (Nemci ga prištevajo med svoja redka uspela med vojnama; pisec Friedrich Forster je umrl pred dvema letoma), kjer so te zakonitosti malo drugačne prav kakor psihologija in motivacija značajev in dejanj.

Sicer pa imamo poleg številnih vzgojnih momentov (in še zmeraj po svoje aktualnih puščic) tu dobrega duha vse igre, otroško naivno, fantovsko podjetno ter dekliško nežno in koketno malo Maud, ki skuša instinktivno uravnavati življenje v pravo strugo. Ona je, ki se ljubeče oklene osamelega (idealiziranega) Defoeja, da mu nadomesti malopridnega sina Toma, ona se v skrajni sili odloči za posredovanje pri kralju, ko sin oropa svojega očeta edine preostale mu dragocenosti — rokopisa knjige, in ona se navsezadnje s pogumnimi dečki-zavezniki (Robinzoni!) vzame celo za Toma, ki svojega očiščenja žal ne doživi ob njeni plemenitosti, marveč ob predstavniku oblasti — kralju.

Vrlina igre je prav v dejanju in nehanju teh mladih ljudi, ki jim čustev ne burijo le sanje o robinzovanju, marveč je plemenito etično jedro v njih v resnici močnejše in prvobitnejše. »Jaz nisem več Robinson,« izjavlja Charly, ko gre za pomoč človeku v stiski, hudo preizkušanemu piscu znamenite knjige. In nazadnje ne store dobro le ostarelemu vzorniku Defoeju, pač pa posredno rešijo tudi življenjskega brodolomca Toma.

Uprizoritev je skraja od prizora do prizora rasla. Že začetek z epizodnimi vlogami (kraljev prisklednik Herodež Pum — Leopold Suhodolčan, njegova gospodinja Hackit — Mira Stresova) je bil posrečeno zadeto zaigran in vsaka nova oseba je z nstopom vnesla v celoto nekaj svojkega, mikavnega: v spomine zaslanjani Danijel Defoe (Boris Stres), njegov slabim vplivom podvrženi in grobi sin Tom (Roman Kamnik), idealna 14-letna Maud (Aljoša Perne) s svojo preprosto, dobro materjo (Angelca Kotnik), tovarišija mladih Robinzonov (poglavitna Franček Gutman in

Herman Kapus), teatralični kraljevi kurjač (Rudi Zevart) z ženo, pa vse do pisane piske družine pri odličnem krčmarju Rumene papige (Angelo).

Nekje v drugi polovici pa je dramatično stopnjevanje po višku v otroških prizorih doživelo nekam nepričakovan zastoj. Kakor da so že preutrujeni, niso mogli igralci na zunaj vse manj razgibane igre sprostiti z notranjo intenzivnostjo, marveč so statičnost na trenutke le še nevarno povečavali. Kralj (Jože Močivnik), v posameznostih imeniten, kakor da se pri prvi predstavi še ni docela vživel v svojo nekraljevsko-kraljevsko vlogo, v grobih nastopih ustrezni Tom ni zmozel nepri-

pravljenega notranjega preloma, tudi Defoeju je prepričevalna moč že pešala, tako da niti odlična Maud (a na meji naravnosti!) s svojimi igralsko dokaj uspešnimi zavezniki ni mogla preprečiti rušenja tistega vzdušja, ki je prevevalo oder pred tem. To je bila občutna škoda, zlasti še, ker se je nekam hladne in zadržane publike po krivici polastil najbolj prav ta manj uspešni konec in se je namesto z zasluženim priznanjem igralcem in režiserju (L. Suhodolčan) dvorana praznila v skoraj mučnem mrtvilu.

Prevaljska Svoboda je s prikazano predstavo po daljšem času spet zbrala in utrdila svoje vrste, še več, pomladila jih je z mlajšimi in najmlajšimi močmi. Morda je prav to njen največji uspeh: treba je samo mladi rod, ki se ob že preizkušenih igralcih ni slabo izkazal, voditi in vzgajati naprej, kar je lepa kulturna naloga in dolžnost.

Prof. Stanko Kotnik



Mlada garda prevaljske »Svobode« se je kar od kraja dobro postavila

Adolf Ankon, Slovenj Gradec

Za dobro vseh krajanov

Povečanje in modernizacija bolnišnice v Slovenjem Gradcu

Med gorami v soteski med zelenim Pohorjem in Uršljo goro leži že nad 700 let staro mesto Slovenj Gradec. Po svoji zemljepisni legi in urbanistični ureditvi je eno najlepših mest v Sloveniji.

Slovenj Gradec je znano letovišče v Mislinjski dolini. Poznajo ga planinci in turisti, saj vodi skozi to mesto slovenska planinska transverzala. Obiskovalci Slovenjega Gradca imajo vsak dan avtobusno zvezo z Ljubljano in z Logarsko dolino. Iz Slovenjega Gradca vodijo poti na Partizanski dom, Kremžarjevo koč, Grmovškov dom na Pohorju in na nekatere druge planinske postojanke pod Plešivcem. Slovenj Gradec je znan tudi po freskah iz leta 1450 (umetnine Straussa in Skobla), galeriji umetnosti, Sokličevi zbirki in drugih znamenitostih. Bogdan Žolnir je v povojnih letih uredil privlačen muzej NOB, ki prikazuje borbo te pokrajine za osvoboditev.

Zanimivo je, da je imel Slovenj Gradec že v 17. stoletju za takratne čase urejeno zdravstveno službo, seveda le z enim zdravnikom. Kljub temu sta bila mesto in ves okraj v higienskem oziru slabo oskrbovana. Šele zadnje leto preteklega stoletja so postavili današnjo bolnišnico.

Lepo in dobro oskrbovano poslopje bolnišnice je danes v veliko oporo prebivalstva in okras mesta. Njeno zaledje zajema bivši okraj Slovenj Gradec ter del celjskega in mariborskega okraja.

Ko so leta 1893 ustanovili bolnišnico, je začela poslovati v današnjih stanovanjskih prostorih. Leta 1898 je bilo zgrajeno poslopje današnje bolnišnice. Sprva je bilo le 23 postelj in en zdravnik (dr. Harpf). Sporedno z razvojem kraja in okolice se je razširil tudi zavod. Tako je leta 1919 število postelj naraslo na 131, število oskrbovanih bolnikov pa na 1584 letno. Ko je dr. Strnad po smrti dr. Železni-

karja v letu 1936 prevzel posle na kirurški oddelku, dr. Simoniti pa po premešitvi dr. Radšla posle na internem oddelku, se je bolnišnica še hitreje razvijala, število postelj pa je naraslo na 150.

Delo na oddelkih je stalno naraščalo. Leta 1937 so ustanovili prvo transfuzijsko postajo. Modernizirali so predvsem tudi operacijsko dvorano in jo opremili s potrebnimi pritoklinami.

Doba okupacije je zavrla nadaljnji razvoj zavoda, oba prej navedena zavedna slovenska zdravnik sta bila pregnana. Po vojni sta se vrnila. Bolnišnica je bila polno zasedena z ranjenci. Ni bilo zadosti zdravil in zdravnikov je primanjkovalo.

Z razvojem industrije v Mežiški, Dravski in Mislinjski dolini je poraslo tudi število prebivalcev, vzporedno s tem pa tudi število bolnikov. Zaradi tega je postala bolnišnica polagoma pretesna. S tem je postal tudi problem zdravstvenih ustanov v slovenjegraški občini zelo pereč. Ta problem so rešili s provizoričnim paviljonom. S tem se je dvignilo število postelj na 223.

Spričo takega stanja je imelo vodstvo bolnice veliko skrb in polne roke dela. Toda večletno uporno prizadevanje ravnatelja bolnice dr. Staneta Strnada in upravnika Milana Razdevška za razširitev oziroma gradnjo novega bolniškega bloka ni bilo zaman. Prva lopata, ki jo je ob svečani otvoritvi del, dne 24. maja 1959 zasadila podpredsednica Okrajnega ljudskega odbora Maribor Ančka Kuharjeva, je bila krona vseh prizadevanj. In še več! Bolniški blok je bil zgrajen v rekordnem času oziroma pod streho do 29. novembra 1959.

V zvezi z gradnjo nove bolnice je povedal tov. dr. Strnad takole:

Potreba po gradnji novega bolniškega bloka se je pokazala zlasti v kirurškem oddelku, ki je imel največjo obremenitev v LRS, to je 122 %. Vzroki o preobremenjenosti bolnice so bili v tem, ker se v

podeželske bolnice tekom zadnjih decenij ni ničesar investiralo. Gospodarski razvoj, posebno Raven, Mežice, Velenja in Šoštanj pa je šel tako hitro naprej, da mu zdravstvo ni moglo slediti. Ker je bilo že pred leti zasnovano zavarovanje vsega prebivalstva, je svet za zdravstvo LRS po predhodnem razpravljanju sprejel sklep, da se bolnica v Slovenjem Gradcu razširi in s tem sočasno razbremeni s štirimi oddelki celjske in mariborske bolnice, obenem pa krije potrebe posteljnega fonda Mežiške, Dravske, Mislinjske in deloma Saleške doline. Bolnišnica bo imela 4 glavne oddelke, in sicer: interni s 120, kirurški s 120, porodniško-ginekološki z 80, otroški pa s 40 posteljami, tako da bo vseh postelj ob dokončni dograditvi 360. Že sedaj pa postaja problem otroškega oddelka pereč in bo potrebno takoj po dograditvi kirurškega bloka in izravnavanju internega oddelka z dograditvijo dveh nadstropij dograditi in nadgraditi še otroški oddelek. S tem bi bila izgradnja bolnice v glavnem končana za predvideno dobo 30 let, če ne bodo nastopile kake druge potrebe, spremembe ali zahteve. Prebivalstvo raste, industrija se širi in kaj vemo, kaj bo čez dvajset let in kakšne bodo takrat zdravstvene potrebe in zahteve. Bolnišnica bo urejena po vseh možnih sodobnih izsledkih in potrebah. Sobice bodo male z največ 4 bolniki.

Ker pa kirurško-porodniški blok ne bo mogel v funkcijo prej kot z dograditvijo trafo postaje, ki je bila prvotno zamišljena v bloku, moramo pričeti takoj z izgradnjo srednjega zveznega trakta, ki bo obsegal centralni rentgen, trafo postajo in kuhinjo in za katerega so načrti deloma že potrjeni, deloma pa v izdelavi, tako da bo mogoče že z letošnjo pomladjo začeti z deli. Seveda pa se bo zaradi teh del dokončanje bloka zakasnilo za leto dni, predvsem pa zaradi pomanjkanja sredstev. Za dograditev bi potrebovali samo letos 220 milijonov, medtem ko je zagotovljenih le 160 milijonov in bomo morali

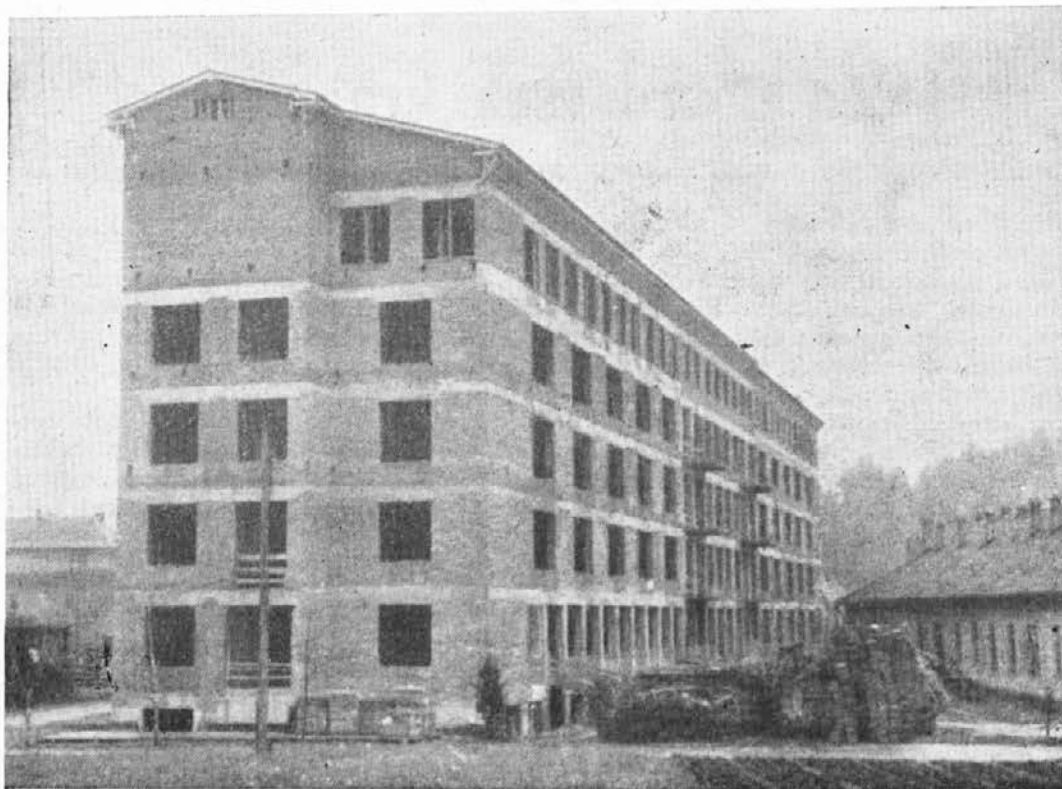
skrbno obračati, da bomo prišli skozi ozko grlo letošnjega leta. Vseh sredstev bo potrebnih 498 milijonov.

Kakšne udobnosti bodo imeli bolniki v novih prostorih bolnice?

Za paciente bo na vsak način boljše poskrbljeno in urejeno. Kot sem že omenil, bodo sobice male, največ za 4 bolnike, urejene bodo sodobno s toplo in mrzlo vodo in umivalnico v vsaki sobi. Dovolj bo kopalnic in sanitarij, vsaka soba bo imela radijski priključek, za paciente, ki radi poslušajo radio, bodo priključki direktno s slušnimi blazinicami, sodobno bodo urejene klicne naprave, svetlobni in manj zvoneči signali, ki so vedno motili posebno operirance. Nočna razsvetljava bo urejena pri tleh, tako da pacienta sploh ne bo motila, sestra pa bo kljub temu dobro videla po sobi. Dvigala bodo trojna: za bolnike z bolniškimi vozički, za personal in separatno za perilo. Sodobno bo urejen prevoz hrane z električno ogrevanimi vozički, ki bodo šli v vsako sobo, ali direktno do obednice ali direktno do postelje nepokretnega bolnika. V posebnih šok sobah bodo pacienti ostajali po težjih operacijah toliko časa, da mine vsaka nevarnost. Posebno urejene bodo naprave za kisik, operacijske po vseh sodobnih principih, prav tako porodne sobe, enako kirurška in ginekološka poliklinična ordinacija. V kletnih prostorih bo urejena fizioterapija z vso moderno aparaturjo, telovadnico, bazeni in podobno.

Kaj pa parkovna ureditev za bolnika?

Tudi za sprehode, prijeten in miren počitek bolnikov bomo posvetili posebno skrb. Tako bomo že letošnjo pomlad zasadili moderen in povsem priroden park, ki bo rasel sočasno z gradnjo novega bolniškega bloka, tako da bo lahko ob dograditvi že služil svojemu namenu. Razen tega bomo zgradili otroški park, v katerem se bodo otroci igrali in črpali sveži zrak pohorskih planin, je zaključil ravnatelj bolnice tov. dr. Stane Strnad.



Hitre gradnje nove bolnišnice se veseli vsa dežela

»ŽAREK«

glasilo učencev Metalurške industrijske šole

Na Ravnah smo dobili nov časopis, za sedaj še razmnožen na ciklostil papirju, a z zelo prepričljivim znakom, da se bo kmalu zavrtel na tiskarskem stroju kot dodatni — mladinski list koroških fužin. Da bi tako bilo!

V uredniškem odboru so mladi železarji: Cene Glušič, Anton Papež, Anton Špegel in Filip Dolinar, mentorski sodelavec, ki vsekakor gre iz celotnega aranžmaja, pa še ni podpisan.

S prispevki sodelujejo: Kos, Jože Jesenik, Anton Svečko, Avgust Pudgar in Branko Goričanec. Nekaj prispevkov je nepodpisanih.

Naklada 200 izvodov, cena 30 din.

Začetek je tu in lep, naj se nadaljuje v vztrajnosti.



Koprivna — na kraju doline

Jože Petrun:

Ali Korošci res ne znajo več peti?

Pevski zbor na Ravnah na Koroškem več let ni deloval. Približno eno leto po mojem prihodu v ta kraj so oživili pri DPD Svoboda mešan pevski zbor.

V polni neveri v kak uspeh se je 5. dec. 1958 zbralo dvanajst pevcev v Titovem domu k prvi pevski vaji. Odslej so prihajali k vajam skoraj vsakikrat vedno novi pevci. Prihajali so bolj iz radovednosti, ker so slišali novinci od tistih, ki so se že odločili hoditi k pevskim vajam, da se »novi pevovodja poslužuje neke posebne metode« (preponsko dihanje, pravilni glasovni nastavek, kako koristiti resonanco v glavi itd.).

Moje vztrajanje in potrpežljivo prenašanje vseh nevšečnosti in zavestno prizadevanje po kvalitetnih pevske vajah je rodilo končno neki začasni uspeh. Nastopi ob raznih proslavah, zlasti še proslava na Poljani in izlet v Sisek leta 1959 je privedlo pevce, da so prilično redno hodili k pevskim vajam, zato tudi uspeh ni izostal.

Po nastopu v Sisku je začel pevski zbor pešati in hirati. V novi sezoni smo predvideli samostojen koncert in snemanje na trak za radio, pa nikakor nismo uspeli več.

Skušali smo poživiti zbor z osebnim kontaktom tistih pevcev, ki so se zboru že izneverili; dobivali so pismena vabila, ankete pole, pa zaman. Marsikateri je obljubil, da bo prihajal, pa ga vseeno ni bilo na pevske vaje. Zbor je hiral dalje kakor težek bolnik, ki boluje za tuberkulozo.

Na Ravnah na Koroškem so poživili dramsko sekcijo pri Svobodi. Angažirani so bili tudi pevci pri igralnih vajah. Zgodilo pa se je — ko smo poživljali eno sekcijo, je druga ugasnila, ker so sodelavci pri obeh sekcijah po večini eni in isti.

Od pevskega zbora zahtevajo danes poslušalci kvaliteto. Le redki so amaterski zbori, ki bi vadili redno za sezono in prirejali vsakoletne samostojne koncerte.

Pri nas na Ravnah se je izkazalo, da ljudje ne vzdržijo več, da bi redno hodili k pevske vajah. Vsakovrstnih izgovorov je več kot resne volje za resno delo. Brez discipline in reda mora nazadnje vsak pevovodja omagati.

Stanje, ki ga preživljamo v ravnem zboru, je približno isto, kot ga preživljajo v Mežici ali na Prevaljah in v Črni.

Ali ni kulturna sramota, da ne premore vsa Mežiška dolina niti enega pevskega zbora več?

Poglejmo nekoliko поблиže, kje so vzroki, da Korošci ne moremo pritegniti k pevske vajah?

Časi so se bistveno spremenili. Ljudje lahko prav po volji poslušajo pri radijskih sprejemnikih glasbo in petje. Marsikateri ravno zaradi takega udobnega sprejemanja muzike ne čuti več potrebe, da bi aktivno gojil glasbo in petje. Drugi se zopet izgovarjajo, »mi bi se radi vključili, pa smo tako vezani na šit, da ne bi mogli redno hoditi k vajam«. Tisti, ki se pripravljajo na dopolnilne stanovske izpite, tolažijo pevovodjo: »morda pa po izpitu...« Gospodinje imajo svoje težave, nastavljenici mladina spet svoje...

Vprašamo se, kdo ima potem sploh še čas in voljo hoditi k pevske vajah?

Še je najti take ljudi, ki imajo lepe glasove in bi radi peti. Saj vsi taki ljudje so tudi že bili vključeni v pevski zbor, pa so spričo nerednosti mnogih pevcev (netočno prihajanje, izostajanje) obupali nad poslanstvom pevskega zbora.

Zdi se mi, da bi bila velika vrzel v kulturni dejavnosti Mežiške doline, če ne bi bil v vsej dolini vsaj en reprezentativen pevski zbor, ki bi na ta ali drug način združil vse tiste kvalitetne pevce, ki bi poleg svojega stanovskega dela našli še tudi tisti čas, ki ga potrebujejo za redno in smotrno zborovsko delo. Če sta spričo novih časov, v katerih živimo, dosednji način delovanja pevskega zbora in samogledanje

na pevske zборе zastareli, bomo morali nujno pristopiti k rešitvi pevskega problema v Mežiški dolini z drugačnim prijemom.

Na Ravnah na Koroškem stalno gostuje mariborska Opera. V tem kraju je gostovala tudi že ljubljanska filharmonija, kjer so nastopali naši najkvalitetnejši operni solisti. Prebivalec tega kraja se nudi od časa do časa, da lahko posluša tudi tuje pevske zборе in ansamble. Vsi ti privilegiji, ki jih uživa naš kraj na glasbenem pevskega področju, ne bi smeli voditi ne ljudi niti kraja do popolnega mrtvila v zborovskem udejstvovanju. Da se pri nas kaj takega ne bi zgodilo in ne bi zadela krivda glede tega mene, ki s sedanjimi poskusi nisem uspel, posredujem nekaj svojih misli, kako bi se dalo na edini način rešiti pereče vprašanje zborovskega petja v Mežiški dolini. Najprej si moramo biti edini v naslednjih vprašanjih:

1. Ali je zaželeno, da bi imela Mežiška dolina s sedežem na Ravnah na Koroškem kvaliteten mešan ali moški pevski zbor z najmanj 40 do največ 60 pevci?

2. Ali je možno najti na Ravnah primeren vadbni prostor in instrumente za najboljše pevce iz Kotelja, Mežice, Prevalj in Raven (morda tudi iz Črne in Žerjava)?

3. Ali bi smeli upati na razumevanje in pomoč pri prevozu pevcev k vajam in domov?

4. V pevski zbor se naj vključujejo samo redni in disciplinirani ljudje, ki ljubijo petje ter so glasovno in muzikalno neoporečni, in taki, ki jih stanovsko delo ne ovira pri redni vadbi.

5. Ker gre za kvaliteto, bi naj opravil vsak pevec, ki se želi vključiti v tak zbor, pred strokovno komisijo preizkušnjo (gre namreč za točno odmerjeno število glasov pri sopranih, altih, tenorjih in basih).

6. V glavni vadbni sezoni bi bile pevske vaje trikrat tedensko in to: enkrat za moške, enkrat za ženske in enkrat združeno (največ dvakrat tedensko bi hodil vsak pevec k pevske vaji).

7. Naloga takega pevskega zbora bi bil intenziven študij in koncertiranje. Zbor naj bi naštudiral v sezoni vsaj en kvaliteten koncert, ki bi ga posredoval na območju Mežiške doline. Še prav posebna naloga takega zbora bi bila gojitev slovenske narodne in umetne koroške pesmi.

8. Zbor in razne proslave. Nemogoče je, da bi tak medkrajevni zbor sodeloval pri vseh krajevnih praznikih; omejil naj bi se le na najvidnejše. Nalogo prepevanja pri proslavah naj bi prevzeli šolski, pionirski in mladinski zbori. Dvema bi bilo v tem primeru ugodeno: mladina bi lahko dobila priložnost za nastope, komorni zbor pa bi bil nemoten pri svojem študiju za koncert.

9. Če bi uspeli zbrati pevce in jih združiti v zbor in tak zbor organizirati pod okriljem občinskega sveta Svoboda, ali bi imeli tudi možnosti in sredstva dati tistim pevcem, ki bodo redni, disciplinirani in točni pri vajah, kakršnokoli primerno priznanje?

10. Ali bi bili pripravljeni merodajni faktorji v Mežiški dolini tako pevsko akcijo tudi moralno in gmotno podpreti?

Prepričan sem, da bi z malo dobre volje morali uspeti in tedaj bi tudi lahko odgovorili na naslovno vprašanje tega članka: »Da, Korošci še znajo peti.«



Priče
velike izmene

Fužinarski spomin s prevala stoletja: možje prve izmene valjarne in varilne peči leta 1892. Torej tudi spomin iz dobe velikega prevala koroškega železarstva. Tista leta je končavala in končala nekdanja znamenita železarna na Prevaljah. Ravne pa so le obvisle in napredovale na koreninah plemenitega jekla ter dočakale velik razmah. — Čeprav je od tedaj že cela večnost, je upokojeni mojster Roženk, ki je sliko dal, še vse razpoznal. Od leve sedijo: Aleš Dervodel, Franc Landsman, Boštjan Siher. Od leve stojijo: Franc Kamnik, Razdevšek, Gregor Pipan, Jurij Apohal, Jakob Pistotnik, Filip Šumah, Jožef Muh, Leopold Roženk, Ignac Roženk in Jožef Polajner. Zadaaj: Andrej Potočnik, Filip Krevh, Matevž Poder in Valentin Mrak

Opozorilo in vabilo mojstrom

Bitko za varnost pri delu bomo dobili samo s sodelovanjem vseh na delovnih mestih, predvsem pa z aktivnim sodelovanjem mojstrov

Mojstri so najbližji vodje dela. Vse izvršitve gredo skozi njihovo dolžnost.

S poudarkom pa velja, da je dober vodja dela samo tisti, ki je istočasno tudi vodja varnosti dela.

Borba proti nesrečam pri delu ne more biti nikoli uspešna, če ne sodelujejo v njej predvsem tisti, katerih vodstvo dela sega na vsa delovna mesta — naši mojstri.

Takole pravi o tem strokovnjak inženir Janko Švajger v reviji »DELO IN VAR-NOST«:

»Pri nas še nismo izkoristili za namene varnosti pri delu tiste organe v podjetju, ki so tudi za proizvodnjo najvažnejši. To so mojstri, ki zavzemajo edinstveno strateško pozicijo v podjetju. Kot neposredni starešine imajo vso avtoriteto in kot mojstri tudi ustrezno strokovno znanje, da pri poučevanju pravilnega dela svojim delavcem pokažejo tudi, kako naj delo varno opravljajo. Naši mojstri se te svoje dolžnosti večinoma ne zavedajo, četudi prav oni v prvi vrsti odgovarjajo za nesreče, pa tudi vodstva podjetij navadno tega od njih ne zahtevajo, ker mislijo, da bi jih to oviralo pri proizvodnih nalogah. Zavedati se moramo, da bomo bitko za varnost pri delu dobili samo z aktivnim sodelovanjem mojstrov, ker so samo oni ves delovni čas v stalnem osebnem stiku s svojimi delavci in imajo priložnost, da vsakega individualno vzgajajo s poukom in vzgledom. Poznavajoč njihove osebne lastnosti in zmožnosti ter njihove težave, so mojstri v stanju, da to vedno upoštevajo pri dodelitvi dela in s tem svoje delavce obvarujejo pred mnogimi nesrečami.«

Pri nas je na srečo vedno več teh vodij dela, ki se zavedajo tudi dolžnosti za varnost dela ter v tem smislu tudi ukrepajo. Danes samo nazadnjaki še prezirajo skrbstvo za varno delo.

Podčrtavamo pomembnost misli gornjega citata ter vabimo zbor naših mojstrov, da vključuje v arangement in komando dnevnega dela vselej tudi komando za varnost dela. Včasih samo taka opozorilna beseda prepreči nesrečo in škodo človeku ter skupnosti.

VOLITVE NA KOROŠKEM

V marcu so bile deželnozborske volitve na Koroškem. Nekih sprememb v zastopstvu strank niso prinesle. V deželni vladi ostanejo naprej socialisti.

Za Slovence je zanimivo (pravzaprav za njihove organizacije), da so vlekli vsak sebi. Eni (okoli »Tednika«) so rekli, da nobena stranka nima kakih zaslug, da bi mogli Slovenci zanjo agitirati. Ker so volitve državljanska dolžnost, volite, kakor hočete! Drugi (okoli »Vestnika«) so se vseeno odločili za podporo socialističnih kandidatov, češ: napredne sile! Tretji (okoli »Enotnosti«) pa so v svojem listu zapisali: edini predstavniki, ki so še kaj dobrega rekli za Slovence, so komunisti, zato volite te!

Slovenci so imeli torej zadostno izbiro — in to je menda pri teh volitvah najbolj interesantno. V taki zmešnjavi se posamezni rojaki res niso mogli prav znajti (zato n. pr. na Blatu le 40-odstotna udeležba itd.). Znašle pa so se verjetno vse »sile«, ki so na Koroškem v odnosu do

Blaž Mavrel:

KOROŠKI MOŠT

O vinu, kjer imajo ga,
navdušeno pojo,
pri nas je mošt in daje ga
z dobrotno kmet rokó.

Iz hrušek, jabolk in lesnik
naš mošt nateka se,
pri delu nam je pomočnik,
pa zleze še v lasé.

Ob kruhu mošt nam je poznan,
dobrina za vse dni,
če kakšen god je praznovan,
pri moštu se slavi.

K sosedu često sosed gre,
»ta boljšega« dobi,
pri moštu se srce odpre,
beseda se sprostí.

Na svatbi v litrih se iskri,
ponuja se ljudem,
da v glavah muha zašumi
in dobra volja vsem.

Še bomo prešali ga mi
in pili pametno.
Tu vinska trta ne rodi,
pa sad nam da drevó.

Naš mošt je zdrav, krepák napoj,
hladi in poživí;
na hvalo se mu spev ta moj
po vrédnosti glasi.

Je Strojna naša moštni kraj,
tu pije ga vsakdó,
kadár ga zmanjka, oh, tedaj
se spomni na vodó.

slovenske manjšine skoro kar preveč znane po predlanski uredbi za slovenske šole ter po vsem takim bolj stisnjenem za Slovence, o čemer beremo v tamkajšnjih manjšinskih glasilih.

Da bi bili srečni in pravični tisti, ki so zmagali in da bi takó že zredčeni Slovenci vsaj skup držali. Ne gre za kako »moč«, gre za veliko več — za čast.

*

V trgovini (ponavljamo)

A: »Ali imate morda parmezan?«
B: »Parmezaan?«
A: »Parmezan!«
B: »Parmezan je razprodan!«
A: »Razprodan?«
B: »Razprodan!«

Na vlaku (ponavljamo)

A: »Ali vi radi potujete?«
B: »Kdo?«
A: »Vi!«
B: »Jaz?«
A: »Da!«
B: »Ne!«

Prispevek cestnega prometa

V ZDA je v letu 1959 obležalo na cestah 38.000 mrtvih, nad pol drugi milijon pa je bilo poškodovanih.

Vseeno pa vozimo in bomo vozili še naprej.

ŠTEVILO NESREČ V POSAMEZNIH OBRATIH

Obrat	1958	1959
jeklarna	73+ 3	61+ 9
kladivarna	32+ 1	33+ 2
valjarna	28+ 2	23+ 5
mehanični sektor	33+ 4	27+ 1
remont	2	5
gradbeni sektor	4	7
vzmeti	4+ 1	1
promet	11	7
energetski sektor	3+ 1	8
spedicija	1+ 1	6
OTK	5	4+ 1
skladiščna služba	1+ 1	1
komunalni sektor	3	—
ostali	+ 1	1+ 2
Skupaj	200+ 15	184+ 20
	= 215	204

Neki obratni kolektivi so mnogo izboljšali, drugi zopet hudo poslabšali nasproti prejšnjemu letu.

POGOSTOST NESREČ PO OBRATIH

Ostrino nezgodnostnega elementa pa vidimo šele po izračunu odstotka nesreč letno na zaposlene. Po tej meri so se v zadnjih letih posamezni obrati takole razvrstili:

Obrat	Odstotek nesreč letno na stalež 1958	1959
jeklarna	13,9 %	12,0 %
kladivarna	17,0 %	15,3 %
valjarna	17,6 %	15,3 %
mehanični sektor	8,4 %	6,4 %
vzmeti	10,6 %	1,8 %
energetski sektor	3,7 %	5,4 %
gradbeni sektor	5,1 %	10,0 %
spedicija	6,3 %	18,7 %
skladiščna služba	8,4 %	2,5 %
OTK	4,5 %	3,5 %
komunalni sektor in ostalo	7,6 %	2,9 %

Moramo kar priznati, da so po meri nesreč z ozirom na zaposlene po vrsti popravili vsi veliki: jeklarna, kladivarna, valjarna, mehanični sektor in še neki.

Poglavitni stalež je torej le popravil. So pa zato drugi manjši obratni kolektivi pokvarili.

Prejšnje leto sta bila najslabša obrata kladivarna in valjarna (17 %), medtem ko je v letu 1959 prevzela najslabše mesto spedicija (18,7 %).

Z ozirom na ogroženostno stopnjo moramo še enkrat reči, da jo jeklarji kar dobro režejo in z ozirom na veliki stalež vlečejo ven celotno podjetje. Če se spomnimo, ko so pred leti imeli pri manjšem staležu tudi do 25 nesreč na mesec, sedaj pa, kljub temu da jih je več, na srečo ne pridejo na preko deset spodrsrljajev mesečno.

Pažnja jim je največ dala in pažnja jih bo naprej reševala.

Prednost

Po nekem koncertu so udeleženci posebej pristrčno čestitali prisotnemu očetu solistke. Prireditelj se je navdušenja seveda veselil, a je zaradi takta le namigaval na pevko — čestitke naj bi šle prvo njej.

Toda ljudje so dali prednost očetu, ker je bil — gluh.

Obratovodstva, nikar tako!

Enostavno ni mogoče, da bi človeka, ki je utrpel obratno nezgodo, kar takó pogrešili, češ: »saj res da ga že kakih 14 dni ni...«, več pa ne vemo, ker je prizadeti še v bolnišnici...«

To ni nič.

Vsa obratovodstva so obveščena, da je treba nesrečo pri delu takoj prijaviti oziroma najpozneje v 24 urah. Za nerednost sledi kazen.

Pa ne zaradi kazni, ki našemu kolektivu ne pristojajo, temveč zaradi načelnosti reda je treba to stvar v redu odpravljati.

Ni mogoče, da bi v obratu ne vedeli, kdaj se je nesreča pripetila, kakšno je bilo okolje nesreče itd., kajti vedno je prisoten neki vodja dela (tudi ponoči), ki mora gotovo vedeti, kako mu je neslo človeka iz procesa — in po naših internih manirah to celó zapiše v knjigo nesreč, da naslednja izmena takoj ve za vse take stvari.

Ali naj za dosego tega reda opletamo s kaznimi? Ne, opletajmo raje z dolžnostmi pa bo vse v redu.

Zato smo tu vse še enkrat opozorili.

ČIČ JE ZAPRL

Vsi vemo, a vseeno moramo o tem zapisati tudi tu. Čič in njegova obrt sta namreč bila svoje sorte. Brž ko se je vrnil iz pregnanstva (Čič in Hitler se namreč nista mogla in ga je drugi kot prvega izselil takrat iz Guštanja), je upostavljal ter oskrboval prodajo časopisov. Pri tisti svoji lini pa je znal razviti celi svet. Pri njem si dobil vse in ob vsakem času, kar potrebuješ tisočkrat na dan. Še pisma je pomagal pisati, poštne listine izpolnjevati, pakete je pečatil, bil informator in garderoba. Pri njem si nazadnje lahko poizvedel tudi, kje lahko kupiš mladega psička, za Naceta pa je že imel sporočilo, da Polonca ni mogla priti, ker se ni mogla izmuzniti teti itd. Kratko: Leopold Čič je stregel ljudem vedno in kolikor je največ mogel. Nudil jim je, kar je uspel in smel tudi ob nedeljah, ko je vse zaprto. Sam in vsa družina, ne da bi zapisovala nadure in gledala, če sledi pravica porodniškega dopusta.

Seveda gre vse tudi naprej, a o lepem in dobrem radi zapišemo.

Za prihodnjo številko je »upokojenec« obljubil svoje spomine, spomine koroškega originala.

Veselje do življenja

»Če hočete imeti še kaj veselja do življenja, uživajte le surovo hrano. Seveda ne smete pokusiti niti kapljice alkohola.«

»Če se ne motim, sem vas včeraj videl v gostilni pri velikem zrezku in steklenici najboljšega vina,« je zdravniku odgovoril bolnik.

»Ne govorim o sebi, temveč o vas. Jaz tako nimam več veselja do življenja.«

Naša šolska glasila

Zadnjič smo povedali o takih izdajah na Prevaljah. Danes moramo seznam dopolniti še za »MLADOST POD URŠLJO«, ki jo izdajajo učenci II. osnovne šole na Ravnah na Koroškem. Začeli so že pred letom, potem pa je bil kar predolg presledek. V zadnji številki sodelujejo: Maja, Livija, Mirko Smrekar, Ksenija, Vida, Tatjana Švajger, Ada, Andrej Homovec ter nekaj nepodpisanih.

Do konca šolskega leta izide še ena številka pa bomo oceno zapisali takrat.

»VIGRED« literarnega krožka prevajalske osnovne šole je menda najbolj redna. V drugi številki sodelujejo Niko Kolar, Anica Lečnik, Marija Crešnik, Majda Dihpol, Sonja Kacel, Ana Valente, Darko Ferk, Tinček Nabernik, Gvido Kacel, Maks Murko, Urška Kogelnik, Sonja Kacel, Lenka Ramsak (kar s fotografskim posnetkom), Jožica Plazl in Majda Dobrodel.

Oba omenjena časopisa razmnožujejo na Metalurški industrijski šoli Železarne Ravne, zato pač sumimo, da je za njihovo lastno glasilo »Žarek« nekaj zgleda tudi s te strani.

Zapisati moramo, da so pri nas vsaj še te izdaje čiste in lepe — brez oglasov.

*

POPRAVKI

Ta rubrika bi mogla biti kar stalna, toliko je teh spak in napak, vendar popravljamo samo »ta hude« iz zadnje številke:

1. Slika na strani 35 ne predstavlja nobene kašte, temveč tako kmetsko hišo, kjer je znotraj verjetno dimnica.

2. Avtorji slik so nekje narobe zapisani. Slika na strani 13 je namreč Hojnikova. Ono na strani 27 si lasti Gradišnik, vendar je Ocepova prav taka. Skupaj sta stala, ko sta snemala.

3. Za naziv »Adrija« na strani 13 smo dobili opozorilo z visokega mesta, da je »Jadran« mnogo bolj naš naziv, ampak v slovenskem Pravopisu imata še enako veljavo.

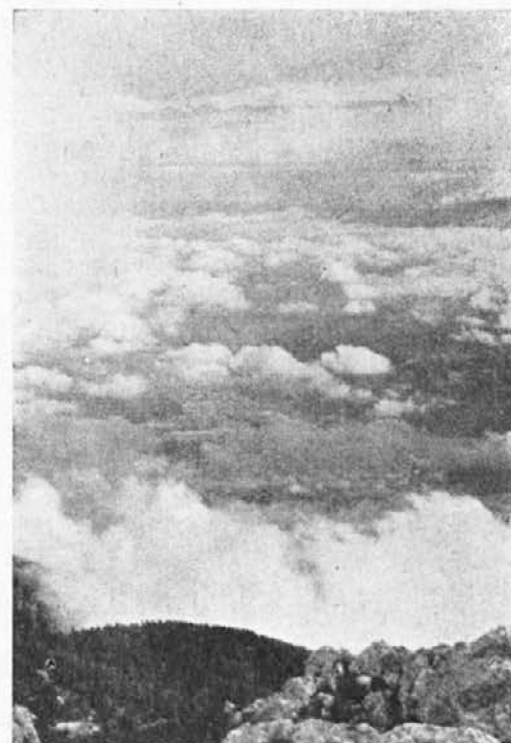
4. Neki so pri Ditingerju hudi na »Hrena«. Nič ne pomaga, tako smo mu pravili in štiri-deset let sploh nisem vedel, da mu je še kako drugače ime. Ko je pisal takrat iz koncentracijskega taborišča, da bo kmalu vse v redu in da naj pripravimo veliko krompirja, se je celó sam podpisal »Hren«.

Nadaljevanje sledi.

Na pregledu

»Ali vi dolgo pijete?«

»Ne, zmerom samo hitro z velikimi požirki.«



V Podjuni se razgrinja... Pogled s Pece na pliberško stran

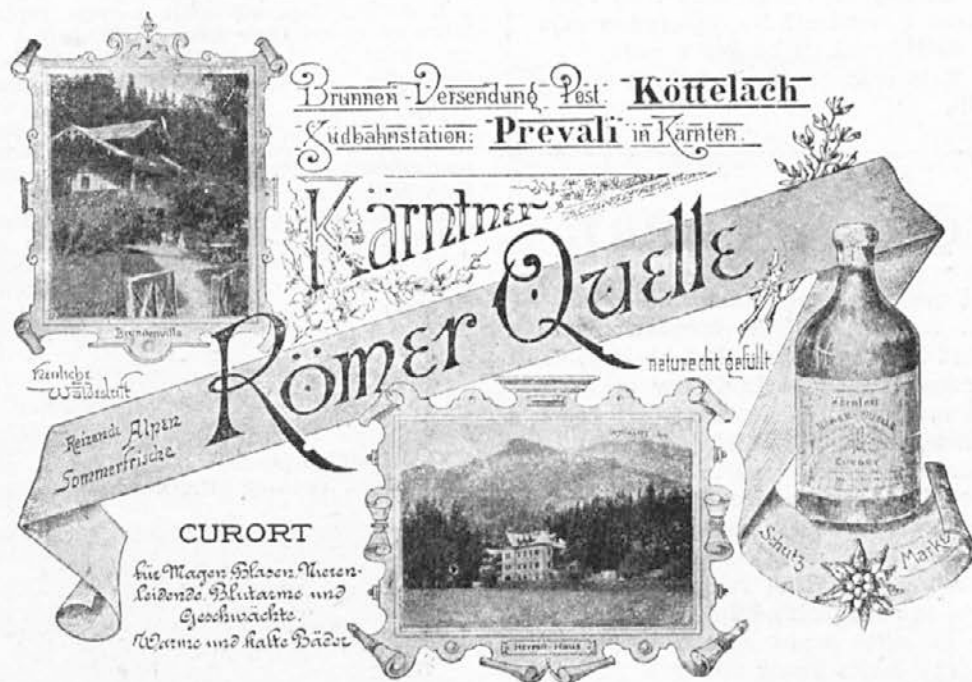
ŽELEZARNA RAVNE ŽELEZARNA RAVNE ŽELEZARNA RAVNE ŽELEZARNA RAVNE ŽELEZARNA RAVNE

IZBIRAMO LEP NAPIS

Radi bi izbrali ustrezen napis, ki bi ga potem osvojili standardno za vse take potrebe velikih in malih označb naše firme.

Nekaj vzorcev vidite tu. Kaj rečete? Z nobenim nismo čisto zadovoljni.

Ce ima kdo kak boljši predlog, naj ga pošlje propagandnemu oddelku oziroma uredništvu. Izbrani napis bo seveda nagrajen.



64 let stara reklama za »Kotuljsko slatino«

(glej »Koroški fužinar« štev. 1-2 1954). Tak je bil napis-etiketa na originalni steklenici. Predvsem je pokazana ta steklenica z zaščitnim znakom-planinko, zraven pa je takoj povedano, da polnijo steklenice naravno — torej ne s stroji, kar je menda svoja prednost. Na gornji sliki je zapisano »Dammen Villa«, na spodnji pa kar »Herren Haus«, kakor da bi tedaj ženske in moške v zdravilišču ločili. Napisi govore dalje o razpošiljanju vode, navajajo pošto Kotlje in železniško postajo Prevalje ter razločno povedo, da je to zdravilišče za vse, ki trpijo na prebavnih zadevah (želodec, mehur, jetra), za slabokrvne in oslabele. Opozorilo na tople in hladne kopeli in kjer le morejo še kaj pripisati, povedo, da je tu prekrasno alpsko letovišče s »herrliche Waldesluft«. — Ničesar ni reči kot pa to, da so bili zelo iznajdljivi in podjetni v povečevanju vrednosti tega studenca in kraja (tik pred prvo svetovno vojno je šel iz Kotelj vagon te vode celó v Južno Ameriko) — in pa seveda to, da je znal nemško v Kotljah takrat samo lastnik. (Kaj pa je poleg vode najbolj pomagalo k čudežnim učinkom tega zdravilišča, smo omenili v zadnji številki našega lista.)

Velika dejavnost ljudske univerze

V treh in pol mescih 117 predavanj

Delavska univerza v naši občini je v zadnjem času razvila izredno dejavnost, ki se je vsi veselimo in smo nanjo ponosni. Obdelanih je bilo doslej 32 različnih tem, in sicer na skupno 117 predavanjih po raznih krajih Mežiške doline.

Na Ravnah na Koroškem so bila od 15. decembra lani do konca marca 1960 naslednja predavanja:

Vodovnik Albert: Ekonomske najemnine.
Vodovnik Albert: Razvoj uslužnostnih obratov.

Smole Jože: O zunanji politiki.
Hercog Ivan: Plani in perspektiva gospodarskega razvoja v naši občini.
Golčer Tone: Zakon narave.

Golčer Tone: Morski svet.
Inž. Budau Tulij: Od Črne na Koroškem do Ohrida (barvne slike).
Pogačar Milka: Zakonska zveza in družinsko gospodarstvo.
Dr. B. Celcer: Od spočetja do rojstva.
Golmajer Pavel: Vzgojni smotri naše družbe.
Veber Gustav: Duševni razvoj človeka.
Dr. B. Celcer: Zdrav in bolan otrok.
Dr. Krajnc Rudi: Sodobna regulacija rojstev.

Feldin Boris: Družina in otrok.
Mrdavšič Janez: Skriti sovzgojevalci naše mladine.

Pejovnik J.: Otroci, šola in učenje.
Strmčnik Franc: Slabosti družinske vzgoje.
Šmarčan Franc: Kooperacija, kmetijska politika na vasi.

Vodovnik Albert: Dohodnina in davki.
Čretnik Rudi: Zdravstvena preventiva v živinoreji.

Inž. Uršič L.: Spoznavanje tal in pravilno obdelovanje.

Hudopisk F.: Gospodarna prehrana živali.

Pogačar Milka: Socialno zavarovanje kmečkega prebivalstva.

Dobršek Karel: Čebelarstvo.

Golob Rudi: Sadjarstvo.

Dr. J. Sušnik: Spolna vzgoja mladih ljudi.

Veber Gustav: Ali se fašizem lahko povrne?

Pogačar Milka: Socialna in pravna zaščita družine.

Feldin Boris: Otrokov prosti čas.

Dr. B. Celcer: O raku.

Veber Gustav: Ali se lahko članstvo v ZKJ izkorišča za pridobivanje privilegijev v družbi?

24 tem od teh je bilo obravnavanih še na Prevaljah, 18 v Mežici, 6 v Žerjavu, 17 v Črni na Koroškem, 12 na Lešah, 5 v Kotljah, 3 na Holmcu in 1 v Šentanelu.

Največji obisk beležijo Kotlje, kjer se je predavanja: »Ali se fašizem lahko povrne?« pa tudi »Morskega sveta« udeležilo okoli 240 ljudi.

Predavanja v aprilu tu torej niso všteta, ker je redakcija lista prej zaključena, zbrali jih bomo v naslednji številki.

V sklopu Delavske univerze deluje tudi politična šola, in sicer na Ravnah in v Žerjavu. Vodi jo Stanko Ceh. Slušateljev je na obeh krajih 60 (zaradi težav s prostori je število omejeno).

Ni dvoma, da imajo velike zasluge za uspešno delo Delavske univerze njen upravnik prof. Tone Golčer ter strokovni svet, katerim predsedujejo:

— za politična in ekonomska vprašanja —

Gustav Veber,

— za splošna in poljudnoznanstvena vprašanja — prof. Janez Mrdavšič,

— za strokovno izobraževalna vprašanja —

prof. Tone Golčer,

— za metodiko — Pavle Golmajer

ter številni predavatelji, o katerih delu pa zadosti zgovorno pove seznam predavanj.

Prof. T. S.

DESET VPRAŠANJ ZA EN ODGOVOR

— Rad zamujaš delo?
— Klepetáš s sosedom, ga motiš pri delu ali celó odvrčaš od dela?

— Sodiš med tiste, ki radi med delom razpravljajo o nedeljskih dogodivščinah?

— Se oddaljuješ od delovnega mesta, če te delovodja ali šef oddelka ne opazita?

— Rad skačeš med delovnim časom od pisarne do pisarne oziroma od svojega delovnega mesta drugam?

— Si takoj po odmoru na svojem delovnem mestu?

— Večkrat gledaš skozi okno in se tako izpostavljaš članom kolektiva in ostalim?

— Ti je vseeno, če se poleg tebe sodelavci trudijo, ti pa lenuhariš?

— Prenehaš delati že najmanj 15 minut pred koncem delovnega časa?

— Rad obravnaváš napake drugih, svojih pa ne vidiš?

Ce se med naštetimi vprašanji niti eno ne tiče tebe, potem si dober in discipliniran član kolektiva. (Iz lista »ORGANIZATOR«)

Redakcija te številke je bila zaključena 11. aprila.

ZAPOREDNO
K A Z A L O

LETNIKOV I. DO IX.

LETNIK I. 1951

Štev. 1-2

Klančnik Gregor, »Guštanj, gospodarsko in kulturno središče svobodne Koroške«	2
Mahorčič Franjo, »Litje jekla v mokre kalupe«	3
Tomažič Oton, »Proizvodnja visoko legiranih jekel«	6
Sušnik Franc, »Postali bomo mesto«	7
Mravljak Josip, »Početki Guštanja«	8
Novak Franc, »Kvalitetna proizvodnja«	9
Kogelnik Roman, »Dober kader — pogoj naših uspehov«	10
Arh Rudolf, »Nekaj o žerjavih in žerjavovodjih«	11
Kokal Ivan, »Naša tovarna pred tridesetimi leti in danes«	12
Globočnik Ivan, »Nekaj misli o razvoju in delu protiletalske zaščite v železarni Guštanj«	13
Lipovec Josip, »Kako smo gradisovci v Guštanju izpolnili svoj plan«	14
Osojnik Matevž, »Mladina pridi v naše vrste«	15
»Kaj delajo naši racionalizatorji«	16
»Tehniški muzej v Guštanju«	16
»Ena taka možnost«	16
Ocvirk Valentin, »Pesem od prevaljske družine«	17
-K, »Obisk na Ravnah«	18
W. R., »Guštanjsko gasilstvo«	18
fs, »Falent«	19
»Naš list«	19
Betka, »Nove, boljše možnosti za mladi rod«	20
»Kronika guštanske župnije«	20
fs, »Prežihov Voranc«	21
Prežihov Voranc, »Od Meže do Poljane«	21

LETNIK II. 1952

Štev. 1-3

»Guštanjski železarji zmagovalci med največjimi kolektivi Slovenije«	
fs, »Tri pesmi za trojen spomin«	
Vončina Ciril, »Rudarska dejavnost pod Peco. Druga plat Mežiške doline — zgodovinski popis«	
Doberšek Karel, »Pogled v naš svinčeni svet. Rudarjevi spomini«	
»Guštanj, tovarna plemenitih jekel mora biti tudi skupnost plemenitih teženj in dejanj«	10
Novak Franc, »Toplotne obdelave jekla«	11
Zupan Ivan, »Rast kliče novo rast. Upostavimo pravilne oblike obratne organizacije«	13
Mira, »Mariborski študentje med leškimi rudarji«	15
Novak Anton, »Za zdravstveni podvig kraja. Nastanek nove ambulate«	16

Meško Ksaver, »Tri poti«	17
Kokal Ivan, »Stoletne sanje se uresničujejo«	18
Mohorič Ivan, »Iz zgodovine guštanske železarne«	19
Mravljak Josip, »Gasilstvo v Mežiški dolini«	21
»Kronika kotuljske župnije«	23
Kramar Janez, »Študijska knjižnica vabi«	24
Černetič Avgust, »Še ena kulturna ustanova na Ravnah«	25
J. K., »Kulturno življenje guštanskih dijakov«	26
Dretnik Ivan pd. Ajnžik, »Od bunke do najlepše pesmi«	27, 29
»Izšla bo knjiga 'Industrializacija Mežiške doline'«	27
Prežihov Voranc, »Od Meže do Poljane«	29
Gašper Franc, »Gradnja stanovanjskih hišic«	30
Prežihov Voranc, »Skrivna bralnica« (iz romana »Pristrah«)	31, 27

Štev. 4-6

Klančnik Gregor, »Vstopili smo v družbeni plan«	2
Kogelnik Roman, »Zapiski iz velikega časa — NOB na Koroškem«	4
Kotnik Beno, »Kotlje — en dan osvobodjene«	7
Torkar Franc, »Izbira peska za livarstvo«	8
Florjančič Boris, »Napake na površini ingotov«	9
Dobovišek Milan, »Pri naših jeklarjih«	11
Štor Miloš, »Predvojni in povojni oder na Ravnah«	13
Arh Rudolf, »Električne peči«	14
»Posebnosti na Brinjevi gori«	16
Sušnik Franc, »Prevaljska storija«	17
Mohorič Ivan, »Iz zgodovine prevaljske železarne«	18
Hriberšek Marija, »Tako so šli Dularjevi s Sel skozi trpljenje v novi svet«	19
Mravljak Josip, »Spomini iz Dravske doline«	22
Gačnik Janko, »Gučtanske Ravne v mariborski perspektivi«	25
Mravljak Josip, »Muta«	30, 18

Štev. 7-9

2 Košutnik Viktor, »Maršal Tito med ravenškimi železarji«	2
3 Sušnik Franc, »Naša Gora«	2
Globočnik Ivan, »Sami smo na svojem gospodarji«	3
4 Kokal Ivan, »Naše velike naloge«	4
»Socialna plat delovnih mest«	6
7 Turnšek Avgust, »O laboratorijski kontroli v metalurškem obratu«	9
»VII. koroški festival — kulturni teden koroške dežele«	11
drfs, »Ko je bila na Šratneci še huda 'jungfrava'«	14
Mravljak Josip, »Kovnica v Slovenjem Gradcu«	15
13 Kokal Ivan, »Spomini na težke dni KPJ in SKOJ«	17
»Vreme v našem kotu«	20
F. S., »Tovarna kos v Trobljah pri Slovenjem Gradcu«	21
»Ustanovitev Planinskega društva«	21

Knez Leo, »Plinske jeklenke«	22
Hriberšek Marija, »Rokovnjači na Ravnah«	23
Prežihov Voranc, »Svinja«	24, 28
Mi, »Tega kraja jaz pozabim ne«	27
Kotnik Beno, »Nekaj izkušenj iz združništva stare Jugo-slavije«	28
»Korošci o festivalu«	29
Is, »Iz starih časov«	30

Štev. 10-12

Fr. M., »Tehnika izdelave jeklolitine«	2
F. T., »Termitsko varjenje«	6
»Tretji rajh pri Rožanku«	7
Knez Leo, »Kaj se dogaja v jeklu med varjenjem«	9
»Kaj izdelujemo v ravenski železarni«	12
Krof Jernej, »Odgovor Ajnžiku«	16
Krof Jernej, »Odgovor Ivanki«	16
Ajnžik, »Naš kraj«	16
Osojnik M., »Samorastne starosvetnosti Mežiške doline«	17, 28
Sušnik Franc, »Spomin graditeljem gimnazije«	26
»Iz zapiskov nekdanje Svobode na Ravnah«	26, 9
Kokal Ivan, »Vestno bomo opravili svojo državljansko dolžnost«	29
Globočnik Ivan, »Naša hišna uprava«	31
Cimerman Božo, »V naši kovačnici«	33
Golob Rudolf, »Koroški pevec Luka Kramolc — 60-letnik«	34
Vončina Ciril, »Mežica in rudnik okrog leta 1900«	35
Hriberšek Marija, »Mladi rudar«	36
Prežihov Voranc, »Tam kjer teče bistra Drava«	37

LETNIK III. 1953

Štev. 1-3

»I. kongres livarjev LR Srbije, važna pobuda za napredek livarstva Jugoslavije«	2
»Industrijska šola — pomoč mladini in tovarni«	3
Klančnik Gregor, »Postanimo vzorna tovarna socialističnega gospodarstva«	4
Fojan Karel, »Elektroenergetski razvoj železarne«	6
Aberšek Karel, »Nastanek papirnice na Prevaljah«	7
Varga Štefan, »Nezgode — rak v naših obratih«	8
Kotnik Beno, »Tihe žrtve«	10
Kogelnik Roman, »Za Plaznikove v Bistri en nemški tank«	11, 17
»Spomenik na Breznici«	12
Messner Janko, »Očenaš«	13
»Nezgoda«	14
Kokal Ivan, »Moja srečanja z Vorancem v tujini«	15
Sušnik Franc, »Od šestih zjutra do sedmih zvečer«	16
»Da bomo tudi vzorno podjetje varnega dela«	18
Apohal, »Tehnični vodja Jeklarne na Ravnah od leta 1870 dalje«	19
Hriberšek Marija, »Pa dr', vušno je na steleraji«	20
Mravljak Josip, »Mučki dravski most«	22
»Pevcu Ferdinandu Polancu v spomin«	22
Prežihov Voranc, »Borba«	24, 30, 28
Virtič Stanko, »O življenju in delu ravnenskih dijakov«	27
»Revindikacija Mežiške doline«	31

Štev. 4

Janžekovič Ivan, »Ob 10. obletnici«	3
Žolnir Bogdan, »Razvoj NOB v Mežiški dolini«	4
Fr. S., »Legenda o Matjažu«	15
Kotnik Beno, »Terenska veza po Koroški«	15
Pavlin Alojzija — Lubasova Cvetka, »Dogodek pri Ravnjaku«	16
Kotnik Beno, »Težki pa veliki časi pod Uršljo goru«	20
Gačnik Janko, »Pojdem u rute«	22
Kotnik Beno, »Žene so si enakopravnost priborile v NOB«	24
Kuhar Lovro, »Ustanovitev in delo organizacije komunistov na Ravnah 1920—1930«	25
Kotnik Beno, »Spomini«	27

Štev. 5-7

»Za večjo varnost dela«	2
Mahorčič Franjo, »Izpopolnitev tehnologije livarstva«	3
Kotlovšek Franc, »Kako napravimo dober most«	9
Kladnik Ivan, »Še enkrat o kletarstvu«	12
»Dom železarjev na Čečovju«	13

Gorenšek Rok, »Domača imena kmetskih hiš in bajt v Kot-ljah«	14
»Kako ste kaj zapeli«, Prof. Kramolc pevcem in krajanom«	15
Šegula Jakob, »Prodoren uspeh godbe na pihala ravnenskih železarjev«	16
Lednik Janez, »Mežiški rudarji v novem gospodarskem si-stemu«	17
Vončina Ciril, »Iz kronike rudarstva«	17
Varga Štefan, »Delavec, čuvaj svoje oko«	19
»Umor pri Prežihu«	20
»Ob ognju plemenitih jekel«	22, 8
IV. štev. 1-2	10
»Po Ravnah naokoli«	27
»Gradis v našem kraju«	30
Osojnik-Suhodolčan Marija, »Rečenice iz kmečkega življenja«	31
Ajnžik, »Maravh«	34
Prežihov Voranc, »Graničtal poseže vmes« (Poglavje »Po-žganice«)	35

Štev. 8-10

»Za podvig livarske stroke. Ustanovitev Društva livarjev Slovenije«	2
Šipek Mitja, »Preiskava materiala z ultrazvokom«	3
Sušnik Franc, »O delavskem muzeju«	7
»75-letnica Prostovoljnega gasilskega društva Ravne«	10
»Za nadaljnji napredek naših fužin«	11
»Naša gimnazija daje poročilo za šolsko leto 1952/53«	13
Kolar Marjan, »Ob petem letniku 'Nove brazde'«	17
»SD Fužinar«	18
Telcer Franc, »Razvoj našega alpinizma«	18
Dretnik Ivo, »Naši načrti ob 60-letnici slovenskega planinstva«	19
J. H., »Nekaj pripomb in samokritike h koncertu naše godbe v Ljubljani«	21
»Domača imena na Selah in Vrheh«	22
»Prisrčna proslava v livarni — ob jubileju Franca Torkarja«	23
»Pregled obratnih nesreč«	24
»Ravnjakova mati«	24
Virtič Stanko, »Blaž Mavrel — ljudski pesnik«	25
Drago Vobovnik, »Gledališče 'Svobode' na Ravnah«	27
»Premalo ukrepov — premalo pažnje«	26
Paradiž Franci, »Namen študijske knjižnice«	28
»Odgovornost za obratne nezgode«	29
»Plini, pare, dim in prah v metalurških industrijskih obratih«	30

Štev. 11-12

»Ob ustanovitvi domačega praznika Nova kronika našega kraja«	2
Fojan Karel, »Visokofrekvenčna peč«	3
Terseglav V., »Osnove periniziranja in njegove aplikacije v železarni na Ravnah«	7
Messner Janko, »Franc Ks. Meško«	11
»Ali ste Korošci res tako nerodni«	13
»Drobne, pa važne pridobitve za zdravstveni podvig kraja«	15
Vobovnik Drago, »Gimnazija in njena mladina«	16
Varga Štefan, »Vpliv industrijskega prahu na zdravje«	17
Breznikar L., »Po več desetletjih zopet na inozemskem tržišču«	18
»To ni prav! Stališče naše države v tržiščem vprašanju«	19
»Pregled obratnih nezgod«	20
»Izidi volitev«	20
Kokal Jakob, »Spomini na Ravne«	21
»Obračun III. tromesečja pred delavskim svetom«	22
»Svetovni kongres livarjev v Parizu«	22
»V domovini kvalitetnega jekla«	23
Suhodolčan-Osojnikova Marija, »Nazivi prevaljskih domačij«	24
Prežihov Voranc, »Pot na klop«	26
»Akademija telovadnega društva«	31
Kert Jože, »Naša nova transformatorska postaja«	32
Kogelnik Roman, »Srečanje onstran Drave«	34
»Kolar Mara«	40

LETNIK IV. 1954

Štev. 1-2

Klančnik Gregor, »Pozitivna bilanca: Uspeh poglobljenega družbenega upravljanja« (iz govora)	2
»Fužinar gre v četrto leto«	5

»Repač' na Ravnah«	6
»Hotuljska kislava voda«	8
»Poročilo komisije HTZ za leto 1953«	13
»Dve zahvali pod katerimi se podpisemo vsi — delovni jubilej dr. B. Erata«	14
»Muzejska delavnost v našem kraju«	15
»Nekaj umetnostnih spomenikov«	17
Vobovnik Drago, »Ravne morajo dobiti knjigarno«	18
»Odšli so na prakso«	18
»Domača imena na sončnem kraju Raven«	20
»En dan na Ahercu«	21
»Proti toči zvoni«	22
»Priznanje Ravnam«	23
Tassotto Miroslav, »Ustanovitev in razvoj gasilstva na Ravnah«	24
»Lepota ni nikdar odveč«	25
Hriberšek Marija, »Dva lepa kulturna dogodka«	26
Hriberšek Marija, »Društvo prijateljev mladine«	26
F. S., »Josip Mravljak«	27
Barbarič Stefan, »Prešeren in naš čas«	28
Prežihov Voranc, »Ob versajskih plotovih«	29

Štev. 3-4

»Delavski parlament in izvršni organ železarne. Delavski svet in upravni odbor«	2
Florjančič Boris, »Na osnovah poštenosti«	3
Zupan Ivan, »Vrtalno kladivo RK 18«	4
Ramšak Adolf, »Zdravstvo v Zgornji Mežiški dolini«	6
Volčanšek Miro, »Vrsta naših vzmeti«	9
Soklič Jakob, »Spomini na kiparja Franca Bernekarja«	10
Tajnikar Maks, »Tovarna pil na Prevaljah«	12
»V dolžnosti in poslanstvu središča dežele«	12
Potočnik Miha, »Pesniku naših gora (govor ob odkritju spomenika Kugyju)«	13
Kolar Marjan, »Sokličev zgodovinski muzej v Slovenjem Gradcu«	15
Klinar Miha, »Deklica z marjetico«	15
»Mežica je prišla«	16
Varga Štefan, »Problemi bolniškega staleža v Železarni Ravne«	17
Globočnik Ivan, »Ravenska godba na pihala«	19
F. M., »O 'pudlanju' na Ravnah«	21
Stana Janko, »Spomini na Tolsti vrh«	22
Prežihov Voranc, »Ob versajskih plotovih«	23
Hribernik Mija, »Od Raven do Slovenjega Gradca«	24
Klinar Miha, »Balada«	24
»Razmišljanje«	24
Pavlin Aleksander, »Koroško vreme merimo«	25
Mrsel Jana, »Koristi gozdnih jagod«	26
Lajner A., »Sem že pripravljen. Lobasov odhod v partizane«	26
»Tovariška proslava«	26
»Za razvoj tujskega prometa«	27
»Anton Metarnik«	27
»Kako je leta 1890 pliberška davčna uprava cenila Sentanelce«	27
»Šentanelška kronika«	28
Mohorič Ivan, »Zakaj na Prevaljah takrat niso zgradili martinarne«	30
Kolar Marjan, »Vrednost knjige«	31
Klinar Miha, »Popevka«	32
Logar Ivan, »Auschwitz«	32

Štev. 5-6

Mahorič Franjo, »Nekaj misli za dvig produktivnosti«	2
»Napredne zadolžitve«	2
Borštner Jože, »Delo v visokofrekvenčni peči«	3
M. V., »Prvi nastop gojencev glasbene šole«	5
»V srca in v granit vklesan spomin svobodnjakov pod Goro«	6
»Valjarna plemenitih jekel«	7
»Gozdarski del muzeja — prikaz osnove dela in življenja naših krajev«	8
»Manj nesreč in manj izgube«	10
Šašel Josip, »Puškarske Borovlje«	11
Fale Franc, »Mladinski tečaj v Kotljah«	14
Varga Štefan, »Problemi bolniškega staleža«	14
Ali Uršlja gora — ali Plešivec — veliki problem«	16
Oset Andrej, »Naš Franjo Malgaj«	17

Kotnik Zorko, »Nepozabni junak«	18
Kroflič Marjan, »Esperanto na Ravnah«	18
»Naša gimnazija daje poročilo za šolsko leto 1953/54«	19
»Tovarniška reševalna služba«	24
»Tabor koroških planincev«	24
Messner Janko, »Mladost pred sodiščem' na Ravnah«	25
»Vlagajmo za zimo«	27
»180 let ravnenskih fužin«	28
Baš Franjo, »V času ko so Turki odšli«	28
Felahe Julij, »Janez Milonik-Koren«	30
»Ivan Serajnik«	31
Levovnik Viktor, »Na Vorančevem grobu«	32

Štev. 7-12

»Svetozar Vukmanović in Franc Leskošek na Ravnah«	2
»Na mednarodnem kongresu livarjev«	2
Falkenstätter F., »Ureditelj obrata z ozirom na dinamiko barv«	3
Ivič Franc, »Organizacija priprave dela v livarnah«	4
Messner Janko, »Gnojvoža na Komelnu«	8
Šegula Jakob, »Blaž Arnič«	10
Kamenik Ignac, »Poskus renesanse v ravnem kulturnem življenju«	13
»IX. koroški festival: Ravenska gimnazija — vsebina«	14
»Navodila za varnost pri delu v livarnah«	16
Baš Franjo, »Turške šance pri Kotljah«	17
G. in P., »Iz življenja telesnovzgojnega društva«	18
Vobovnik Drago, »Ravenska ljudska univerza«	19
»Tamburaški zbor obnovljen«	19
»Tretji predlog za komuno«	21
»Tu še hudo zaostajamo«	21
»Pri nas so pa filmali«	22
Barbarič Stefan, »Srečanje na tujem«	23
»Franc Mrkva«	24
Mravljak Josip, »Hugo Wolf«	25
»Franc Cvitanič«	27
Stanek Leopold, »Štokglajzarska«	27
»Ciril Vončina«	28
»Voranc o materi«	29
»Uršljegorski problem«	29
»Nesreče pri delu«	29
»Poznavanje rudnin«	30
Prežihov Voranc, »Odpustki«	31, 28
»Pašniško gospodarstvo Plešivec«	31

LETNIK V. 1955

Štev. 1-3

Klančnik Gregor, »Naša prva naloga — povečanje proizvodnosti dela«	2
Godec Božidar, »Svinec v Uršlji gori«	6
»Kje so moje rožice«	9
»Upostavljanje tehniškega muzeja dežele. Gozdarska zbirka je odprta«	10
»Obisk v ravnem muzeju«	11
»Poročilo komisije HTZ za leto 1954«	14
»Društvo livarjev Slovenije — iz poročila na občnem zboru«	15
Šanclov Zepi, »Rudarske izpod Pece«	19
Varga Štefan, »Problemi bolniškega staleža«	23
»Izdajateljska delavnost na Ravnah v letu 1954«	22
»Amerika o obratnih nesrečah«	24
H. M., »Julijana Finkova — ravnenska babica«	26
»Izpopolnitev reševalne službe«	27
Varga Štefan, »Beseda našega zdravnika«	27
»Zdravstvena služba na Ravnah«	30
»Pitna voda v tovarni«	30
»Program Društva livarjev za leto 1955«	31

Štev. 4-6

»Ob 10. obletnici osvoboditve«	2
»Kje so vse še Ravne?«	2
Šipek Mitja, »Kvalitetna bilanca našega dela«	3
»Navodila za utrditev varnega dela«	5
Simoniti Lojze, »Kako je s tuberkulozo slovenjegraškega okraja«	6
»Tradicija proizvodnje kvalitetnih jekel«	9

»Mežica da svoj delež«	9	Lotar Milemot, »Fužinar — naš list«	20
Kotnik Zorko, »Borba za Ravne l. 1919«	10	»Nova električna peč«	20
Rous Štefan, »Ob bližajoči se desetletnici«	11	Žolnir Bogdan, »Dolič — Podklanec — Poljana«	21
»Kopljí pod brezo«	12	jt, »Tolstovrška slatina«	25
»Jugoslovanski Korotan«	13	Erat Boštjan, »Moj letošnji dopust v Avstriji«	26
Majhen Jože, »Križi in težave terenskega zdravnika«	14	H. M., »In spet so zarajali, peli in igrali«	27
Šanclov Zepi, »Od Poljane do Tople«	15, 37	»Športne novice«	27
»Naša gimnazija. Prispevki maturantov 1955«	17	»Seja v Metzu«	28
Škoflek Ivan, »Osmošolska pravljica«	17	Globočnik Ivan, »Barake moramo odstraniti«	30
Ficko Peter, »Hodil po zemlji sem naši«	18	»Nekaj smo najbrž tudi sami krivi«	30
Potočnik Marija, »Slovo«	21	Rous Štefan, »Koroški v slovo«	31
Hoffmann, »Spominčica«	21	Šater, »Končano je prvenstvo hrvatsko-slovenske lige za leto 1955«	32
Gorinšek Marija, »Dom samorastnikov«	22	er, »Tudi igralci namiznega tenisa so zborovali«	32
Ferk Konrad, »Delak-Kamenikova priredba »Hlapca Jerneja« na ravenskem odru«	22	»Zabučale gore«	32
Škoflek Ivan, »Kratek oris dela MKUD Samorastniki«	23	»Iz selske kronike«	33
Ridl Marija, »Mladi kovači«	24	Mavrel Blaž, »Prežihov Voranc«	36
Krivograd Alojz, »O domu naših dijakov«	25	»Tomaž Krivec«	37
Žener Viljem, »Pomen šolskega odbora na gimnaziji«	26	S., »Trara... trara, postiljon pelja«	37
Škoflek Ivan, »Motiv iz parka«	27	G. R., »Slovo zaslužnega kulturnega in prosvetnega delavca Mežiške doline«	38
Potočnik Marija, »Uprizoritev Gogoljeve »Ženitve«	27	»V našem kraju ne točimo umetnih vin«	38
»Cojzove fužine v Mislinju«	28	»Umetno jezero na Duli...«	38
»Votla peč«	28	Šanclov Zepi, »Od Poljane do Tople«	40
Ingolič Anton, »V tej bajti se je rodil Prežihov Voranc«	29		
Rous Štefan, »Beseda o knjigi«	30		
Fr. S., »Zupančev Franc (France Kotnik)«	31		
»Ravne — prvenstvo smučarstva Jugoslavije«	33		
»Kako je kaj z ljudmi v našem okraju«	34		
»Miroslav Tasotto«	34		
»Devet novih gostiln«	34		
Strnad Stane, »Na najvišjo goro Evrope«	35, 28		
P. G., »Moja pot v Rusijo«	38, 27		
		LETNIK VI. 1956	
		Štev. 1-3	
		Klančnik Gregor, »Gospodarnost tehnološkega procesa«	2
		»Gregor Klančnik 10 let direktor Jeklarne na Ravnah«	8
		Mezner F.-Sušnik F., »DPD Svoboda Ravne za kulturno in prosvetno rast«	9
		Zupan Ivan, »Rudarska vrtalna kladiva Železarne Ravne«	12
		Baš Franjo, »Iz starih časov mežiškega rudarstva«	16
		Kotnik Beno, »Zadružno življenje v Jamnici«	17
		Gautsch Otmar, »Prispevek h kontroli jekel«	18
		»Smo svatje se zbrali«	20
		Sušnik Tone, »Začetki Prežihovega Voranca«	21
		»Prva nagrada na Ravne«	23
		»Naš družbeni plan za leto 1956«	24
		»Izdajateljska dejavnost na Ravnah v letu 1955«	26
		Potočnik Martin, »Gozd se je preveč umaknil«	27
		»Klub mladih proizvajalcev«	30
		»Obratne nesreče so res samo nesreča, škoda in sramota«	31
		Kokal Ivan, »Ob 5. obletnici«	32
		»Nova ponazoritev v ravenskem muzeju — svinčarska delavnost mežiške doline«	33
		»Seja v Metzu«	34
		Šater J., »Namizni tenis«	34
		Jasser R., »V Mežici je bil nekoč tudi premogovnik«	35
		»Društvo livarjev Slovenije«	36
		Levovnik Viktor, »Talec«	36
		»Orjak na Tolstem vrhu«	36
		D. D., »Ravne naj bi dobile »Tivoli«	37
		-er, »Skrb za telesno vzgojo«	38
		Klančnik Marija, »Ekspres pralnice«	38
		»Kako dela vesten delavec in dober gospodar«	38
		Ajnžik, »Krmuh«	39
		»Franc Apohal«	39
		Štev. 4-6	
		»Novi člani organov delavskega upravljanja«	2
		»Združenje jugoslovanskih železarn — zbor na Ravnah«	3
		Florjančič Boris, »Konstrukter in livar«	5
		»Pot v pogubo«	5
		»Je pa pesem gostovala«	12
		Dobovišek Milan, »Rentabilnost proizvodnje nizko legiranih elektro jekel v bazični SM peči«	13
		Šipek Mitja, »Z nobenim purgarjem k'ne grem jaz tavšat«	18
		Sušnikova Lenka, »Vodič po muzeju na Ravnah. Rudarska razstava«	20
		»Seja v Metzu«	21
		Vobovnik Drago, »Kaj delajo naši študentje?«	22
		Hriberšek M., »Tretje ležišče' na ravenskem odru«	26
		»Strokovna knjižnica šepa«	26
		»Svojevstveni zapiski oziroma take stvari iz ravenske zgodovine«	27
Štev. 7-9			
Zupan Ivan, »Rezkarji. Prednost našega rezilnega orodja«	2		
»Brusna plošča se je razletela«	6		
Potočnik Martin, »Pomen gozdov«	8		
Aichholzer F., »Nekaj spominov na Prežihovega Voranca«	11		
»Ponazoritev svinčarske delavnosti«	12		
»X. koroški festival — Telovadci so zasedli Ravne«	13		
Maher Dušan, »Delo gledališke družine ob Cankarju«	14		
»Kulturno delo je oživelo«	14		
Globočnik Ivan, »Gostovanje naše delavske godbe v Avstriji«	15		
»Na pliberških rampah«	17		
»Naša gimnazija daje poročilo za šolsko leto 1954/55«	18		
»Prva pomoč pri nezgodah z električnim tokom«	25		
»Taka je ta naša voda kotuljska slatina«	25		
»Priznanje na grobu«	26		
»Poročilo komisije HTZ«	26		
»Ali nam je tega treba?«	26		
»Uspešno delo DIT«	26		
Stanek L., »Na šolski ekskurziji«	26		
»Franci Paradiž«	31		
Šater Jože, »Odbojka na Ravnah — šport prvega reda«	31		
S. J., »Uspehi prevaljskih nogometašev«	32		
-er, »Občni zbor smučarjev«	32		
»Športne vesti«	32		
»Za naše gospodinje«	33		
R., »Turistični svet okrog Gore«	35		
»Prve motociklistične dirke na Ravnah«	36		
»Nekaj smo najbrž tudi sami krivi«	37		
Štev. 10-12			
Šipek Mitja, »Kontrola jekla brez porušitve«	2		
Gautsch Otmar, »Korozija — težek davek za industrijo in skupnost«	6		
F. S., »Študijska knjižnica«	6		
Pungartnik-Krivčenko, »Pomemben napredek Mežice«	8		
»Čistilnica je pogorela«	9		
Jasser Rudolf, »Spomini na mežiške fužine in fužinarje«	10		
Šipek Mitja, »Utrinki z gora«	12		
»Desetletnica gimnazije«	14		
»Naš lepi dom pod Goro«	15		
Dretnik Dušan, »Zeleno zlato naše doline«	16		
»Trofeja v Jurčkovem plazu«	18		
»Zbadljivke, ki smo jih čuli na steljeraji pod Brinjevo goro«	19		
Kotnik Beno, »Tudi koroški živinorejci se prebujajo«	20		

Wlodyga-Rous, »Reševalna postaja Ravne na Koroškem«	30
Horjak Vera, »Društvo prijateljev mladine«	31
»Za naše gospodinje — recepti za konserviranje«	32
M. H., »Pri predsedniku občine«	33
Šater Jože, »Prvič v olimpijski vrsti«	33
-er, »Šport v kratkem«	34
»Tretje ležišče« dvakrat premleto«	35
Klančnik Gregor, »Problem trgovin«	37
»Ob 10-letnici ravenske gimnazije«	38
»Postaja, cesta, prometne zveze«	38
»Slovenjegraška bolnišnica je premajhna«	38
»Nov hotel na Ravnah«	38
M. H., »Hotuljci so se z Domnom pošteno postavili«	38
M. H., »Črnjani so gostovali...«	38
»Letos ceste ne bodo več toliko prašile«	38
»Železarska zbirka v muzeju«	39
Hriberšek Marija, »Ivanka Pačnik«	39
»Prežihov Voranc v prevodu«	39

Štev. 7-9

»Film »Na viru plemenitih jekel«	2
Florjančič Boris, »Konstrukter in livar«	3
Bren-Gracijanski, »Kako se odvadimo kajenja«	3
V. L., »Utrinki«	7
»Nagrajevanje tehniških izpopolnitev«	8
Majhen Jožko, »Beseda materam«	9
»V bodočnosti«	12
Golmajer Pavel, »Delo sveta za telesno vzgojo«	13
Wlodyga-Rous, »Reševalna postaja Ravne na Koroškem«	15
»† Dr. Boštjan Erat«	16
»Dokument kulture dela«	20
»Naša gimnazija daje poročilo za šolsko leto 1955/56«	21
Kotnik Beno, »Poročilo iz Kotelj«	30
Lojzka Pavlin-Cvetka, »Mladina med NOB«	31
Kotnik Beno, »Hotuljska statistika«	33
»Mladi fužinar — iz poročila MIŠ za leto 1955/56«	34
Šater, »Zmagovita odbojka«	37
Šater, »Prvič v slovenski ligi«	38
Globočnik Ivan, »Rogačniku v spomin«	39
Kohlenbrand Ivo, »Na oddih v Portorož«	40
»Poveljnik PGD Dravograd Mirko Mlakar padel na fronti pomoči bližnjemu«	41
»Varnostni predpisi za tirni promet«	42
»Pogoji za večjo storilnost«	42
-er, »Namiznoteniška sekcija«	43
»Visok odstotek bolezenskih izostankov«	44
Dobrovoljc France, »Prežihov Voranc v prevodu«	44
V. H., »Za začetne gospodinje«	47
»Pijača in tobak«	47
»Hišna preiskava«	48

Štev. 10-12

Fale Franc, »Dan republike«	2
Dobovišek Milan, »Kako talimo v elektro-obločnih pečeh«	3
Žolnir Bogdan, »Vodič po muzeju NOB v Slovenjem Gradcu«	8
»Kulturnoprosvetna dejavnost kraja«	12
»Počitniški obisk«	14
»Sprememba delovnega časa?«	15
Torkar Franc, »Največji ulitek na svetu«	16
»42 novih stanovanj«	17
»Film o Ravnah«	17
»Prevalje«	17
»Korošci na slovenskem morju«	18
Juh Luka, »Pripovedovanje starega pudlarja«	20
Knez Leo, »Pozor! Plinski elementi«	21
Wlodyga-Rous, »Reševalna postaja Ravne na Koroškem«	23
Kohlenbrand Ivo, »Krasna si bistra hči planin«	25
Kotnik Beno, »Borba za pašnike«	26
»O bolezenskih izostankih ni več kaj poročati«	26
»Vorancev zbornik«	26
Ajnžik, »Voha Jirs! Štija Žamp!«	27
Ajnžik, »Živ koledar«	27
»Uspel seminar na Ravnah«	29
»Domače anekdote«	29
Ficko Peter, »Po strmih poteh«	30
Dobrovoljc France, »Neznani spisi Prežihovega Voranca«	32
Kohlenbrand Ivo, »Črna metalurgija v svetovnem merilu«	33
»438 litrov prekrasne koroške krvi«	33

»Turistovska«	33
Hriberšek Marija, »Pernjakovi v Črni na Koroškem«	34
»Kmečka gostilna v letoviškem kraju«	34
»Delavske hišice«	35
»Nesreča ali nezgoda«	35
J. S., »Nepotrební obiski«	36
»Ravenski odbojkaši najboljši v Sloveniji«	36
»Robert Jamšek«	36
»Kisla voda ostane«	36
F. T., »Vzgoja«	36
J. S., »Kaj pa je tebe treba bilo«	39
»Metalurška muzejska zbirka«	40

LETNIK VII. 1957

Štev. 1-3

Klančnik Gregor, »Učinkovitost dela je narastla«	2
»Praznik jubilarov dela«	7
»Kaj na Ravnah najbolj potrebujemo«	7
»Šport«	8
Florjančič Boris, »Konstrukter in livar«	8
»Vojska v Kotljah«	11
Homovec Bogomil, »Povečanje produktivnosti dela«	14
»Pravila in navodila za varno in učinkovito delo«	16
»Šivalni tečaj«	20
Velikonja Marjan, »Komad je lunker — bremeni se talilnica«	21
Srebotnik Franjo, »Poštarski dom na Selah«	24
»Nova zbirka v muzeju na Ravnah. Tradicija in sloves železarskega kraja«	25
»Prav vključeni«	26
Mavrel Blaž, »Prežihov Voranc«	26
Apoah Franc, »O valjanju in predelavi pudlanega jekla«	27
Torkar Franc, »Izlet v neznano«	27
»Naša industrijska gasilska enota za pripravljenost in udarnost«	28
»Anekdote«	28
»Junaki večno žive«	29
J. S., »Krhkejšje rastline«	29
Horjak Vera, »Otroško veselje«	30
V. H., »Za naše gospodinje«	30
V. H., »Lahko vam koristi«	30
F. S., »Jurij Kugovnik«	31
»Mavricij Borc«	31
»Premalo inženirjev«	31
-ica, »Prtiček«	31
»Tu bi predlagali drugačen vrstni red«	32

Štev. 4-6

»Novi delavski svet«	2
»Moša Pijade«	2
Homovec Bogomil, »Produktivnost dela v jugosl. železarnah in naš doprinos v letu 1956«	3
Velikonja Marjan, »Kako merimo toploto?«	4
»Prežihova pisma iz koncentracijskih taborišč«	10
Žnidaršič Marička, »Kdo bo sledil?«	12
»Pot in utemeljitve za skrajšan delavnik«	12
Florjančič Boris, »Konstrukter in livar«	13
»Šport«	13
»Kronika osnovnih šol na Ravnah«	15
Š., »Razmah športa na Ravnah«	19
Zega Jože, »Prvi koroški smučarji«	20
Wlodyga Vojteh, »Bodoči ravenski prvaki«	21
»Prežihova spominska soba«	22
Kotnik Janko, »Iz mladostnih spominov«	23
Hvalec Ivan, »Domače delo na prevaljskem odru«	24
Kotnik France, »Vohnet«	25
Hriberšek Marija, »Uspeh mladine na odru«	26
»Naš muzej moramo graditi naprej. Muta in kmetje so povabljeni«	27
»Napad na zdravstvene ogroženosti delovnih mest«	28
»Najboljši med železarnami Jugoslavije«	29
»Predvsem na kraju samem«	29
»Kdo naših je videl največ sveta«	29
Kotnik Zorko, »Iz spominov na koroškega junaka Franja Malgaja«	30
Dolenc Bogdan, »Dr. Lojze Simoniti«	32
»Ali bomo spremenili delovni čas?«	32
»Nagrada za nalogo o JLA«	32

»II. teden koroških študentov«	33
Kolar Marjan, »Pokrajina«	33
»Naši kmetski zbori«	33
Kohlenbrand Ivo, »Stalež v naši železarni med okupacijo«	35
Kokal Ivan, »Od Lampreta do Libelič«	36
V. H., »Za naše gospodinje«	40
»Borba proti nezgodam v Ameriki«	42
Šipek Mitja, »Planinski svet, ti si moj raj«	43
Suhodolčan Leopold, »Košeje«	45
Kogelnik Roman, »Za boljši uspeh dela«	46, 34
»Študijska knjižnica Ravne — novitete«	48

Štev. 7-9

»Nova kvaliteta in novi trg jekla«	2
Zupan Ivan, »Prednost naših kolesnih stavkov«	3
Gorjanc Janez, »Za varen in neoviran promet«	5
Kotnik Beno, »Štehanje«	10
»Kronika osnovnih šol na Ravnah«	11
Pusovnik Anza, »Štehovske zbadljivke«	12
Klopčič France, »O 'Skrivačih v mlinu'«	13
Ficko Peter, »Študentje-etnologi v Mežiški dolini«	14
Stanovnik Justin, »Antigonina luč«	16
Kogelnik Roman, »Borbe v Koprivni«	17
»Čečovje«	18
»Naša gimnazija daje poročilo za šolsko leto 1956/57«	19
Kokal Ivan, »Od Lampreta do Libelič«	27
»Veliki livar Franc Torkar«	28
Hriberšek Marija, »— in da poravnamo kulturni dolg«	29
Ajnžik, »Sodobna gnojvoža«	30
»Spor za goro«	32
»S fronte proti nesrečam pri delu«	34
Suhodolčan Leopold, »Kruh«	37
»Šport«	38
Hriberšek M., »Skrb za partizanske otroke«	38
J. S., »Smrt prihaja«	38
»Dobrodošli — zdravilišče Kotuljska slatina zopet služi namenu«	39
»Orožniki so jih prijeli«	39
Drobnarije	40

Štev. 10-12

»Franc Leskošek — šestdesetletnik«	2
»I. kongres livarjev Jugoslavije«	2
»Ulitek ali odlitek«	2
Čeh Stanko, »Koroška mladina na delu v Ljubljani«	3
Zupan Ivan, »Izbor in vzdrževanje vrtnih kladiv«	4
Baš Franjo, »Tehniški spomeniki in njihov pomen za gospodarsko zgodovino Mežiške doline«	6
Wlodyga Ervin, »V Portorožu«	13
Homovec Bogomil, »Pismo iz Anglije«	16
Kotnik Beno, »Spomini na Malgajeve dni«	18
Hriberšek Marija, »Večbarti kaj takega«	20
Šater Jože, »Obiskali so nas madžarski športniki«	21
Juh Luka, »Zadnji val«	22
»Mleko v industriji«	24
Florjančič Boris, »Konstrukter in livar«	24
»Umetni sateliti«	26
Šanclov Zepi, »Maketa prvobitnih fužin v Črni«	26
Blažej Anton, »Piskrovezeje«	27
Blažej Anton, »Polona«	28
Kotnik Stanko, »U leti 1800 ...«	28
»Rudolf Lučovnik«	29
Gorjanc Janez, »Tekoče zlato«	30
»Slovenska gimnazija v Celovcu«	30
»Ustanovitev in razvoj ravske motorizacije«	31
»Adolf Hanuš«	31
»Spor za Goro«	32
Kladnik Anica, »Take misli«	33
»Naša občina«	34
Hriberšek Marija, »Mira Pucova 'Svet brez sovraštva'«	34
»Zaščitna sredstva. Namen, izbira in uporaba«	35

LETNIK VIII. 1958

Štev. 1-3

Klančnik Gregor, »Poslovanje podjetja v letu 1957«	2
»Plan za leto 1958«	7

Mezner Franc, »Kulturnoprosvetna dejavnost«	9
Šipek Mitja, »Elektroni merijo«	11
»K razpravi o pijači«	15
Sušnik Janko, »O pitju in pijači pri delu«	16
»Ofenziva koroških železarjev za višjo kulturo dela«	18
»Primer ravenske športne vzgoje«	20
Šater, »Šport«	20
Florjančič Boris, »Konstrukter in livar«	20
»Kadilcem spet ni prav«	21
Š. J., »Najboljši športniki leta«	22
»Žlobudram je odklenkalo«	23
P. G., »1 uro na vrh«	23
»Nova zbirka v muzeju na Ravnah. Od svedra pa do tatermana«	24
Hriberšek Marija, »Silvestrovanje v Šentanelu«	25
D. K., »Konferenca v Kefrovem mlinu. 3. kongres SKOJ-a 1926. leta«	27
»Heinejeve pesmi«	28
Močivnik Anica, »Spomin iz Šumadije«	28
»Mladi mojster flavte«	29
V. H., »Za naše gospodinje«	29
Suhodolčan Leopold, »Jegličeva odločitev«	30
»Jogurt«	31
Šater, »Namizni tenis«	32
»Študijska knjižnica Ravne — novitete«	32
Jasser R., »Nekdanja mežiška vas«	33
Šanclov Zepi, »Od Poljane do Tople«	34
Kotnik Flora, »Vera Vinklerjeva«	35
Kotnik Flora, »Rožankov Maks«	35
»Prežihov Voranc v prevodih«	35

Štev. 4-9

»Že 500 železarjev v delavski samoupravi«	2
Fale Fr., »VII. kongres ZKJ — kongres jugoslovanskih zmag«	3, 20
»Strokovna posvetovanja na Ravnah«	3
»Knjiga o fužinarstvu«	3
»II. mednarodne metalurške smučarske tekme«	3
»Arabci se združujejo«	3
»Legalizacija splava«	3
Dobovišek Milan, »Izdelava nerjavečih Cr-Ni jekel v električnih obločnih pečeh. Rentabilnejša proizvodnja s kisikom«	4
»Čez 40 let še enkrat več ljudi«	15
»Uršljegorski burni pavri. Gospodarski plan hotuljske kmetijske zadruge«	16
Kotnik Beno, »Kmetijska politika v državi in doma«	21
Maležnik Maks, »Še en jek z naših fret«	22
Dretnik Dušan, »Cesta v Goro«	24
Šipek Mitja, »Na poti po Ameriki«	25
»V borbo proti nezgodam«	27
Kotnik S., »Na Strojno za sledmi preteklosti«	28
Šater Jože, »Fužinarji so zborovali«	30
»Učitelji v Kotljah«	32
»Miha Štor«	35
Dubrovski Drago, »Šport«	36
Florjančič Boris, »Konstrukter in livar«	36
Oser Andrej, »Pozdrav pevcem s Koroške«	37
»Obvestila Občinskega sveta Svobod in prosvetnih društev«	38
Sušnik Janko, »Med delom telovadba?«	39
Anekdote	40
»Kolektivno nezgodno zavarovanje«	40
»Priporočamo vodo«	41
Jasser R., »Na Podpeci«	41
»Mežico popravljamo«	42
»Zdravilo«	43
Stana Janko, »Splavar Gašper«	43

Štev. 10-12

»Predsednikov obisk«	4
»Železarna Ravne — tovarna plemenitih jekel«	5
»Delavski svet, upravni odbor in komisije«	7
»Poglavitna je delovna storilnost«	10
Čeh Stanko, »Koroška mladina«	12
Lačen Ivan, »V tovarno«	13
Uhan Stane, »Graditelji našega mesta«	14
»Gasilci pred velikim dnem«	15

Kotnik Beno, »Kmetijska podjetja«	16	»Vrednost in dolžnost muzeja«	17
Kotnik Beno, »Hmelj v Mežiški dolini«	17	»Konferenca proti zlu«	17
Kolar Marjan, »Pesem za žico«	17	Drožina Zalka, »Družbena prehrana«	18
»Jamstvo napredka«	18	Krajnc Rudi, »Zdaj pa zares«	19
»Naša gimnazija daje poročilo za šolsko leto 1957/58«	19	»Koroška zadeva«	20
Šipek Mitja, »Na poti po Ameriki«	29	»Novotarji grdobije«	20
»Obvestila Občinskega sveta Svobod in prosvetnih društev«	33	Čibron Janko, »Brzjavka. Neuspeli lov na komuniste«	21
fs., »O naših krajevnih imenih«	35	Kotnik Beno, »Na gori ob jutranji zori«	22
»Prevaljska mladina prva«	35	Sušnik Franc, »Nagovor v 'Svobodi'«	23
»Uspeh koroških Slovencev«	35	»Proti jezeru«	23
»Metalurška industrijska šola. Poročilo za šolsko leto 1957/58«	36	»Statistika se ujema«	23
Stana Janko, »Splavar Gašper«	40	»Poziv na ves kolektiv«	23
Čibron Vinko, »Dva naslova«	41	Gorjanc Janez, »Riccardo Cassin na Ravnah«	24
»Tako ne bi bilo treba«	42	V H., »Iz društva kjer v glavnem delujejo žene«	24
»Čudodelna veriga«	44	Jurač Jože, »Ob Perovičevi kapeli«	25
»Priznanje Rdečega križa«	44	Jasser R., »Mežiški vodovod so izposlovali levičarji«	27
»Društvo bolnikov«	45	»Preporod človeka«	27
»Kotljam«	45	J. G., »Andrej«	28
»Tolstovrška slatina«	46	Kolar Marjan, »Društvo bibliotekarjev«	28
»Vinko Möderndorfer«	47	»Vrba«	29
Drobnarije. Anekdote	47	»Prekucni na Prežihovem vrhu«	30
		Kotnik Beno, »Atej, atej, doma ostani«	31
		S. U., »Praznik pri Gradisu«	32
		»Vreme«	32
		Jasser R., »Redek jubilej v Mežici«	33
		Suhodolčan Leopold, »Rokova vrnitev«	33
		Šater Jože, »ŠD Fužinar«	35
		Kotnik Beno, »Kmečki praznik v Kotljah«	37
		»Iz poročila občinskega sveta Svobod in prosvetnih društev«	38
		»Gostilne so se posušile«	39
		»Pregled nesreč po obratih«	39
		Brandner Anton, »Srečanje s Prežihom«	40
		Homan Anton, »Kaj je 'Skok čez kožo'«	41
		»Klic v borbo proti zlu«	42
		»Edino ljudstvo, ki izumira«	42
		»Dve pesmici«	42
		Viternik Maks, »O glasbi in petju v deželi«	43
		Drobnarije	43, 44
		»Koroška prednost«	44

LETNIK IX. 1959

Štev. 1-3

Klančnik Gregor, »O delu koroških fužin«	2
»Družbeni plan za naprej«	8
Baš Franjo, »O železarni v Mislinji«	12
Fale Franc, »Naša občina«	14
»Mislinjska dolina«	15
Šipek Mitja, »Elektronski možgani na Ravnah«	16
»Sindikat železarne«	19
»Dvakrat koristno«	19
»Čestitka dr. Francu Sušniku«	20
Kotnik Stanko, »Steljeraja«	21
»Kmetijci so dali dimnico«	23
Kotnik S., »Še tak napis«	24
Vehovar Anton, »Pravi ključ«	24
Hriberšek Marija, »Črnjani od uspeha do uspeha«	25
Šater Jože, »Zmaga namiznega tenisa«	26
Šanclov Zepi, »Lipa na Ludranskem vrhu«	28
Lačen Marjan, »Ravenski pionirji na Triglavu«	28
»Protič«	28
Hriberšek Marija, »Komedijska o komediji na Prevaljah«	29
Sušnik Fr., »Naša dolina v znanstveni literaturi«	29
»Ivica Vrhovnik«	30
Skobir Mojca, »Brdinje — rojstni kraj«	30
»Ravenska metoda«	31
»Za to niti ne gre«	31
»Prežihov Lojz«	31
»Izpad dnin zaradi nesreč pri delu«	31
»Pogostnost nesreč po obratih«	32
»Kronika o telovadnem in narodnostno-prosvetnem delovanju bivšega sokolskega društva na Ravnah«	32
»Število nesreč po obratih«	34
Drobnarije	36

Štev. 4-9

Fale Franc, »Štirideset let ZKJ«	2
Kokal Ivan, »Spomini na delo organizacije 'Sever'«	4
Hafner Oto, »Hudič v jeklu«	6
»Rumene knjižice«	8
»Borba v ambulanti«	8
Čop Anton, »Zvesto s pokretom«	9
Čeh Stanko, »Mladina nosilec napredka«	11
»Letni obračun DRMIT«	12
Mavrel Blaž, »Nova pesem«	12
Sušnik Janko, »Škodljivost ropota v industriji«	13
»Spomin«	14
Špegel Marjan, »Nova podrast na koroških tleh«	15

Štev. 10-12

Homovec Bogomil, »Produktivnost dela v črni metalurgiji«	2
Draksler Rado, »Razvoj, rast in nega zob«	7
Zupan Ivan, »Prednost s kvaliteto«	10
»Novi upravni odbor podjetja«	6
»Naša gimnazija daje poročilo za šolsko leto 1958/59«	15
Lipuš, »Varujte se nezgod«	19
Šanclov Zepi, »Iz mušeniških fužin«	20
J. Š., »Koroške priprošnje«	20
Kotnik Stanko, »Mlin pa tak mele, da se vse kadi«	21
»Nada, kar piši!«	24
»Metalurška industrijska šola daje poročilo za šolsko leto 1958/59«	25
Mezner Franc, »Spomini«	29
V. V., »Tečaj za skupnost«	33
»Gradiški pojo«	33
Šašel Josip, »Maj 1919«	34
»Popravljamo«	36
»Nesreče pri delu«	37
Šanclov Zepi, »Nosačija«	37
»Nastop godb na Ravnah«	38
Šanclov Zepi, »Mežiške jame«	39
Šanclov Zepi, »Rudarske o dobrem in slabem«	39
»Prostor na soncu — seznam planinskih postojank«	40
J. Š., »Strojno so hoteli prekrstiti«	40
»Postaja ob veliki cesti«	40
»Razstava sodobne grafike«	40
Šašel Josip, »V Podjuni pred 50. leti«	41
»Drobnarije«	42
»Rezalci vložka so povečali produktivnost«	43
»Grešovnik Ivan«	43
Lotar Milemot, »Delavska vstaja na Dunaju l. 1927«	44
Drobnarije	44

OPOMBA

Da ne bi koga motilo: več stvari se v »Koroškem fužinarju« tudi nadaljuje, navedba pa je samo enkratna — na začetku. Zaradi tega na več mestih včasih tudi višja številka strani pred nižjo. Druga številka pomeni nadaljevanje v naslednji številki. Če pa je številka zadnja v letu, potem pomeni naslednja pač prvo številko novega letnika.

Nazivov dr., inž., prof. itd. nismo posebej navajali.